

• دورہ سیسزیم • فروردین ۱۳۸۷
• شماره ی بی در بی ۶۵ • بها ۳۰۰۰ ریال

www.roshdmag.ir

ISSN: 1606-9226

۷

رشد امور و کتب

آموزش، تحلیلی، اطلاع رسانی
برای دبیران، دانشجویان و کارشناسان
آموزش و پرورش

- حق دارم!
- نصیحت و رفته ی امتحانی
- یک جشنواره، صدها آرزو
- گامی در مسیر تحول

منظومه ی خورشیدی

زمین ما به همراه ۸ سیاره ی دیگر با گردش

اندازه ی سیارات منظومه ی خورشیدی نسبت به یکدیگر

نیر (عطارد)

ناهید (زهره)

زمین

ماه

مریخ (پهرام)

مشتری (برجس)

اورانوس

کیوان (زحل)

نپتون

پلوتون

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

- یادداشت سردبیر
- کتاب و فرهنگ مطالعه / ۲
- محتوای مسابقه / ۳
- از هم یاد بگیریم
- زلزله خیر نمی کند! / انسیه صدق / ۴
- آسیب شناسی ارتباط / منصور ملک عباسی / ۶
- پرورش خلاقیت دانش آموزان / فاطمه واحدیان / ۸
- فرصت دانایی
- حق دارم؟ / محمد حسن مکارم / ۱۰
- راهی نشانیم بده
- شاخه‌ی کاردانش / سید محمود صمونی / ۱۲
- گفت و گو
- یک جشنواره، صدها آرزو / انیس خوش لهجه / ۱۷
- کوچه های بلوغ
- ارتباط با خانواده / ابراهیم اصلانی / ۲۰
- استقلال خواهی / محمد تقی اختیاری / ۲۲
- تفاوت های فردی / شاکر احمدی زاده / ۲۴
- کوچه های آگاهی
- تصحیح ورقه‌ی امتحانی / حمید ملک / ۲۶
- ۵۰۱ نکته برای معلمان / وحیدرضا نعیمی - مرتضی مجدفر / ۲۹
- نمره‌ی آموزش ضمن خدمت و تعامل های ما / علاء نوری / ۳۵
- روش های یاددهی - یادگیری و ارزش یابی / حسین الوندی / ۳۹
- الگوی تدریس کاوشگری / زهرا حریرفروش - مهرناز صادقی / ۴۲
- با خاطر دوست
- بازی، بهترین وسیله‌ی آموزشی در درس زبان انگلیسی / فاطمه میرزایی / ۴۴
- گامی در مسیر تحول / علیرضا محمد میرزایی / ۴۶
- نامه های رسیده / ۴۸

شهرت
امور راهنمایی

آموزش، تعلیم، اطلاع رسانی
برای دبیران، دانشجو یان و کارشناسان آموزش و پرورش

• دوره‌ی سیزدهم
• فروردین ۱۳۸۷
• شماره‌ی پی در پی ۶۵
• ISSN: 1606-9226

- مدیرمسئول: علیرضا حاجیان زاده
- سردبیر: خسرو داودی
- مدیر داخلی: فاطمه محمودیان
- ویراستار: لعلیا عروجی
- طراح گرافیک: پرینسا سندس
ازبر نظر شورای برنامه ریزی
- چاپ: شرکت افست (سهامی عام)
- شمارگان: ۲۵۰۰۰
- نشانی پستی مجله:
- تهران - صندوق پستی ۱۶۵۹۵-۱۷۹
- تلفن دفتر مجله: ۸۸۳۴۴۷۵۵
- پیام گیر نشریات رشد:
- ۸۸۳۸۲۰۱۴-۸۸۸۳۹۳۳۲
- مدیر مسئول: ۱۰۲
- امور مشترکین: ۱۱۴
- نشانی پستی امور مشترکین:
- تهران - صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۳۳۱
- Email: rahnamayi@roshdmag.ir

- رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، از تمامی دبیران محترم و مدیران مدارس راهنمایی دعوت به همکاری می کند.
- مجله در حکم و اصلاح مقالات آزاد است.
- مقالات رسیده بازگردانده نمی شود.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات کمک آموزشی

کتاب و فرهنگ مطالعه

این روزها به دلایل متفاوت و مناسبت‌های گوناگون با همکاران، دوستان و دست‌اندرکاران مسائل آموزشی و هم‌چنین افرادی که در ارتباط با انتشار کتاب هستند، گفت‌وگوهای زیادی داشتیم. غیر از موضوع همیشگی که در این گونه بحث‌ها مطرح می‌شود و همه از فرهنگ مطالعه و کتاب و کتاب‌خوانی صحبت می‌کنند، دو موضوع تازه‌تر مطرح شدند که هم انسان‌را نگران می‌کنند و هم به فکر فرو می‌برند. موضوع اول این است که دافته‌ی دانش‌آموزان در انتخاب کتاب و استفاده از آن در حال تغییر است. اغلب اوقات به دنبال کتاب‌های کمک‌درسی هستند، آن‌ها هم از نوعی که به موفقیت آن‌ها در ارزش‌های پایانی و امتحانات کمک کند. این خواسته از دبیرستان و به بهانه‌ی وجود کنکور شروع می‌شود، اما دامنه‌ی آن کم‌کم به دوره‌ی ابتدایی هم می‌رسد. بازها با مادرانی برخورد کرده‌ام که از سنده‌ی کتاب تست مناسب را برای دانش‌آموز خود می‌گرفتند که در دوره‌ی ابتدایی تحصیل می‌کرد. الگای نسیج دنبال کتابی نمی‌آید که زمینه‌های دیگر را مثل خلاقیت، دانستی‌های علمی، مهارت‌های تفکر و تقویت می‌کند.

نمی‌خواهم دید بدبینانه داشته باشم. فصلدم این است که ما معلمان کمی بیندیشیم. شاید ما هم به منحرف کردن این مسیر نقش زیادی داشته‌ایم. در حال حاضر اغلب معلمان به فکر معرفی کتاب‌های کمک‌درسی به دانش‌آموزان خود هستند. اما آیا به همین اندازه به دنبال آشنا کردن آن‌ها با کتاب‌های دیگر هم هستند؟ معلمان می‌توانند به فرهنگ‌سازی و تغییر دیدگاه والدین نیز کمک زیادی کنند. اگر پدر و مادرها به دنبال کتاب‌هایی از جنس کمک‌درسی و آماده کردن فرزند خود برای شرکت در مسابقه، المپیاد، کنکور و... هستند، دو دلیل دارد: یا ناآگاه هستند که معلمان مدارس می‌توانند زمینه‌ی آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی اقدام کنند، یا آن‌ها به دلیل برنامه‌ها و خواسته‌های مدارس به این سبب کشیده شده‌اند که در این مورد هم معلمان و مدرسه‌ها می‌توانند در برنامه‌ها و هدف‌های خود بازنگری و تجدیدنظر کنند.

باز هم فکر کنیم. شاید راه‌های زیادی برای جبران این وضعیت و اصلاح مسیر وجود داشته باشد. برای مثال، اگر در نوع ارزش‌یابی و امتحانات خود تجدیدنظر کنیم، ممکن است بخش زیادی از نگرانی‌های والدین را برطرف سازیم. چه فکرهای دیگری به ذهن شما می‌آید؟

اما موضوع دوم این است که فرض کنیم، معرفی تعدادی کتاب کمک‌درسی لازم است و امیدوار باشیم که دانش‌آموزان کتاب‌های دیگر را هم می‌خوانند. سؤال و اشکال این جااست که چرا در معرفی کتاب‌های کمک‌درسی ناپسامانی و هرج و مرج دیده می‌شود؟ این نگرانی سال‌هاست که موضوع بحث کارشناسان و مسئولان است و طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی در دفتر انتشارات کمک‌آموزشی ام به همین دلیل در حال اجراست. با گذشت هفت سال از اجرای این طرح، برگزاری جشن جشنواره، تولید بیش از ۲۰ جلد کتاب‌نامه و راه‌اندازی سایت، هنوز معلمانی هستند که از این طرح و برنامه اظهار بی‌اطلاعی کرده‌اند و برای انتخاب کتاب مناسب از این طریق اقدام نمی‌کنند.

خوب است در این باره هم کمی بیندیشیم و تلاش کنیم. اگر قرار است که کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی به دانش‌آموزان خود معرفی کنیم، حداقل از راه مناسب آن وارد شویم. کتابی را انتخاب کنیم که چندین کارشناس و معلم درباره‌ی بودن آن اظهار نظر کرده‌اند و به نوعی تأیید شده است. اگر از طرح سامان‌بخشی اطلاع نداریم، دنبال ارتقای آگاهی خود باشیم و دانسته‌های خود را با همکاران و معلمان دیگر در میان بگذاریم. هم‌چنین، اولیا را نیز مطلع سازیم. شاید با این کارها تا حدی به رفع نگرانی کلی و همیشگی در مورد کتاب و فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان کمک کرده باشیم.

محتوای مسابقه

همان طور که در شماره ی قبل ذکر شد، قصد داریم برای مخاطبان مجله مسابقه ای از محتوای هشت شماره ی سال تحصیلی جاری برگزار کنیم. این مسابقه سه بخش دارد:

۱. آزمون کتبی: سؤال های این آزمون از محتوای مقاله ها و مطالب زیر طرح می شود.

ردیف	عنوان مطلب	نویسنده	شماره های مجله
۱	حق داریم؟	محمد حسن مکارم، محمد علی شامانی، مهدوی مروی و فاطمه رضایی	۸ و ۷، ۶، ۵، ۳، ۱
۲	مسائل موجودات	ابراهیم اصلانی	۸ تا ۱
۳	سایدهای بلوغ	محمد تقی اختیاری	۸ و ۷، ۵، ۴، ۳، ۲
۴	بازشناسی ابعاد شخصیتی نوجوان	سید علی محمودی	۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱ و ۸
۵	برنامه ریزی درسی و فرایند تهیه و تولید کتاب های درسی	حسین الوندی	۸ تا ۱
۶	نقش معلم در سلامت روانی دانش آموزان	شاکر احمدی زاده	۷ و ۵، ۳، ۲، ۱

سؤال های آزمون کتبی در شماره ی آخر سال تحصیلی جاری (شماره ی ۸ - اردیبهشت ماه ۱۳۸۷) چاپ خواهد شد.

۲. فعالیت عملی: بعضی از مطالب مجله به فعالیت های شما مربوط می شود و یا یک کار عملی را توصیه می کند. از موارد جدول زیر برای هر ردیف فقط یک فعالیت را برگزینید و انجام دهید.

ردیف	عنوان مطلب	نویسنده	فعالیت مورد نظر	شماره های مجله
۱	راه های ترغیب دانش آموزان به فعالیت های پژوهشی	احمد شریعان	فعالیت های پیشنهادی را با دانش آموزان انجام دهید و نتیجه ی کار آن ها را ارسال کنید.	۸ و ۶، ۴، ۲، ۱
۲	چه نمره ای می گیرم؟	علاء نوری	یکی از فهرست های ارزش یابی را برای کلاس خود کامل کنید.	۸ تا ۲
۳	الگوهای تدریس	زهرا حریری فروش، مهرناز صادقی	با استفاده از الگوهای تدریس مطرح شده، طرح درسی بنویسید و یا نتیجه ی الگوی استفاده شده در کلاس را ارائه دهید.	۸ تا ۱
۴	معرفی سایت های اینترنتی	زهرا بدی	به یکی از سایت ها مراجعه کنید و نمونه ای از محتوای سایت را برگزینید.	۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱ و ۸

۳. تکمیل فرم نظرخواهی: این فرم نیز در مجله ی شماره ی هشت، آخرین شماره ی سال تحصیلی جاری، چاپ خواهد شد.

در مورد نحوه ی انتخاب نقرات برتر، هدایا و جوایز در نظر گرفته شده و هم چنین مهلت شرکت در مسابقه در یادداشت سردبیر شماره ی بعد توضیح داده خواهد شد.

زلزله

معلم باید دانش آموز را عاشقانه دوست داشته باشد

زهرا هادیان، دبیر علوم اجتماعی «مدرسه ی راهنمایی نمونه دولتی راضیه شکرایی» و «مدرسه ی راهنمایی تیزهوشان حضرت زینب(ع)» و معلم نمونه ی سال ۱۳۸۵-۱۳۸۴ در سطح منطقه است. ۱۸ سالگی است که در آموزش و پرورش با عشق و علاقه، به تدریس مشغول است. وی عضو «انجمن مخترعان ایران»، عضو «آکادمی نخبگان ایرانیان»، عضو «مؤسسه ی فرا مخترعین ایرانیان» و عضو «باشگاه پژوهشگران جوان» دانشگاه است. در حال حاضر، در رشته ی اقلیم شناسی مشغول به تحصیل است و در دوره ی کارشناسی ارشد رشته ی مدیریت بین الملل نیز پذیرفته شده است. در کارنامه ی موفقیت های وی، می توان به کسب رتبه های اول تا سوم منطقه و استان در جشنواره ی الگوهای تدریس برتر و مسابقات قرآنت قرآن، دریافت لوح تقدیر و تندیس در همایش فاطمی و دریافت عنوان بانوی نخبه اشاره کرد. علاوه بر فعالیت های قابل توجهی که در قالب تولید و سایر کمک آموزشی دارد، اختراع زلزله نگار او که برگزیده ی «جشنواره ی خوارزمی» است، توجه ما را به خود جلب کرد. برای شرکت در نمایشگاه کشورهای لهستان، نروژ، آلمان، برلن آلمان و بروکسل بلژیک، از ایشان دعوت شده است.

گفت و گوئی در این باره با ایشان انجام شده است که در پی می آید.

■ از این که مخترع هستید، چه احساسی دارید؟

□ «الحمد لله والسلام علی عباده الذین اصطفی»: ستایش و حمد مخصوص خداست و سلام بر برگزیده ی خداوند حضرت رسول اکرم (ص) و تمام انسان های برگزیده و برجسته. من اسم خودم را مخترع نمی گذارم. این افتخار من است که خداوند بزرگ ذره ای از عنایات و لطف خود را در من به وجود آورد تا من هم بتوانم یک قطره ی کوچک از عالم بسیار بزرگ باشم و خدمتی کنم که ان شاء الله بتوان اسم آن را خدمت گذاشت.

■ چه طور این اختراع به ذهنتان رسید؟

□ شاید بتوان گفت، علت اصلی اش درک عمیق مطلب توسط دانش آموزان و ارتباط بهتر دانش آموز با علوم طبیعی بود. هم زمان با زلزله ی بم، سؤالات بسیاری در ذهن دانش آموزان ایجاد شده بود. توضیحات من با وجود تلاشی که داشتم، کافی نبود. حتی برای پاسخ بهتر به آن ها، به مرکز ژئوفیزیک نیز رفتم، اما چشم های آن ها هنوز سرشار از سؤال بود. از آن ها خواستم با هم دستگاهی بسازیم تا بهتر مطلب را بفهمند. اما آن چه که من در ذهن داشتم، هنوز برای بچه ها جا نیفتاده بود. با هم سرم مشورت کردم و برای ساخت دستگاه خود، مشغول به کار شدم. با آزمایش و خطا و کمک همسرم و مطالعه ی کتاب های بسیار، حدود دو سال کار کردم تا توانستم با وسایل پیش پافتاده دستگاهی را آماده کنم که بتواند، وقوع زلزله را نشان دهد. پاسخ به سؤالات بچه ها و زلزله ی بم و تشویق های دوستان و کمک همسرم، باعث پشرفت کار من شد.

■ «زلزله نگار» چه زمانی به ثبت رسید و به چه شکل کار می کند؟

□ در سال ۱۳۸۵ به ثبت رسید و به خاطر نبود مشابه خارجی آن، افتخارنامه ای نیز از انجمن فرامخترعان ایرانی دریافت کردم. با رسیدن هر ضربه ای که شیبه زلزله باشد، آئیر دستگاه به صدا درمی آید و چراغ چشمک زن آن روشن می شود. ضمناً قلم رسم کننده ای دارد که به کمک ستون منسوج، حرکات را ثبت می کند. با کمک استادان محترم «دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی» توانستم کارهایم را بهتر پیش ببرم. جالب است که من نمی دانستم این وسیله می تواند اختراع باشد و دوستان مرا راهنمایی کردند و انگیزه ی فراوانی به من دادند. این دستگاه از آن جا که با وسایل ابتدایی ساخته شده و کمک آموزشی است، به عنوان ابتکار و نوآوری به ثبت رسید. اکتشاف چیزی است که وجود ندارد و ایجاد

می شود و من اکتشاف نکردم. اما اختراع گردآوری چیزهایی است که قبلاً وجود داشته اند و اکنون با کارایی جدید ارائه می شوند. زلزله نگار من یک وسیله ی کمک آموزشی مثل کره و نقشه است.

■ طی این دو سال، هم زمان فعالیت های مدرسه را هم داشتید؟

□ در آن زمان که روی طرح کار می کردم، حتی کارهای فوق برنامه ی آموزشی ام را هم کم نگردادم و بیشتر روزهای تعطیل، روی زلزله نگار کار می کردم. بعد از رسیدن به خانه و بچه ها و کسب آرامش فکری، کار روی طرحم را آغاز می کردم.

■ شما در «جشنواره ی الگوهای برتر تدریس» هم شرکت داشتید؟

□ در این جشنواره در سال های گوناگون شرکت کردم که در سال های ۷۸، ۷۹ و ۸۱، مقام اول تا سوم استان و منطقه را کسب کردم و سال ۱۳۸۶ به عنوان داور این جشنواره انتخاب شدم. هر سال در درس های جغرافیا، اجتماعی و تاریخ هم، با توجه به علاقه هایم، یک مجموعه برنامه ی کمک آموزشی برای ایجاد علاقه و انگیزه در دانش آموزان، تعریف می کردم.

■ در این باره، بیشتر توضیح می دهید؟

□ برای مثال، در درس جغرافیا از آیات قرآن مرتبط با درس، تصویر و عکس های اینترنتی، بریده های جراید، نمونه های گیاهی از پوشش گیاهی مناطق، نقشه کشی از طریق پاورپوینت، درست کردن ماکت و با مقالات پژوهشی در قالب مانه نامه های جغرافیا، استفاده می کردم. رمز موفقیت انسان ها، ولو این که شخص پروفیسور شود، اخلاقی اجتماعی است. زیربنای روابط مناسب انسانی، علوم اجتماعی است. روی این حساب، من همواره دوست داشته ام، دانش آموزم مفاهیم را خوب یاد بگیرد. در درس تاریخ، به درست کردن بروشورهای شهرهای متفاوت می پرداختیم و در درس اجتماعی، فعالیت هایی که داشتیم عبارت بودند از: درست کردن نمونه ی دفترچه، چک ها و کلیه ی اوراق بانکی، گردآوری اطلاعات در مورد تسهیلات بانکی و ثبت تفکر و اندیشه ها در روابط اجتماعی، حتی به شکل یادداشت مواردی که در خیابان و زندگی روزمره به چشم دانش آموزان می خورد. این فعالیت ها تأثیر خیلی خوبی داشتند و در بین چهار کلاس سوم که نهایی هستند و اوراق امتحانی شان در حوزه تصحیح می شد، معدل کل کلاس من ۱۹/۸۶ بود.

خبر نمی‌کند!

انسیه صدق

فکر کردن و راه‌اندازی
اندیشه، مهم‌ترین هدف ما
از آموزش و پرورش است

ایجاد انگیزه و اشتیاق
برایم مهم است، نه انجام
تکلیف

■ مواردی را که گفتید، از بچه‌ها به عنوان تکلیف می‌خواستید؟

□ خیر، من همیشه ابتدا خودم این کارها را انجام می‌دهم و به کلاس

می‌برم. من درس را زنده می‌کنم و بعد به‌خاطر استقبال بچه‌ها و با ■ از عشق به خدا گفتید. ورودتان به بسیج و شرکت در مسابقات

مشورت آن‌ها، بخشی از فعالیت کلاس را به این کار اختصاص قرآن چگونه بود؟

می‌دهم. شهید مطهری (ره) می‌گوید: «من ستایشگر معلم هستم □ من در مسابقات قرآن، چه در دوران دانش‌آموزی و چه در دوران

که به من اندیشیدن را بیاموزد، نه اندیشه را.» من دانش‌آموزم و اشتغال، شرکت می‌کردم؛ چون به قرآن که کلام خداست،

دوست دارم به جای آن‌که بیشتر حافظه‌محوری را باب کنم، می‌گویم

درم و موضوع را ملموس کنم. ایجاد انگیزه و اشتیاق برایم مهم

است، نه انجام تکلیف. همیشه گوشیده‌ام، با توجه به احساس

مسئولیتی که نسبت به بچه‌ها دارم، چه تعداد دانش‌آموزان کلاس زیاد

باشد و چه کم، طوری کار کنم که آن‌ها خوب بیاموزند. برای ایجاد

انگیزه، هر درس را حتماً با آیات قرآن آغاز می‌کنم. همیشه از اول

کتاب پرسش را شروع می‌کنم تا اگر به هر دلیلی دانش‌آموز شب

امتحان نتوانست درس را مرور کند، یا مشکلی رویه‌رو نشود. بعد

از پرسش، تدریس است و پس از آن، با توجه به علاقه‌ی خود

بچه‌ها، نیم ساعت آخر کار پژوهشی انجام می‌دهیم. یکی از نکاتی

که برای من مهم است، ماندگاری درس‌ها در ذهن بچه‌هاست. دلم

می‌خواهد بعد از گذر سال‌ها، آن‌چه دانش‌آموز خوانده است، به

کارش آید. اگر از ۱۰۰ درصد، ۲۰ درصد به یاد داشته باشند،

خوش حال می‌شوم. هیچ وقت متکلم و حله‌نیستم. حتی گاهی من

و دانش‌آموزانم با هم گفت‌وگو می‌دهیم.

■ شما در تمام موارد از دانش‌آموزان و نیازها و نظراتشان یاد

می‌کنید، چرا؟

□ هیچ وقت نباید دانش‌آموز را دست کم گرفت. گاهی او بهتر از من

معلم می‌تواند اشکالات را ببیند. من همیشه واری می‌کنم تا ببینم،

طبق درک دانش‌آموزان عمل می‌کنم یا نه. گاهی اوقات حس می‌کنم،

دانش‌آموز می‌تواند بهتر از من روش و ایده دهد و درک کند. وقتی از

خودشان کمک می‌گیریم، متوجه می‌شوم که آیا توانسته‌ام خوب عمل

کنم یا خیر. این نظرات برای من بسیار مهم هستند و به من کمک می‌کند

تا بفهمم، آن‌ها چه نیازهایی دارند و من با چه روشی باید با آن‌ها کار

کنم. جغرافیا به طالع درس خشکی است و دانش‌آموز آن را چندان

نمی‌پسندد. در حالی که اگر کمی دقت کنیم، درس و علم خداشناسی

است. من با این درس عاشق خدا شدم.

■ آیا طرح‌های دیگری هم در ذهن دارید؟

□ بله دو اختراع دارم که یکی در مرحله‌ی ثبت و دیگری در مرحله‌ی

کار است. تعداد اندکی از معلمان ما فکر می‌کنند، از نظر آموزشی

همان کتاب درسی برای دانش‌آموز کفایت می‌کند. به نظر من چنین

نیست. درست است که هر شخصی را در حد و ظرفیت فکری

خودش می‌توان پرورش داد، اما تفکر و اندیشه بسیار گسترده‌تر و

بازتر از این حرف‌هاست. هر قدر از فکر کارگیری، باز جا دارد.

فکرها باید به کار بیفتند و دانش‌آموزان را باید به سوی پژوهش و

تحقیق سوق دهیم. تنها پر کردن و تحویل برگه نباید مطرح باشد.

فکر کردن و راه‌اندازی اندیشه، مهم‌ترین هدف ما از

آموزش و پرورش است.

■ رمز موفقیت خود را در چه می‌دانید؟

□ لطف خدا در مرحله‌ی اول. خداوند در سوره‌ی نمل می‌فرماید:

«هلما من فضل ربی.» یعنی: این لطف خداوند است که شامل حال

من شد. من قدم در این راه گذاشتم و از خدا خواستم کمک کند تا

مفید باشم. هم چنین در آیات ۳۹ و ۴۰ سوره‌ی نجم می‌فرماید:

«ان لیس للسان الا ما سعی و ان سیه سوف یری.» برای آدمی،

جز آن‌چه به سعی و عمل خود انجام داده است، ثواب و جزایی

نخواهد بود و پاداش سعی و عمل او را در این دنیا و برزخ به وی

بنمایند. وقتی خدا نعمتی می‌دهد، اگر شکر گزار نباشیم، آن را از

کف می‌دهیم.

شناخت مهارت‌های ارتباطی به طور کلی می‌تواند، سبب ارتقای سازگاری فرد با خودش، با دیگران و نیز با محیطی که در آن زندگی می‌کند شود و احساس موفقیت در زندگی را در فرد به وجود آورد.

آنچه را که تاکنون اشاره کردیم، به عوامل مؤثر در برقراری ارتباط مربوط می‌شدند و چنانچه معلمان ما نتوانند این عوامل چندگانه را به خوبی در عمل به اجرا در آورند، مثلاً نه صحبت دیگران (دانش آموزان) به خوبی توجه نکنند و یا به آنان اعتماد نداشته باشیم، نتوانند با

کلمات و سخنان رسا و شفاف خود، هدف‌های آموزشی خود را تبیین کنند و با قادر نباشند در یک گفت‌وگوی مشترک و دو سویه با مخاطبان خود شرکت کنند، نمی‌توان به برقراری یک ارتباط مؤثر و عمیق امیدوار بود.

علاوه بر این‌ها، نکات دیگری نیز وجود دارند که بحث آسیب‌شناسی ارتباط را بیان می‌کنند و ضرورت دارد که در این موارد نیز شناخت لازم به وجود آید.

گاهی اوقات، به دلیل عدم اطلاع و یا بی‌توجهی، ما معلمان دچار یک خطای ساده می‌شویم که برای همیشه

ارتباط و اعتماد دانش‌آموز خود را از دست می‌دهیم. عصبانیت از این گونه موارد زحمات ما را به سادگی به باد می‌دهد و به نفرت، سوءنیت و قطع ارتباط می‌انجامد.

این نمونه‌ها را در نظر می‌گیریم و از بُعد آسیب‌شناسی نکات را برمی‌شمریم:

• ما با توجه به دید و نگرش خود می‌توانیم، ده دو گریه با دیگران ارتباط برقرار سازیم؛ اگر به نکات مثبت طرف مقابل (مخاطب) توجه داشته باشیم و این نکات مثبت را به گونه‌ای اذعان کنیم، از

روش‌هایی برای برقراری ارتباط مؤثر

ارتباط آسیب‌شناسی

منصور ملک عباسی

اشاره

در مقالات گذشته، نیاز انسان به ارتباط با دیگران و مهارت‌های ارتباطی را بیان کردیم. گفتیم به ویژه برای ما معلمان ضرورت دارد که بتوانیم با مخاطبان خود، یعنی دانش‌آموزان ارتباط برقرار سازیم و طی این ارتباط بتوانیم، تأثیرات مثبت و ماندگاری را بر آنان داشته باشیم. تنها هدف‌های آموزشی نیستند که در نظام آموزشی تحقق می‌یابند، بلکه می‌توانیم، هدف‌های تربیتی خود را نیز در آنان محقق سازیم. مهارت‌ها و روش‌های ارتباطی که در این چند شماره مطرح کردیم، عبارت بودند از:

۱. اعتماد کردن؛ ۲. گوش کردن؛ ۳. سخن گفتن؛ ۴. پیام‌های غیرکلامی؛ ۵. همدلی؛ ۶. گفت‌وگو.

از آن جا که رعایت نکردن برخی نکات و یا بروز خطاهایی از سوی معلمان می‌تواند به ارتباط مثبت و منطقی تأثیرگذار لطمه بزند و با اصول ارتباطی را به وجود بیاورد، از این رو ضرورت دارد که به آسیب‌شناسی این بحث نیز بپردازیم.

مناس: مقاله‌های مرتبط

۶

آن مهر و محبت و صمیمیت حاصل می شود و برعکس، چنانچه روی نکات منفی طرف مقابل تمرکز کنیم، از آن قهر و دوری و تفرز زاییده خواهد شد.

* شناخت موانع و چگونگی بسته شدن کانال های ارتباطی، به ما کمک می کند، با اتخاذ روش های مناسب، از این موانع پرهیز کنیم و به برقراری ارتباطی موفق و مؤثر نائل شویم. مثلاً، برخی انواع پیام های کلامی و غیر کلامی ما که می تواند مانع برقراری یک ارتباط مؤثر باشند، عبارت اند از:

۱. دستور دادن و ابلاغ کردن
۲. احتطار، تهدید و هشدار
۳. موعظه و نصیحت
۴. وادار سازی از طریق استبدال، سخن رانی یا بحث کردن
۵. مقصر شمردن دیگری، مخالفت کردن و انتقاد کردن
۶. اسم روی یکدیگر گذاشتن، مسخره کردن و تحقیر کردن
۷. تحلیل و تشخیص یزشکی و روان شناسی (به شکل منفی)
۸. واریسی، بازجویی و بازپرسی
۹. پرت کردن حواس، عوض کردن صحبت، و فریب دادن
۱۰. تحسین، تأیید، موافقت ظاهری و دور از واقعیت
۱۱. اطمینان بخشی، هم حسی، حمایت دروغین.

این پیام ها از آن رو مانع ارتباط هستند که همه ی آن ها خواسته و ناخواسته قصد دارند، شخصیت فرد، طرز فکر و... مخاطب را عوض کنند، نه این که او را همان طور که هست بپذیرند. به بیان دیگر، همه ی آن ها به فرد مقابل پیام «عدم پذیرش» می دهند. بدیهی است که در مواقعی ضرورت دارد، با دانش آموزان خود به صورت هشدار، موعظه،

انتقاد کردن و دستور دادن برخورد داشته باشیم. بحث این جا است که چنانچه معلمی همیشه بر اساس پیام های ۱۱ گانه ی ذکر شده رفتار کند، نباید امیدی به برقراری ارتباط و تأثیر گذاری مثبت داشته باشد.

* عدم تعطف پذیری معلم و پیروی شدید او از قوانین و مقررات، به خصوص تعدد مقررات، احساس نرس و اضطراب را در دانش آموز به گونه ای ایجاد می کند که نه تنها مانع از برقراری ارتباط می شود، بلکه او را به فرار و دور شدن از محیط کلاس و معلم وامی دارد. یکی از نیازهای عاطفی و روانی اجتماعی دانش آموزان، احساس امنیت و آرامش در کلاس است و عدم تعطف پذیری معلم، نوعی بی توجهی به این نیاز به شمار می رود.

* از دیگر خطاهایی که ممکن است از سوی ما معلمان به طور ناآگاهانه صورت بگیرد و مانع ارتباط با دانش آموزان شود، زیر سؤال بردن شخصیت آنان به دلیل رفتار ناصوابشان است. قبلاً هم اشاره کردیم که چنانچه رفتار طرف مقابل برای ما قابل قبول نباشد، باید فقط همان رفتار ناپسند را نکوهش کنیم، نه کل شخصیت او را. به کسی که خطایی کرده است، کودن، تیل، بی عرضه و... نگوئیم؛ چرا که این عمل ما را از برقراری ارتباط به منظور انتقال پیام اصلی باز می دارد.

* ما با کسانی که دوستشان داریم، راحت تر به نتیجه می رسیم. بنابراین، از دیگر آسیب های یک ارتباط موفق، دوست نداشتن مخاطب خود است. معمولاً معلمان ما دانش آموزان خود را دوست دارند و از این طریق در ایجاد یک ارتباط مثبت و مؤثر، با مخاطبان خود موفق هستند.

* با توجه به تفاوت های فردی؛ دانش آموزان ما دنیا را از دید خود درک

می کنند، از این رو نشان دادن علاقه به دنیای آنان، زمینه ی نزدیکی و صمیمیت را برای یک ارتباط حقیقی فراهم می سازد. دانش آموز باید متوجه شود که معلم، او و دنیایش را درک می کند. او از این طریق، هم به معلم علاقه مند می شود و هم از دوری و قطع ارتباط با او آزرده می گردد.

* سهل گیری، اغماض، بی دقتی و بی توجهی نسبت به وظایف دانش آموزان، گرچه ممکن است برای آنان در ابتدا خوشایند باشد و معلمی را دوست داشته باشند که سخت گیری ندارد، کلاس های او آزاد و رهاست، دانش آموزان می توانند هرکاری که بخواهند بکنند، و از درس و بحث به طور جدی چندان خبری نیست، اما پس از مدتی، آرام آرام دانش آموزان متوجه می شوند که این معلم به آن ها خدمت نکرده، بلکه در حق آنان جفا کرده است. بله، سهل گیری و اغماض معلم اتفاقاً نکته ای منفی و آسیبی جدی در بُعد ارتباطی است، برعکس دانش آموزان معلمی را که جدی است و به خاطر مصلحت دانش آموزان با آنان به طور منطقی و قدری سخت گیرانه عمل کرده است، دوست دارند و با او ارتباط قلبی پیدا می کنند، پس از فراغت از تحصیل هم از او به خوبی یاد می کنند و دانش و سواد خود را مرهون زحمات و بی گیری های او می دانند.

در پایان این گفتار رمز و راز برقراری ارتباط مؤثر را در دو کلمه خلاصه می کنیم: «خرد و عشق». هرگاه دانش آموز و یا هر مخاطب دیگر احساس کند که رفتار ما با او، بر اساس عقل و خرد است و همواره دلیلی برای رفتارهای خود داریم، و این رفتار خردمندانه را در هاله ای از عشق، محبت، خیرخواهی و انعطاف به آنان عرضه می کنیم، حلقه ای طلایی را بر گردن او انداخته ایم که خود نگهبان اوست.

منابع

۱. جزوه ی آموزشی گروه مشاوران نوآوری های آموزشی - سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی. چاپ اول. ۱۳۷۹.
۲. ارتباط مؤثر. نشریه ی انجمن مدرسین آموزش خانواده. شماره ی ۳۴ و ۳۵.
۳. موتایی، دکتر فرشته و فنی، دکتر لادن. برقراری ارتباط مؤثر. سازمان پرورش و برنامه ریزی آموزشی. ۱۳۸۳.

گفت‌وگویی درباره‌ی پروژه‌های دانش‌آموزی و کار گروهی

پرورش خلاقیت دانش‌آموزان

فاطمه واحدیان

در حال حاضر موسسه‌ی فرهنگی اطلاع‌رسانی تبیان نیز از طریق سایت تبیان و در قسمت مدرسه‌ی اینترنتی همین فعالیت را با ارائه‌ی خدمات اینترنتی دنبال می‌کند.

○ چند سال است که مدرسه‌ی صلحا روی این طرح کار می‌کند؟

● امسال سال نهمی است که مدرسه‌ی ما این طرح را دنبال می‌کند.

○ در مدرسه بچه‌ها به چه شکل کار می‌کنند؟

● اول توضیحی داده می‌شود که کار به چه شکل است. معمولاً دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم راهنمایی یا طرز کار آشنا هستند. ابتدا دفترچه‌ی راهنمای پروژه را به بچه‌ها می‌دهیم. بعد آن‌ها در گروه‌های سه نفری و چهار نفری تقسیم می‌کنیم. هر گروه موضوعی را انتخاب می‌کند. معمولاً ۵۰ درصد موضوعات، منتخب خود بچه‌هاست. سپس با توجه به موضوع پروژه، استاد راهنما را انتخاب می‌کنند و اسناد راهنما هم، یک تحقیق ابتدایی از دانش‌آموزان در زمینه‌ی طرح پیشنهادی می‌خواهد تا مسئولیت راهنمایی را در آن پروژه بپذیرد. هدف این است که قبل از شروع کار، دانش‌آموزان یک تحقیق مقدماتی در مورد پروژه‌ی خود داشته باشند و پسند چه قدر اجرایی است. معمولاً در این فاصله که چند هفته‌ای زمان می‌برد، تعدادی کارگاه آموزشی تشکیل می‌شود؛ مثل کارگاه روش تحقیق، کارگاه آشنایی با ابزار، کارگاه آشنایی با مواد، و کارگاه رسم فنی که باعث می‌شود، پروژه در مسیر درست خودش هدایت شود.

○ کارگاه‌ها به چه شکل برگزار می‌شوند؟

● گرچه این فعالیت فوق برنامه است، اما دو زنگ از کار مدرسه به این منظور اختصاص دارد. طبیعتاً قبل از آن که بچه‌ها وارد کار اجرایی شوند، آن دو زنگ حدود یک تا دو ماهی به این کارگاه‌ها تعلق خواهد داشت. مثلاً یک هفته، مقدماتی را درباره‌ی رسم فنی به بچه‌ها ارائه می‌دهیم تا بتوانند طرح کارشان را ترسیم کنند.

○ برای طرح‌های ارائه شده برنامه‌ی خاصی دارید؟

● بعد از آن که مراحل اولیه طی شد و بچه‌ها شروع به کار کردند، در انتهای کار، دستاورد آن‌ها در نمایشگاهی در خود

○ فکر این طرح چه طور مطرح شد؟

● مسئولان قصد داشتند برنامه‌ای تدوین کنند که علاوه بر آموزشی بودن، جذاب باشد و خلأ برخی مهارت‌های آموزشی، از جمله خلاقیت و کار گروهی را که در کارهای مدرسه وجود دارد، پر کند تا این موارد هم در بچه‌ها رشد کند؛ برنامه‌ای که ضمن آموزشی بودن، کار گروهی، خلاقیت و مسئولیت‌پذیری را نیز تقویت کند. در واقع، ایده‌ی اصلی از این جا شکل گرفت و مدیر مدرسه به این فکر افتاد که یک سلسله فعالیت‌ها را تحت عنوان پروژه‌های دانش‌آموزی تعریف کند تا دانش‌آموزان، در گروه‌های سه یا چهار نفره، موضوعی را به عنوان پروژه‌ی عملی انتخاب کنند. موضوع می‌تواند در هر حوزه‌ای باشد و از طرف خود دانش‌آموز انتخاب شود. تنها شرط این است که کار تحقیقاتی به محصولی منجر شود و این جستجوگری صرفاً مطالعات کتاب‌خانه‌ای نباشد؛ بلکه مقدمه‌ای باشد برای ساخت یک وسیله یا دستاوردی عملی.

این هدف کار است. ضمن این که بدین ترتیب، بچه‌ها روش تحقیق را یاد می‌گیرند، به کار گروهی می‌پردازند و کار پروژه‌ای را تجربه می‌کنند.

○ در این مسیر راهنمایی هم دارند؟

● بله طبیعتاً معلمان مدرسه، در ساعات کار پروژه‌ها، به عنوان مشاور و استاد راهنما با بچه‌ها همکاری می‌کنند و به سؤالات آن‌ها پاسخ می‌دهند. هر کس در زمینه‌ی رشته‌ی خود، بسته به پروژه‌ای که انتخاب شده است، مشاوره می‌دهد. البته گاهی به علت سنگینی پروژه‌ها، بچه‌ها از افرادی خارج از مدرسه هم کمک می‌گیرند.

○ آیا در مدارس دیگر شبیه این طرح وجود دارد و یا در این زمینه، با مدارس دیگر در ارتباط هستید؟

● بله، در مدارس دیگر هم چنین فعالیت‌هایی انجام می‌شود. البته ممکن است در شیوه‌های اجرا یا برگزاری و هم چنین در ارائه‌ی کارها اختلاف سلیقه وجود داشته باشد، اما تمام این مدارس در هدف کلی پرورش خلاقیت، تقویت روحیه‌ی جستجوگری و توصیه به کارهای گروهی مشترک هستند. مدرسه‌ی ما با تعدادی از این مدارس در ارتباط است. حداقل در روزهای برگزاری نمایشگاه بکدیگر را دعوت می‌کنند.

باخبر شدیم که در «مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی صلحا»، با تدبیر مسئولان این مدرسه، ساعاتی از هفته به کارهای پروژه‌ای و گروهی می‌گذرد. به این بهانه، گفت‌وگویی با دبیر و مسئول این بخش، محمد ظاهری ترتیب دادیم. وی متولد سال ۱۳۵۷ و دو سالی است که مسئولیت انجام کارهای اجرایی پروژه‌های علمی را در این مدرسه به عهده دارد. او که پیشتر بر کار تهیه‌ی دفترچه‌ی راهنما، ارزیابی کلی کارها بعد از پذیرش طرح توسط استاد راهنما، و انجام هماهنگی لازم با مدرسه برای کار روی پروژه نظارت دارد، در مورد سابقه‌ی این برنامه گفت: «هشت سالی است که در این مدرسه، بچه‌ها به همین شیوه کار می‌کنند.» برای اطلاع بیشتر در مورد این برنامه، گفت‌وگویی با ایشان ترتیب دادیم.

بچه‌ها روش تحقیق را یاد می‌گیرند، به کار گروهی می‌پردازند و کار پروژه‌ای را تجربه می‌کنند

○ تحویل پروژه‌ها زمان خاصی دارد؟

● نمایشگاه اسفند ماه برگزار می‌شود. از اول مهر تا اسفند، بچه‌ها فرصت کار روی پروژه را دارند. اما اگر در طول سال به کار بیشتر روی پروژه نیاز باشد، هماهنگ می‌کنند و در مدرسه می‌مانند. معمولاً از آبان ماه و آذر ماه به بعد، پنج‌شنبه‌ها عصر، دو سه گروه در مدرسه برای تکمیل کارشان می‌مانند. آن‌چه که مدرسه پیش‌بینی کرده، دوزنگ در هفته است به منظور انجام پروژه برای هر پایه. طبیعتاً افراد راهنما باید وقت بیشتری بگذارند و بچه‌ها هم در ساعات زنگ تفریح بسیاری از مشکلات خود را مرتفع می‌کنند و سؤالات خود را می‌پرسند. تقریباً می‌توان گفت، به پروژه‌ی خود به شکل متحرک و در ساعات تعیین شده می‌پردازند، اما در واقع بخش عظیمی از زمان مدرسه و حتی خارج از آن را به آن اختصاص می‌دهند.

○ آیا به اهدافی که مدنظر داشته‌اید، تاکنون دست یافته‌اید؟

● مطمئناً خلاقیت در کارها به خوبی مشهود است. معمولاً بچه‌ها در درس‌هایی که به شکل سنتی ارائه می‌شوند، فرصت ایجاد خلاقیت ندارند یا کمتر دارند. در این درس‌ها، معمولاً یک سلسله اطلاعات داده می‌شود و همان اطلاعات هم از آن‌ها دوباره خواسته می‌شود. در کار پروژه‌ها، به نظر من می‌توان بخش کوچکی از آموزش پروژه محور را که در بعضی از کشورها به شکل خاص انجام می‌شود، دنبال کرد؛ با این هدف که خلاقیت و ذهن بچه‌ها برای کارها و فعالیت‌های گروهی و جدید آماده شود. بچه‌ها در قالب پروژه ابتدا موضوعی را می‌بینند و سپس خودشان با روند تبدیل شدن آن موضوع به یک اثر و روند کار تحقیقاتی آشنا می‌شوند. این یادگیری بسیار عمیق‌تر است. اگر بچه‌ها بدانند که روند کار چگونه است، بهتر می‌آموزند و دیگر مسئله‌ی حفظ کردن صرف نخواهد بود. به علاوه، در این پروژه‌ها برای بچه‌ها سؤال ایجاد می‌شود و خود این در افزایش دانش مؤثر است. مهارت‌آموزی، همکاری و کار به شیوه‌ی تحقیقاتی هم از اجزای لاینفک این طرح است. همین ریختن ترس از این‌که خودشان کار کنند، حداقل فایده‌ی این کار است. شاید آن‌چه که بیش از همه به چشم می‌آید، ایجاد علاقه‌ی بیشتر برای بودن در مدرسه و پرداختن به درس‌هاست.

○ آیا برای آینده برنامه‌ای در نظر دارید؟

● بله، دبیرخانه‌ی پروژه‌ها می‌خواهد برنامه‌ای مدون در مسیر این برنامه تدوین کند تا ضمن آزاد بودن بچه‌ها، در انتخاب پروژه و انجام کار، هدف‌هایی هم که مدنظر ماست، محقق شوند. هم‌چنین، نوعی جمع‌آوری اطلاعات از سال‌های قبل و تبدیل آن به بانک اطلاعات به ما کمک می‌کند که با مرور بر این سال‌ها کارهایمان را بهتر سامان بخشیم.

مدرسه به نمایش درخواهد آمد و در هر پایه، گروه و کار برتر شناسایی و تشویق خواهد شد و به عنوان گروه برتر آن پایه اعلام می‌شود. در پایان نمایشگاه، چون هزینه‌ی کارها را خود بچه‌ها تقبل کرده‌اند، حاصل کارشان را به میل خودشان یا به مدرسه اهدا می‌کنند و یا با خود به منزل می‌برند. بچه‌ها از ابتدا می‌دانند که باید محصولشان را در نمایشگاه ارائه کنند. خود این ارائه، به بچه‌ها شوق و انگیزه‌ی بیشتری می‌دهد تا کار را بهتر به نتیجه برسانند و پی‌گیری بیشتری به خرج دهند.

○ تاکنون استقبال دانش‌آموزان چگونه بوده است؟

● خوش‌بختانه بسیار خوب بوده است. من فکر می‌کنم، پروژه برای مدرسه به یک هویت تبدیل شده است و بچه‌ها این کار را بسیار با علاقه انجام می‌دهند. حتی اگر جزو تکلیف مدرسه نبود و اختیاری بود، حداقل ۹۰ درصد بچه‌ها در آن شرکت می‌کردند. به هر حال طبیعی است که تعدادی از بچه‌ها، جاهایی از زیر کار در بروند و بی‌انگیزه شوند. ولی عموم بچه‌ها این طور نیستند. با انگیزه و اشتیاق به کار می‌پردازند و آن‌چه انجام می‌دهند، از درون خودشان جوشیده است و تحمیلی نیست. درست است که در اصل این برنامه را مدرسه تعریف کرده، اما فقط زمینه است. مراحل کار با فکر و علاقه‌ی خود بچه‌ها انجام می‌گیرد. بچه‌ها در قالب این فعالیت، خود تعیین می‌کنند که روی چه موضوعی کار کنند و چه یاد بگیرند. آن‌ها سعی می‌کنند، ایده‌های خود را به اجرا در آورند.

برای سال اول راهنمایی، چون این برنامه جدید است، بچه‌ها شوق و ذوق بیشتری دارند. اما در سال‌های بعد، علت اشتیاق بچه‌ها، بالا رفتن توانمندی و طرح پروژه‌های بهتر است.

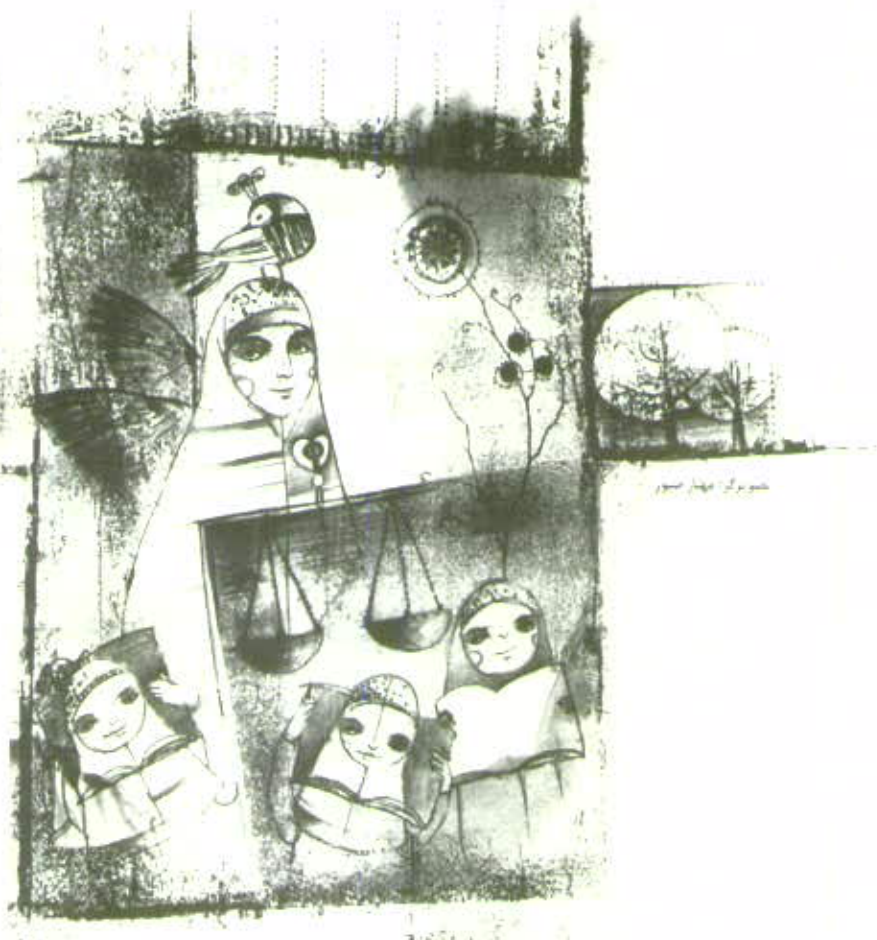
○ پروژه‌ها بیشتر در چه زمینه‌هایی هستند؟

● در زمینه‌های متفاوتی است. این‌که پروژه قبلاً کار شده باشد یا نه، مهم نیست. مهم این است که بچه‌ها داده‌ها را در طول کار به دست آورند. اغلب پروژه‌ها در زمینه‌ی الکترومکانیک و فیزیک هستند. در زمینه‌ی زیست و شیمی، پروژه‌ی کمتری برمی‌دارند، چون کمتر به محصول منتهی می‌شود. بعضی از پروژه‌ها، پروژه‌ی ریاتیک هستند. معمولاً بیشتر پروژه‌هایی را انتخاب می‌کنند که جنبه‌ی مکانیک دارد تا الکترونیک؛ مثل ریات‌های هشت پا و شش پا که شبیه حشرات حرکت می‌کنند، ریات‌های جنگ‌جو که با هم مبارزه می‌کنند، یا ریات‌های جاسوسی برای حرکت در زمین‌های ناهموار و ضبط تصویر. از کارهای هنری هم، پروژه‌هایی مثل نگاه‌های چوبی داریم که روی چوب به سبک معرق کار خطاطی صورت گرفته است، پروژه‌ی معماری که ماکتی از یک بناست، پروژه‌ی ماشین زمین‌سوی، و یا ماکت کوچک دستگاه هاور کرافت.

حق دارم؟

تعدی و تفریط در تربیت و آموزش (کم فروشی - کم گذاشتن)

محمد حسن مکارم

شماره برگزیده: بهمن ۱۳۸۷

شماره

تعامل معلم و دانش آموزان از ابعاد گوناگون قابل بررسی است. معلم نسبت به دانش آموزان حقی دارد و از طرف دیگر دانش آموزان نیز حقوقی دارند که باید معلمان محترم رعایت کنند.
در هر شماره موضوعی طرح می شود تا صاحب نظران دیدگاه های خود را در آن خصوص مطرح سازند. در این شماره به مسئله ی تعدی و تفریط در تربیت و آموزش (کم فروشی - کم گذاشتن) می پردازیم.

معلمی در شکل امروزی
آن نوعی معامله است
و معامل و متعامل یا
فروشنده و خریدار دارد
ولذا بحث «کم فروشی»
و «گران فروشی» بر آن
حاکم است

اصیغ بن نباته می گوید: علی (ع) بر فراز منبر می فرمود:
«یا معشر التجار! الفقه ثم المتجر». ای گروه تاجران و
معامله گران: اول فقه بیاموزید و سپس تجارت کنید. و این
سخن را امام (ع) سه بار تکرار کرد.

ما آموزگاران، مربیان و معلمان نیز باید به هشدار سوره‌ی
مطففین گوش فرا دهیم. حال که معلمی ما وسیله‌ی گذران
امور معیشتی ماست و با شاگرد و اولیای او، عملاً قرارداد
می بندیم، آموزش می دهیم و مزد می گیریم، نکند دچار
کبیره‌ای چون کم فروشی و تطفیف شویم، کم فروشی عطار
به آن است که ۱۰ گرم کمتر تحویل مشتری دهد، ولی پول
کامل بگیرد. کم فروشی بقال به ۵۰ یا ۱۰۰ گرم است و
کم فروشی زرگر به یک دهم گرم و کمتر از آن. کم فروشی
معلم در چیست؟ نکند با همه‌ی قداستی که کارمان دارد، با
همه‌ی علاقه‌ای که به کلاس و درس داریم و درس را با
«بسم الله» شروع می کنیم و صفحه‌ی اول همه‌ی کتب درسی
ما به این آیه‌ی شریفه مزین است، ناخواسته و غافلانه دچار
کم فروشی شویم!

نکند مقداری از وقت کلاس را در دفتر ضایع کنیم! نکند
دیر به کلاس رویم و زود به درآیم! نکند تمرینات درس را در
حدی که تکلیف است، برای شاگرد حل نکنیم! نکند
مطالعه‌ی بعضی بخش‌های کتاب را به عهده‌ی دانش آموز
بگذاریم! نکند به اسم رفتن به زیارت و مرخصی استحقاقی
و... با مدیر مدرسه هم دست شویم و جلساتی از کلاس را
بدون معلم بگذاریم و جبران نکنیم! روزهایی در طول سال
تحصیلی به تعطیل رسمی برخورد می کنیم و روز جشن یا
عزاست، اما آموزش و پرورش مزد آن روز را به ما می دهد؛
گر چه کلاس تشکیل نشده است. چه قدر در صدد جبران آن
برمی آیم؟ مگر مفهوم آیه‌ی شریفه غیر از این بود که به هنگام
محاسبه‌ی حق خود، کامل اخذ می کنند، ولی به وقت
محاسبه‌ی حق طرف مقابل کم می گذارند؟!

در دانشگاه‌های ما این مسئله پررنگ‌تر است؛ شاید چون
نظارت کمتر است. چه بسا استاد با شاگرد تفاهم می کنند و
۵۰ درصد از کتاب و سرفصل درس به زمین نهاده می شود و
احساس کم فروشی نمی شود. اسف‌بارتر این که چنین
استادی، محبوبیت بیشتری نزد دانشجویان پیدا می کند. ما
همواره محتاج تذکریم و باید به خلا پناه بریم و از او توفیق طلب
کنیم تا بتوانیم، حقوق متعلمین خود را به تمام و کمال ادا
کنیم.

معلمی را کار انبیا دانسته‌اند، به لحاظ جایگاه تعلیم و
تربیت. پیامبران، بسان پزشکان دوره‌گرد، در کوی و برزن
راه می افتادند و یا نور و وحی، جهالت را از مردم می زدودند و
به زیور علم و معرفت، آنان را می آراستند و چشم‌داشتی هم
نداشتند. آنان با معلمی امرار معاش نمی کردند، بلکه با
چوپانی، زراعت، حصیری بافی و... روزگار می گذراندند.
معلم و آموزگار در روزگار ما، از آن نظر که توزیع افکار
می کند و بذریع معرفت را در اذهان آحاد جامعه می افشاند،
کاری چون پیامبران انجام می دهد. اما از آن نظر که به هر
تقدیر، با ارائه‌ی علم خود، امرار معاش نیز می کند، کاری
چون تاجران و معامله گران پیشه کرده است. ای کاش معلمی
و طبابت، مانند گذشته، خلوص خود را باز می یافت و
آموزگار و طبیب کار خود را خالصاً لوجه الله و بدون چشم
داشت مادی انجام می دادند و از راه دیگری از تراق می کردند.
امروز معلم و استاد با دانش آموز و دانشجوی خود قرارداد
می بندند تا علم خود را به آن‌ها منتقل می کنند و در مقابل
دستمزد و اجرت بگیرند. در آموزشگاه‌ها و دانشگاه‌های
غیرانتفاعی و خصوصی، اخذ اجرت مستقیم‌تر صورت
می گیرد و نام «شهریه» دارد. و در مراکز آموزشی دولتی،
مزد معلم و استاد، به طور غیر مستقیم، از مالیات و سایر
درآمدهای دولت تأمین و به آن‌ها پرداخت می شود.

معلمی در شکل امروزی آن، نوعی معامله است و معامل
و متعامل یا فروشنده و خریدار دارد و لذا بحث «کم فروشی»
و «گران فروشی» بر آن حاکم است. مسئله‌ی گران فروشی
در دیدگاه شرع، چندان مهم نیست، چون نظام بازار، قیمت
را مهار می کند و خریدار سراغ فروشنده‌ی بانصاف می رود؛
مگر در مواردی که «تباتی» صورت گیرد و فروشنده‌ی، علیه
خریدار، دست در دست هم گذارند.

اما پدیده‌ی «کم فروشی» گناه کبیره است و در قرآن کریم
با لفظ «تطفیف» از آن یاد شده است. سوره‌ی مطففین،
کم فروشان را به شدت نکوهش کرده است، چرا که وقتی
می خواهند برای خود وزن کنند، حق خود را به طور کامل
می گیرند، ولی به هنگام توزین برای دیگران، کم می گذارند!
خداوند در توبیخ کم فروشان از کلمه‌ی «ویل» استفاده
کرده؛ کلمه‌ای که به فرموده‌ی امام صادق (ع) درباره‌ی هر که
در قرآن به کار رفته، کافر محسوب شده است. همان گونه
که می فرماید: «فویل للذین کفروا من مشهد یوم عظیم»: وای
بر کافران از مشاهده‌ی روز بزرگ!

آشنایی اجمالی با نظام آموزشی دوره‌ی متوسطه

شاخه‌ی کاردانش

سید محمود صموتی

اشاره

در شماره‌ی قبل با کلیات شاخه‌ی کاردانش و نمره‌ی تقسیم‌بندی رشته‌های آن آشنا شدیم. در ادامه به شکلی بسیار خلاصه با بعضی از رشته‌های کاردانش آشنا می‌شویم.

کاربری PLC

در این رشته استانداردهای مهارتی بر فکار صنعتی به میزان ۳۲ واحد و کارور PLC در حیطه‌ی دو به میزان ۸ واحد آموزشی داده می‌شود و فراگیران توانمندی‌های لازم را در مهارت برق صنعتی و کاربرد PLC در برق صنعتی فرامی‌گیرند.

تعمیر ماشین‌های اداری

در این رشته، استانداردهای مهارت الکترونیک و بک عمومی به میزان ۱۴/۵ واحد، تعمیر کار ماشین حساب، ۷/۵ واحد و تعمیر کار دستگاه‌های فتوکپی به میزان ۶ واحد آموزش داده می‌شود. توانایی فراگیر پس از پایان دوره، سرویس، نگهداری و تعمیر دستگاه‌های مرتبط یا ماشین‌های اداری است.

تعمیر تلویزیون رنگی

استانداردهای مهارت الکترونیک و بک عمومی، ۱۱/۵ واحد، تعمیر کار رادیو و ضبط صوت، ۶/۵ واحد، تعمیر کار تلویزیون سیاه و سفید، ۵/۵ واحد و تعمیر کار تلویزیون رنگی به میزان ۱۰/۵ واحد در این رشته آموزش داده می‌شود. پس از پایان دوره، فراگیر می‌تواند لوازم صوتی و تصویری را بر اساس استانداردهای آموزشی تدریس شده تعمیر کند.

سنگ و کاشی کاری

استانداردهای سنگ کاری ساختمان، ۱۲ واحد و کاشی کاری به میزان ۱۱/۵ واحد در این رشته آموزش داده می‌شود. پس از پایان دوره، فراگیر به اجرای سنگ کاری و کاشی کاری در ساختمان قادر خواهد بود.

ساختمان سازی

در این رشته استانداردهای سفت کاری، ۱۹ واحد

۱ نگاهی به برخی از رشته‌های زمینه‌ی صنعت

در زمینه‌ی صنعت، تعداد ۱۲۶ رشته وجود دارد که به‌طور اجمالی تعدادی از آن‌ها را معرفی می‌کنیم. چون معمولاً تعداد واحدهای استاندارد مهارتی آموزشی کمتر از ۲۳ واحد است، تعداد واحدهای کنسرتی تا سقف ۴۳ واحد از طریق دروس اختیاری و تکمیلی تأمین می‌شود.

برق ماشین‌آلات

در این رشته، استاندارد مهارتی بر فکار ماشین‌آلات، به میزان ۲۴/۵ واحد، دروس تکمیلی ۸/۵ واحد و دروس اختیاری ۴/۵ واحد ارائه می‌شود. در این رشته به فراگیر، تعمیرات ماشین‌آلات صنعتی آموزشی داده می‌شود. لذا می‌تواند در این زمینه فعالیت کند.

نصب و سرویس آسانسور

استاندارد مهارتی این رشته نصب و تعمیر کار آسانسور است که به میزان ۲۲/۵ واحد آموزش داده می‌شود. توانایی فراگیران پس از پایان آموزش در حدی است که می‌تواند در زمینه‌ی نصب، راه‌اندازی و تعمیر و نگهداری آسانسور فعالیت کنند.

تعمیر لوازم برقی

استاندارد مهارتی آموزشی در این رشته، تعمیر کار لوازم خانگی گردنده و حرارتی است. توانایی فراگیران در این رشته، کسب مهارت در تعمیر لوازم خانگی گردنده و حرارتی، از قبیل جاروبرقی، پلوپز و... است. بنابراین، پس از پایان آموزش می‌تواند به‌طور مستقل یا در شرکت‌های وابسته به کارخانه‌های تولیدی این وسایل مشغول به کار شوند.

نقشه‌کشی ساختمان درجه‌ی دو به میزان ۴/۵ واحد آموزش داده می‌شود. فراگیر پس از پایان دوره، توانمندی اجرای سفت‌کاری ساختمان و نقشه‌کشی ساختمان‌های کوچک را کسب می‌کند.

جوشکاری برق و گاز

در این رشته، استانداردهای مهارتی جوشکاری قوس الکتریکی درجه‌ی دو، ۹/۵ واحد، جوشکاری قوس درجه‌ی یک، ۵ واحد و جوشکاری گاز درجه‌ی دو به میزان ۱۶ واحد آموزش داده می‌شود. فراگیران پس از پایان دوره و طی یک دوره‌ی کارآموزی می‌توانند در زمینه‌های جوشکاری اشتغال یابند.

صافکاری و نقاشی خودرو

در این رشته استانداردهای مهارتی صافکاری خودروی درجه‌ی دو، ۱۴ واحد و نقاشی خودروی درجه‌ی دو به میزان ۸/۵ واحد آموزش داده می‌شود و فراگیران پس از پایان دوره و سپری کردن یک دوره‌ی کارآموزی می‌توانند در زمینه‌ی صافکاری و نقاشی خودرو اشتغال یابند.

تأسیسات گازسوز

در این رشته استانداردهای مهارتی تعمیر کار پکیج شوفاژ گازی، ۱۱/۵ واحد، تعمیر آبگرم‌کن دیواری ۸ واحد و تعمیر وسایل گازسوز خانگی آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان دوره می‌تواند در هر یک از زمینه‌های مرتبط اشتغال یابد.

تراش سنگ‌های قیمتی

در این رشته، استانداردهای طراحی سستی درجه‌ی دو، ۳ واحد، طراحی سستی درجه‌ی یک، ۴ واحد، تراش سنگ‌های قیمتی درجه‌ی سه، ۷/۵ واحد، تراش سنگ‌های قیمتی درجه‌ی دو، ۷/۵ واحد و تراش سنگ‌های قیمتی درجه‌ی یک به میزان ۷/۵ واحد آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان آموزش می‌تواند در زمینه‌های گوناگون جواهرسازی اشتغال یابد.

فهرست رشته‌های گوناگون در زمینه‌ی صنعت با ذکر گروه در انتهای مقاله آمده است.

۲ نگاهی به برخی از رشته‌های زمینه‌ی کشاورزی
در زمینه‌ی کشاورزی تعداد ۷۰ رشته وجود دارد که

برخی از آن‌ها را معرفی می‌کنیم. یادآور می‌شود در این رشته‌ها دروس تکمیلی و اختیاری نیز گنجانده شده‌اند.

تعمیر موتور تراکتور

در این رشته استاندارد مهارتی تعمیر موتور تراکتور به میزان ۲۷/۵ واحد آموزش داده می‌شود و پس از پایان دوره، فراگیر می‌تواند به تعمیر تراکتور بپردازد.

کاربری سیستم‌های آبیاری تحت فشار

استاندارد مهارتی سیستم‌های آبیاری تحت فشار به میزان ۲۳ واحد در این رشته آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان دوره می‌تواند، سیستم‌های آبیاری تحت فشار را نصب، راه‌اندازی و سرویس و نگهداری کند.

گاوداری صنعتی

در این رشته، استاندارد مهارتی گاوداری صنعتی به میزان ۲۹/۵ واحد آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان دوره، به فعالیت و اشتغال در این زمینه قادر خواهد بود.

زراعت غلات

استانداردهای مهارتی زراعت عمومی، ۲۲ واحد و زراعت برنج به میزان ۵ واحد در این رشته آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان دوره و طی یک دوره کارآموزی می‌تواند، در زمینه‌های زراعت عمومی و کشت برنج فعالیت کند.

زراعت زعفران

در این رشته، استاندارد مهارتی زراعت عمومی، ۲۲ واحد و زراعت زعفران به میزان ۴ واحد آموزش داده می‌شود و پس از پایان دوره، فراگیر می‌تواند به کشت محصولات مرتبط با زراعت عمومی و کشت زعفران بپردازد.

باغبانی (میوه‌های دانه‌دار)

در این رشته، استانداردهای مهارتی باغبانی عمومی (نوع دو) ۱۸ واحد، و تولید و پرورش درخت سیب ۴ واحد، تولید و پرورش درخت گلابی، ۳ واحد و تولید و پرورش «به» به میزان ۲ واحد آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان دوره می‌تواند، در زمینه‌های تولید و پرورش درخت‌های به، گلابی و سیب فعالیت کند.

شاخه‌ی کاردانش در
زمینه‌ی صنعت، ۱۲۶
رشته، در زمینه‌ی
کشاورزی، ۷۰ رشته و
در زمینه‌ی خدمات،
۳۲ رشته‌ی مهارتی
دارد

فهرست رشته‌های مهارتی کار دانش

پرورش و تولیدات زنبور عسل

تعداد واحدهای
استاندارد مهارتی
آموزشی کسری تا
سقف ۴۳ واحد
از طریق دروس
اختیاری و تکمیلی
تأمین می‌شود

در این استاندارد، استانداردهای پرورش و تولیدات زنبور عسل به میزان ۲۳/۵ واحد آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان دوره‌ی آموزشی می‌تواند در زمینه‌ی تولید عسل و پرورش زنبور عسل فعالیت کند.

فهرست کامل رشته‌های مهارتی مرتبط با زمینه‌ی کشاورزی با ذکر گروه رami تواید در انتهای مقاله ملاحظه کنید.

۳ نگاهی به برخی از رشته‌های زمینه‌ی خدمات

در زمینه‌ی خدمات تعداد ۳۲ رشته‌ی مهارتی وجود دارد که در ادامه برخی از این رشته‌ها را معرفی می‌کنیم. در رشته‌های مرتبط با زمینه‌ی خدمات، دروس تکمیلی و اختیاری نیز گنجانده شده است.

عکاسی

در این رشته، استانداردهای آموزشی طراحی گرافیکی سه و سفید، ۴ واحد، طراحی گرافیکی رنگی، ۳ واحد، عکاسی سه و سفید، ۱۵ واحد، عکاسی رنگی، ۸ واحد و عکاسی آلبوم به میزان ۸ واحد آموزش داده می‌شود و فراگیران پس از پایان دوره به فعالیت در زمینه‌های گوناگون مرتبط با عکاسی قادر خواهند بود.

حجم‌سازی و سفالگری

در این رشته، استانداردهای حجم‌سازی درجه‌ی دو ۲۰ واحد، سفالگری به روش ریخته‌گری، ۸/۵ واحد، و سفالگری به روش چرخ به میزان ۷/۵ واحد آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان دوره می‌تواند در زمینه‌های گوناگون مرتبط با سفال اشتغال یابد.

صفحه‌آرایی

در این رشته، استانداردهای مهارتی طراحی گرافیکی سه و سفید، ۴ واحد، طراحی گرافیکی رنگی، ۳ واحد، کاربری رایانه ۵ واحد، تایپ رایانه، ۲/۵ واحد و کتاب و صفحه‌آرایی رایانه‌ای به میزان ۲۸ واحد آموزش داده می‌شود و فراگیر پس از پایان دوره می‌تواند، در شغل صفحه‌آرایی به کار گمارده شود. اسامی سایر رشته‌های زمینه‌ی خدمات با ذکر گروه و زیر گروه و تعداد واحدهای استاندارد مهارت را می‌توانید در ادامه‌ی مقاله ملاحظه کنید.

شماره ردیف	عنوان رشته‌های مهارتی	گروه
	زمینه‌ی صنعت	
۱	• برق ماشین آلات	برق
۲	• نصب و سرویس آسانسور	برق
۳	• تعمیر لوازم خانگی برقی	برق
۴	• کاربری (PLC)	برق
۵	• ماشین‌های الکتریکی	برق
۶	• برق ساختمان	برق
۷	• برق صنعتی	برق
۸	• تعمیر دستگاه‌های پزشکی	برق
۹	• تعمیر ماشین‌های اداری	برق
۱۰	• الکترونیک صنعتی	برق
۱۱	• تعمیر تلویزیون رنگی	برق
۱۲	• سنگ و کاشی کاری	عمران
۱۳	• ساختمان‌سازی	عمران
۱۴	• گچ کاری و گچ بری	عمران
۱۵	• نقشه‌کشی ساختمان	عمران
۱۶	• ماکت‌سازی	عمران
۱۷	• طراحی معماری داخلی	عمران
۱۸	• نقشه‌کشی ساختمان به کمک رایانه	عمران
۱۹	• هنر آینه‌کاری	عمران
۲۰	• جوشکاری برق و گاز	مکانیک
۲۱	• صافکاری و نقاشی خودرو	مکانیک
۲۲	• جوشکاری گاز محافظ CO2	مکانیک
۲۳	• ورنکاری	مکانیک
۲۴	• درو پنجره‌سازی آهنی	مکانیک
۲۵	• درو پنجره‌سازی آلومینیومی	مکانیک
۲۶	• جوشکاری گاز	مکانیک
۲۷	• جوشکاری برق	مکانیک
۲۸	• جوشکاری برق و آرگون	مکانیک
۲۹	• صفحه‌تراشی	مکانیک
۳۰	• فرزکاری	مکانیک
۳۱	• نقشه‌کشی صنعتی	مکانیک
۳۲	• تراشکاری و فرزکاری	مکانیک
۳۳	• تراشکاری	مکانیک
۳۴	• تعمیر ماشین ابزار	مکانیک
۳۵	• ماشین ابزار	مکانیک
۳۶	• ماشین ابزار CNC	مکانیک
۳۷	• قالب‌سازی فلزی	مکانیک
۳۸	• نقشه‌کشی صنعتی به کمک رایانه	مکانیک
۳۹	• مکانیک صنایع	مکانیک
۴۰	• پلاستیک‌کاری	مکانیک
۴۱	• تزئینات داخلی چوبی	مکانیک
۴۲	• درودگری	مکانیک
۴۳	• ساخت شناورهای چوبی صیادی	مکانیک
۴۴	• درودگری و منبت‌کاری	مکانیک
۴۵	• کابینت‌سازی چوبی	مکانیک
۴۶	• رنگ کاری مصنوعات چوبی	مکانیک
۴۷	• تأسیسات گازرسانی	مکانیک

فهرست رشته‌های مهارتی کاردانش

شماره ردیف	عنوان رشته‌های مهارتی	گروه	شماره ردیف	عنوان رشته‌های مهارتی	گروه
۴۸	• تأسیسات حرارتی بروتنی	مکانیک	۹۵	• منبت کاری	صنایع دستی
۴۹	• آبگرمکن خورشیدی	مکانیک	۹۶	• خاتم کاری	صنایع دستی
۵۰	• تأسیسات گاز سوز	مکانیک	۹۷	• معرق کاری چوب	صنایع دستی
۵۱	• تأسیسات بهداشتی ساختمان	مکانیک	۹۸	• گره چینی	صنایع دستی
۵۲	• تأسیسات سرد کننده	مکانیک	۹۹	• سازسازی (ستور و سه تار)	صنایع دستی
۵۳	• تأسیسات گرمایی ساختمان	مکانیک	۱۰۰	• سازسازی (سه تار و ساز ضربی)	صنایع دستی
۵۴	• ساخت شناور فایبر گلاس	مکانیک	۱۰۱	• سازسازی (ستور و ساز ضربی)	صنایع دستی
۵۵	• تعمیر موتورهای دیزل	مکانیک	۱۰۲	• شیشه‌گری آزمایشگاهی	سرامیک
۵۶	• خدمات فنی خودرو	مکانیک	۱۰۳	• آبیگنه	سرامیک
۵۷	• تعمیر موتور قایق و موتورسیکلت	مکانیک	۱۰۴	• تراش و تزیین شیشه و کریستال	سرامیک
۵۸	• تعمیر موتور دیزل دریایی	مکانیک	۱۰۵	• شیشه‌گری	سرامیک
۵۹	• تعمیر ماشین‌های راه‌سازی	مکانیک	۱۰۶	• عینک‌سازی (اپتیک)	سرامیک
۶۰	• تعمیر موتور خودرو	مکانیک	۱۰۷	• سرامیک‌سازی	سرامیک
۶۱	• تعمیر موتور خودرو و برق خودرو	مکانیک	۱۰۸	• سفال و لعاب	سرامیک
۶۲	• تعمیر موتور خودرو	مکانیک	۱۰۹	• معرق کاشی	سرامیک
۶۳	• تعمیر برق اتومبیل	مکانیک	۱۱۰	• سفالگری	سرامیک
۶۴	• استخراج معدن	مکانیک	۱۱۱	• آبکاری فلزات	شیمی
۶۵	• فرآوری سنگ	مکانیک	۱۱۲	• شیمی دارویی و بهداشتی	شیمی
۶۶	• قالب‌بافی ماشینی	مکانیک	۱۱۳	• فرآوری چرم	شیمی
۶۷	• نساجی عمومی	مکانیک	۱۱۴	• سراجی	پوشاک
۶۸	• چاپ روی پارچه	مکانیک	۱۱۵	• خیاطی مردانه	پوشاک
۶۹	• ریسندگی	مکانیک	۱۱۶	• خیاطی و الگو سازی مردانه	پوشاک
۷۰	• لیتوگرافی	مکانیک	۱۱۷	• خیاطی و طراحی لباس زنانه	پوشاک
۷۱	• کنترل فرایند چاپ	مکانیک	۱۱۸	• خیاطی و دوخت‌های تزئینی	پوشاک
۷۲	• چاپ افست	مکانیک	۱۱۹	• خیاطی لباس شب و عروس	پوشاک
۷۳	• چاپ باتیک	مکانیک	۱۲۰	• رودوزی سنتی	پوشاک
۷۴	• چاپ باتیک و قلمکار	مکانیک	۱۲۱	• خیاطی لباس زنانه	پوشاک
۷۵	• چاپ باتیک و سیلک اسکرین	مکانیک	۱۲۲	• طراحی صفحات وب	کامپیوتر
۷۶	• چاپ دستی	مکانیک	۱۲۳	• تولید چند رسانه‌ای	کامپیوتر
۷۷	• مدل‌سازی	مکانیک	۱۲۴	• برنامه‌نویسی کامپیوتر	کامپیوتر
۷۸	• ریخته‌گری	مکانیک	۱۲۵	• تصویر سازی کامپیوتر	کامپیوتر
۷۹	• مدل‌سازی	مکانیک	۱۲۶	• تعمیر عمومی کامپیوتر	کامپیوتر
۸۰	• ریخته‌گری	مکانیک			
۸۱	• هنر فرش	صنایع دستی			
۸۲	• طراحی و نقاشی فرش	صنایع دستی			
۸۳	• طلا و جواهر سازی	صنایع دستی	۱۲۷	• تعمیر موتور تراکتور	ماشین‌های کشاورزی
۸۴	• کتاب آرایی	صنایع دستی	۱۲۸	• تعمیر ماشین‌های ثابت کشاورزی	ماشین‌های کشاورزی
۸۵	• خاتم کاری	صنایع دستی	۱۲۹	• تعمیر ماشین‌های تهیه‌ی زمین	ماشین‌های کشاورزی
۸۶	• قلم‌زنی روی فلز	صنایع دستی	۱۳۰	• تعمیر انتقال نیرو و هیدرولیک تراکتور	ماشین‌های کشاورزی
۸۷	• ملیله کاری	صنایع دستی	۱۳۱	• تعمیر ماشین‌های برداشت محصولات اساسی	ماشین‌های کشاورزی
۸۸	• منبت چوب	صنایع دستی	۱۳۲	• تعمیر ماشین‌های برداشت علوفه	ماشین‌های کشاورزی
۸۹	• گره‌چینی چوب	صنایع دستی	۱۳۳	• تعمیر سمپاش واره موتوری	ماشین‌های کشاورزی
۹۰	• معرق چوب	صنایع دستی	۱۳۴	• رانندگی کشت مکانیزه	ماشین‌های کشاورزی
۹۱	• خاتم سازی	صنایع دستی	۱۳۵	• کاربری سیستم‌های آبیاری تحت فشار	ماشین‌های کشاورزی
۹۲	• تراش سنگ‌های قیمتی	صنایع دستی	۱۳۶	• مکانیک تراکتور و تیلر	ماشین‌های کشاورزی
۹۳	• صحافی و جلدسازی	صنایع دستی	۱۳۷	• گاوداری صنعتی	امور دامی و طیور
۹۴	• قلم‌زنی	صنایع دستی	۱۳۸	• پرورش صنعتی دام‌های کوچک	امور دامی و طیور

فهرست رشته‌های مهارتی کار دانش

شماره ردیف	عنوان رشته‌های مهارتی	گروه	شماره ردیف	عنوان رشته‌های مهارتی	گروه
	زمینه‌ی کشاورزی			زمینه‌ی کشاورزی	
۱۳۹	● بهداشت دام و طیور	امور دامی و طیور	۱۸۶	● آبخیزداری	جنگل و مرتع
۱۴۰	● پرورش و نگهداری اسب	امور دامی و طیور	۱۸۷	● مرتع‌داری	جنگل و مرتع
۱۴۱	● مرغ‌داری صنعتی	امور دامی و طیور	۱۸۸	● بهره‌برداری از جنگل	جنگل و مرتع
۱۴۲	● زراعت غلات (گندم و جو)	امور زراعی و باغی	۱۸۹	● تکثیر و پرورش ماهیان سردآبی	شیلات
۱۴۳	● زراعت غلات (برنج)	امور زراعی و باغی	۱۹۰	● پرورش ماهیان گرم‌آبی	شیلات
۱۴۴	● زراعت (ذرت)	امور زراعی و باغی	۱۹۱	● تکثیر ماهیان گرم‌آبی	شیلات
۱۴۵	● زراعت (چغندرقد)	امور زراعی و باغی	۱۹۲	● پرورش میگو	شیلات
۱۴۶	● زراعت (سب‌زمینی)	امور زراعی و باغی	۱۹۳	● تکثیر میگو	شیلات
۱۴۷	● زراعت (آفتابگردان)	امور زراعی و باغی	۱۹۴	● دریانوردی صیادی	شیلات
۱۴۸	● زراعت (گیاهان علوفه‌ای)	امور زراعی و باغی	۱۹۵	● تکنولوژی فراوری آبزیان	شیلات
۱۴۹	● زراعت (پنبه)	امور زراعی و باغی	۱۹۶	● پرورش و تولیدات زنبورعسل	حشرات مفید
۱۵۰	● زراعت (نیشکر)	امور زراعی و باغی	۱۹۷	● باغبانی (نوغان‌داری)	حشرات مفید
۱۵۱	● زراعت (زعفران)	امور زراعی و باغی		زمینه‌ی خدمات	
۱۵۲	● زراعت (حبوبات)	امور زراعی و باغی			
۱۵۳	● زراعت (سویا)	امور زراعی و باغی			
۱۵۴	● کشت حیوانات	امور زراعی و باغی	۱۹۸	● مدیریت و برنامه‌ریزی خانواده	هنر
۱۵۵	● کشت غلات	امور زراعی و باغی	۱۹۹	● آواز جهانی	هنر
۱۵۶	● کشت گیاهان علوفه‌ای	امور زراعی و باغی	۲۰۰	● بازیگری	هنر
۱۵۷	● زراعت دانه‌های روغنی	امور زراعی و باغی	۲۰۱	● تصویربرداری	هنر
۱۵۸	● باغبانی (توت‌فرنگی)	امور زراعی و باغی	۲۰۲	● عکاسی	هنر
۱۵۹	● باغبانی (چای‌کاری)	امور زراعی و باغی	۲۰۳	● چهره‌آرایی	هنر
۱۶۰	● باغبانی (میوه‌های دانه‌دار)	امور زراعی و باغی	۲۰۴	● دستیاری طراحی لباس (اکسوار)	هنر
۱۶۱	● باغبانی (میوه‌های هسته‌دار)	امور زراعی و باغی	۲۰۵	● دستیاری طراحی لباس (دوخت و ترمیم)	هنر
۱۶۲	● باغبانی (پرورش حرما)	امور زراعی و باغی	۲۰۶	● حجم‌سازی	هنر
۱۶۳	● باغبانی (پرورش کیوی)	امور زراعی و باغی	۲۰۷	● حجم‌سازی و سفالگری	هنر
۱۶۴	● باغبانی (پرورش انگور)	امور زراعی و باغی	۲۰۸	● طراحی پوستر	هنر
۱۶۵	● باغبانی (مرکیبات)	امور زراعی و باغی	۲۰۹	● تذهیب‌کاری	هنر
۱۶۶	● باغبانی (زیتون)	امور زراعی و باغی	۲۱۰	● نقاشی ایرانی	هنر
۱۶۷	● باغبانی (فضای سبز و پارک)	امور زراعی و باغی	۲۱۱	● گرافیک کامپیوتری	هنر
۱۶۸	● باغبانی (درخت و درختچه زینتی)	امور زراعی و باغی	۲۱۲	● طراحی بسته‌بندی	هنر
۱۶۹	● باغبانی (قارچ)	امور زراعی و باغی	۲۱۳	● نگارگری	هنر
۱۷۰	● باغبانی (گلکاری)	امور زراعی و باغی	۲۱۴	● تذهیب و تشعیر	هنر
۱۷۱	● باغبانی (گیاهان آپارتمانی)	امور زراعی و باغی	۲۱۵	● صفحه‌آرایی	هنر
۱۷۲	● باغبانی (میوه‌های دانه‌ریز)	امور زراعی و باغی	۲۱۶	● چهره‌سازی	هنر
۱۷۳	● باغبانی (میوه‌های خشک)	امور زراعی و باغی	۲۱۷	● عکاسی دیجیتال	هنر
۱۷۴	● باغبانی (صیفی‌کاری)	امور زراعی و باغی	۲۱۸	● فیلم‌نامه‌نویسی	هنر
۱۷۵	● باغبانی (جالیزکاری)	امور زراعی و باغی	۲۱۹	● نمایش‌نامه‌نویسی	هنر
۱۷۶	● باغبانی (سبزی‌کاری)	امور زراعی و باغی	۲۲۰	● داستان‌نویسی	هنر
۱۷۷	● کشت گلخانه‌ای جالیزی	امور زراعی و باغی	۲۲۱	● روزنامه‌نگاری	هنر
۱۷۸	● کشت گیاهان دارویی	امور زراعی و باغی	۲۲۲	● امور اداری	مالی و اداری
۱۷۹	● تولید فرآورده‌های گوشتی	صنایع غذایی	۲۲۳	● حسابداری مالی	مالی و اداری
۱۸۰	● تولید فرآورده‌های لبنی	صنایع غذایی	۲۲۴	● آشپزی و شیرینی‌پزی	خدمات غذایی
۱۸۱	● تولید سوپس، کالباس و همبرگر	صنایع غذایی	۲۲۵	● نان و شیرینی‌پزی	خدمات غذایی
۱۸۲	● تولید کنسرو فرآورده‌های گوشتی	صنایع غذایی	۲۲۶	● آشپزی	خدمات غذایی
۱۸۳	● تولید صنعتی فرآورده‌های لبنی	صنایع غذایی	۲۲۷	● کنترل میکروبی و شیمیایی مواد غذایی	خدمات غذایی
۱۸۴	● تولید نهال و جنگل‌کاری	جنگل و مرتع	۲۲۸	● کنترل کیفی مواد غذایی	خدمات غذایی
۱۸۵	● محصولات فرعی جنگل و مرتع	جنگل و مرتع	۲۲۹	● خدمات گردشگری	خدمات اجتماعی
			۲۳۰	● هتلداری	خدمات اجتماعی

مهم شناسایی الگوی مناسب تدریس و معلم خلاق است

یک جشنواره، صدها آرزو

آنسبه خوش لهجه

غلامرضا صغری، متولد سال ۱۳۴۴، دبیر «جشنواره‌ی الگوهای تدریس برتر» و فرایندهای مدیریتی «است. وی دانشجوی فوق لیسانس مدیریت آموزشی است و سابقه‌ی ۲۳ سال کار در آموزش و پرورش را دارد. در پست‌های متفاوتی چون آموزگاری، مدیر دبستان، مدیر مدرسه‌ی راهنمایی شبانه‌روزی و معاون آموزش و پرورش منطقه، فعالیت داشته است. اکنون قریب به ۱۱ سال است که در حوزه‌ی ستادی، در بخش‌های گوناگون، اعم از کارشناس مدارس نمونه‌ی دولتی، کارشناس ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی، کارشناس ارزش‌یابی از طرح‌ها و برنامه‌ها، و کارشناس برنامه‌ریزی گروه‌های آموزشی و پرورشی، فعالیت می‌کند. درباره‌ی جشنواره‌ی الگوهای تدریس و علت برپاشدن کشوری این جشنواره در سال قبل، با وی گفت‌وگویی انجام شده است که در پی می‌آوریم.

استان هم اجرا می‌کنند. چهار سال است که دفتر راهنمایی تحصیلی، به شکل مداوم و پیگیر، مسئولیت این کار را به بنده محول کرده است. اهدافی که برای شیوه‌نامه در نظر گرفته‌ایم، بحث توسعه‌ی منابع انسانی، از طریق تقویت مهارت‌های حرفه‌ای کارکنان مدرسه است. یعنی معلم دوره‌ی راهنمایی، علاوه بر این که در یک رشته‌ی تحصیلی متخصص است، معلم حرفه‌ای هم باشد. به این شکل که در فرایندهایی هم چون یادگیری-یاددهی و فرایند ارزش‌یابی تحصیلی و بحث راهنمایی و مشاوره‌ی تحصیلی، حرفه‌مند می‌شود و علاوه بر تدریس در رشته‌ی خودش، در بحث عناصر درسی هم تبحر پیدا می‌کند.

هدف دوم، مستندسازی تجربه‌های کارکنان مدرسه پیرامون روش‌های یاددهی-یادگیری و مدیریت آموزشی است. ما، هم در مرحله‌ی استانی و هم در مرحله‌ی کشوری، کشور را به سه قطب تقسیم می‌کنیم. یعنی استان‌ها را بر اساس هم‌جواری، در سه گروه قرار می‌دهیم و از میان هر ۱۰ استان، در یک استان مرحله‌ی کشوری انجام می‌شود. در بحث مستندسازی تجربه‌های کارکنان پیرامون روش‌های یاددهی-یادگیری، هم در مرحله‌ی استانی و هم در مرحله‌ی کشوری، ما از الگوها و روش‌های تدریسی که ارائه می‌شوند، فیلم‌برداری می‌کنیم و این مستندات را

لرزم برگزاری جشنواره‌ی الگوهای تدریس چه بود؟

بحث تولید، اجرا و اشاعه‌ی برنامه‌ی آموزش درسی توسط معلمان، بحث مهمی در سازمان آموزش و پرورش بود. تحولات پرشتایی که در عرصه‌ی آموزش و پرورش رخ می‌دهد، برای مثال تغییراتی چون تشکیل مدرسه‌های مجازی در برابر مدرسه‌های حقیقی، تولید برنامه‌ی درسی فرایندهای به جای برنامه‌ی درسی نتیجه‌مدار، ارزش‌یابی‌های مستمر و توصیفی به جای ارزش‌یابی‌های مقطعی و پایانی، توجه به فرایندهای آموزشی مدرسه، از جمله فرایند آموزشی یادگیری-یاددهی، فرایند ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی و احیای نقش مشاوره‌ای معلمان، ما را بر آن داشت که برای آشنایی بیشتر معلمان با الگوها، روش‌ها و مهارت‌های نوین و نیز به منظور تبادل تجربه و اندیشه، جشنواره‌ی ترتیب‌دهیم تا معلمان نوآور و خلاق بتوانند، با یکدیگر تبادل اطلاعات داشته باشند.

اهداف خاصی را نیز برای جشنواره تعریف کرده‌اید؟

این جشنواره قدمت ۱۰ ساله دارد و بیش از ۱۰ سال است که اجرا می‌شود. در دوره‌های راهنمایی و متوسطه به شکل کشوری، و در دوره‌ی ابتدایی توسط سازمان‌های آموزش و پرورش استان‌ها برگزار می‌شود و اگر مسئولان خودشان صلاح دیدند، این طرح را در

معلم خود باید در فضای تدریس بوده باشد، آن را لمس کرده و با آن کار کرده باشد تا بتواند، شیوه‌ی تدریس بهتری ارائه دهد. معلمي که مشکلات تدریس را شناخته باشد، طرح بهتری ارائه می‌دهد

یکی از هدف‌های جشنواره، شناسایی و حمایت از معلمان خلاق، مبتکر و علاقه‌مند است

یادخل و تصرفی که کارشناسان و هیئت داوران در سطح کشور روی تولیدات دارند، نگاه‌داری می‌کنیم. سپس کل کشور و هر سه قطب را، از الگوها و روش‌های تدریسی که در کل کشور ارائه شده‌اند، مطلع می‌سازیم.

در حوزه‌ی ستادی، یک کمیته‌ی علمی داریم که ابزار لازم برای قضاوت، ارزیابی و فرایندهای آموزشی مدیران را تهیه می‌کند. پیش‌بینی اعضای هیئت علمی برای قضاوت و همچنین تدوین و تهیه‌ی بعد محتوایی و موضوعی جشنواره در سطح ستاد، در شورای سیاست‌گذاری انجام می‌گیرد.

■ **شیوه‌ی برگزاری به چه شکل است؟**
 ۱- به صورت سالانه اجرا می‌شود. فرزندان توسط منطقه به واحدهای آموزشی (مدارس) داده می‌شود. مدیران و معلمان اعلام آمادگی خود را، پس از آنکه به تأیید معلمان هم‌رشته‌ی خود و اعضای شورای مدرسه که متشکل از معاون مدرسه، انجمن اولیا و مربیان، نماینده‌ی معلمان، نماینده‌ی معاون آموزشی است، رسانند، به منطقه ارسال می‌دارند. بعد از بررسی هیئت داوران منطقه، با توجه به فرم‌های ارزیابی، طرح‌های برگزیده منتخب می‌شوند. تاکنون سعی شده است، از معلمان برگزیده در سطح منطقه، برای عضویت در هیئت داوران دعوت شود. پس از آن، برگزیدگان در سالن‌هایی به شکل عملی طرح خود را معرفی می‌کنند و آن‌جا با دیگر هیئت داوران، عملیات الگوی تدریسی را که معلم ارائه داده و هم‌چنین فرایند تدریسی را که مدیر به اجرا گذاشته است، ارزیابی می‌کند. پس از اجراء در سطح منطقه، ما برای گروه منتخب کارگاه آموزشی رایگان خواهیم داشت تا معلم و مدیر منتخب آمادگی بیشتری

پیدا کنند. چرا که در مرحله‌ی کشوری، این الگوی تدریس مستند خواهد شد. این کارگاه‌ها توسط استادان فن برگزار می‌شود و در آن‌ها، الگوهای تدریس و فرایندهای مدیریتی عمده بحث‌شده می‌شوند. منتخبان مرحله‌ی استانی، در سطح کشور به رقابت می‌پردازند. در شیوه‌نامه‌ی طرح جامع جشنواره فیلد شده است، از مناطقی که سازمان‌ها و استان‌های پیش از ۳۰ منطقه‌ی آموزشی داشته باشند، دو نفر از برترین‌ها به سطح کشور راه می‌یابند و از مناطق آموزشی کمتر از ۳۰ بخش آموزشی، یک نفر برتر از میان معلمان و مدیران در سطح قطب معرفی می‌شود. در دوره‌ی راهتمایی، ۱۲ درس در سه بخش چهار موردی تقسیم شده‌اند و در هر سال یک‌بار به طور کامل و جرحشی در یک منطقه مطرح می‌شوند. یعنی یک فرایند سه ساله که می‌گذرد، معلمان کل کشور تمام درس‌های دوره‌ی راهتمایی را کار کرده‌اند.

■ **شرایط شرکت در این جشنواره چیست؟**
 ۱- معلمان رسمی، حق التدریس و پیمانی در صورت اشتغال به تدریس حداقل شش ساعت در هفته می‌توانند در این جشنواره شرکت کنند. یکی از هدف‌های جشنواره، شناسایی و حمایت از معلمان خلاق، مبتکر و علاقه‌مند است. در بحث الگوهای تدریس معتقدیم، کسی می‌تواند در این جشنواره شرکت کند که معلم باشد و کار معلمی کرده باشد. مسلط به روش‌ها و چون تدریس باشد و الگوهای تدریس را خوب بشناسد تا بعد بتواند، در این باره نظر بدهد. اگر فرد با آموزش و پرورش مرتبط باشد، در اجراء می‌تواند شیوه‌های نوین دست‌یابد. معلم خود باید در فضای تدریس بوده باشد، آن را

لمس کرده و با آن کار کرده باشد تا بتواند، شیوه‌ی تدریس بهتری ارائه دهد. معلمي که مشکلات تدریس را شناخته باشد، طرح بهتری ارائه می‌دهد.

■ **برای برگزیدگان چه تشویق‌هایی در نظر گرفته شده است؟**

۱- در سطح منطقه و سازمان، لوح سپاس، تقدیر و تشکر تعریف شده است. هدایا بسته به امکانات مالی منطقه متفاوت است. گاهی که برخی از استان‌ها، علاوه بر لوح سپاس، سفر به کربلا یا سفر به مشهد مقدس را مطرح می‌کنند. هدایا در سطح استان توسط خود استان تعیین می‌شود. در سطح ستاد و کشور، لوح سپاس و لوح تقدیر به همراه هدایایی به همکاران تقدیم می‌شود.

■ **آیا طرح‌های برگزیده در سطح اجراء می‌نمایند نیز به کار گرفته می‌شوند؟**

۱- یکی از هدف‌های جشنواره، مستند کردن تجربه‌های معلمان و کارکنان مدرسه پیرامون روش‌های یادگیری-یاددهی و مدیریت، هم در سطح منطقه و هم در سطح استان و نه دنبال آن، در سطح کشور است. از تمام الگوها و طرح‌هایی که ارائه می‌شود و فرایندهای مدیریتی، فیلم برداری می‌شود و پس از پایان جشنواره، دوباره فیلم‌ها توسط هیئت داورانی که ستاد مشخص می‌کند، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. پس از برطرف‌سازی مشکلاتی که احیاناً حین فیلم‌برداری وجود داشته است، فیلم توسط ستاد تکثیر می‌شود و یک نسخه از آن در اختیار هر یک از استان‌ها قرار می‌گیرد. استان‌ها نیز آنرا تکثیر و در اختیار تمام معلمان استان قرار می‌دهند و ما این تجربه‌ها را برای کل کشور ارسال می‌داریم.

■ **انتقال و رشد الگوهای برگزیده به چه شکل بوده است؟**

۱- سطح توانمندی الگوها همین‌جا

می شوند و استقبال از جشنواره، طبق آماری که ما داریم، افزایش رو به رشد داشته است. هم الگوهای تدریس و هم فرایندهای مدیریتی به روز شده و غنای بیشتری پیدا کرده اند. خود این موضوع، انگیزه‌ای برای ستاد در جهت تجهیز کتابخانه‌های آموزشی و منابع مورد نیاز معلمان شده است. بدین ترتیب معلمان با مطالعه و اطلاعات بیشتری در جشنواره شرکت می‌کنند. دوستانی که یک سال شرکت می‌کنند، سال‌های بعد هم متقاضی هستند و با طرح‌های جدیدتری شرکت می‌کنند.

■ چرا سال قبل این جشنواره به صورت کشوری برگزار نشد؟

با توجه به تجربه‌هایی که طی این چهار سال کسب کردیم و با توجه به رویکردهایی که اخیراً مطرح شدند، سال گذشته به دفتر و ستاد تنفسی دادیم تا تجدیدنظری در فرایند اجرایی جشنواره داشته باشیم و تغییراتی را در جهت برگزاری بهتر و موفق‌تر جشنواره و در شیوه‌نامه‌ی اجرایی آن به وجود آوریم. البته طی این یک سال، خود استان‌ها جشنواره را به صورت درون استانی برگزار کردند.

■ چه تغییراتی را مدنظر دارید؟

اکنون در بخش گروه‌های آموزشی و پرورشی، دقیقاً همان فرایندهای جشنواره‌ی الگوهای تدریس را دنبال می‌کنیم. در سطح ستاد، سازمان و منطقه، بین فعالیت‌های گروه‌های آموزشی و برنامه‌ی جشنواره‌ی الگوهای تدریس ارتباطی برقرار کرده‌ایم و کمیسیون‌هایی، از جمله کمیسیون یادگیری-یاددهی و ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، کمیسیون نقد و کمیسیون راهنمایی و مشاوره‌ی تحصیلی طراحی شده‌اند. کار تازه‌ای

که امسال در جشنواره انجام می‌دهیم، انتخاب مدرسه است. مدرسه‌ی منتخب مدرسه‌ای است که مدیر و معلم هر دو از آن برگزیده شوند. علاوه بر لوح سپاس و لوح تقدیر برای افراد، برای مدارس منتخب هم، لوح سپاس و هم چنین هدایای ویژه‌ای در نظر گرفته شده است؛ از جمله سفرهای زیارتی، و بهره‌مندی از ۱۰ تا ۲۰ درصد افزایش فوق‌العاده‌ی شغل. به این ترتیب، ما مشارکت بیشتر معلمان و مدیران را در عرصه‌ی جشنواره خواهیم داشت. هم‌چنین، ملاک‌هایی را برای الگوهای تدریس تعریف کرده‌ایم که رویکردهای جدید را نیز پوشش می‌دهند و در فراخوان ذکر شده‌اند. به علاوه اجرای کارگاه آموزشی در سطح منطقه را داریم که تا به حال نداشته‌ایم. بدین شکل که پس از بررسی هیئت داوران در سطح منطقه و قبل ارسال به استان، کارگاه آموزشی در سطح منطقه اجرا می‌شود. به هر حال، من برگزاری جشنواره‌ی الگوهای تدریس را راه و مسیری می‌دانم که می‌تواند، اعتلای اهداف دوره‌ی راهنمایی تحصیلی را به خوبی محقق کند.

■ خودتان هم تا به حال در جشنواره شرکت کرده‌اید؟

در سنوات گذشته، فقط جشنواره الگوهای تدریس بود و فقط معلمان در این جشنواره شرکت می‌کردند و آن زمان من تدریس نداشتم. چهار سالی است که مدیران هم اجازه‌ی شرکت دارند و تا به حال به این موضوع فکر نکرده بودم. بنده در دو کمیسیون، فعالیت اداری و کارشناسی برعهده دارم؛ یکی کمیسیون یادگیری-یاددهی و دیگری کمیسیون مطالعات تطبیقی. که اگر سندهای این دو کمیسیون آماده شود، می‌تواند برای معلمان سراسر

کشور کمک بزرگی باشد. در کمیسیون یادگیری-یاددهی، درباره‌ی ۱۲ الگوی تدریس پرورش‌های آموزشی طراحی کرده‌ایم که در اختیار کل معلمان سراسر کشور قرار می‌گیرد. این جهش خیلی خوبی در بخش الگوهای تدریس است و برای سنوات آینده، جشنواره‌ی ما را غنا می‌بخشد. در بحث مطالعات تطبیقی چهار کشور با جمهوری اسلامی ایران که جزو فعالیت‌های خارج از جشنواره‌ی ماست نیز می‌توان به نتایج خوبی دست یافت.

علی‌اکبر حسینی

حساسیت زیاد والدین به هر دلیلی که به وجود آمده باشد، عامل مهمی در ایجاد تنش محسوب می شود. نکته ی عجیب آن است که هرچه والدین از حساسیت های خود کمتر نتیجه می گیرند، بر شدت آن می افزایند!

در مواردی که کاهش یا تعدیل حساسیت ها از طریق گفت و گو و مذاکره به نتیجه نمی رسد، استفاده از خدمات مشاوره ای راهکاری اجتناب ناپذیر است.

دوره ی شکاف

آیا تفاوت نسل ها همیشه به ایجاد شکاف می انجامد؟ تفاوت رفتار نوجوان و جوان امروزی با وضعیت مشابه سنی در سه یا چهار دهه ی پیش، تصور «شکاف نسل» را قوت می بخشد.

مفهوم «شکاف نسل» توجه بسیاری از متخصصان رشد را به خود جلب کرده است. شکاف نسل یعنی اختلاف عمیق میان ارزش ها و نگرش های دو نسل متفاوت. هنوز علمای معتقدند که بخش عمده ای از تعارض میان والدین و نوجوان، ناشی از همین پدیده است. بدیهی است که نوجوان و والدین میان سال، ارزش های مشابهی ندارند و این تفاوت، تا حد زیادی به سن آنها مربوط می شود [احمدی و جمهری، ۱۳۷۸].

برخلاف این اندیشه که نوجوانی دوره ی اختلال و ناآرامی است، بسیاری از پژوهشگران دریافته اند که بیشتر نوجوانان روابط گرم، مثبت و با احترام متقابل را در تمام سال های نوجوانی با والدین خود حفظ می کنند [شهرآرای، ۱۳۸۴].

به این ترتیب، به نظر می رسد، بزرگ نمایی موضوع شکاف نسل، فقط می تواند توجیهی برای گسیختگی روابط در بعضی از خانواده ها باشد، اما در اصل پدیده ای کم و بیش طبیعی است. همچنین تلاش نکردن والدین برای روزآمد ساختن دانش و اطلاعات خود، نقشی مهم تر از شکاف نسل در مسائل نوجوانی دارد.

خطر تربیتی مهم در دنیای امروز، عقب افتادن قابل توجه

مستله ی ارتباط نوجوان با خانواده، جنبه ی مهمی از موضوع رشد نوجوان محسوب می شود. گرایش نوجوان به گروه هم سالان، چنین تصویری را به وجود می آورد که برای نوجوان، انتخاب بین ارتباط با «خانواده» یا «هم سالان» موضوعی تعارضی است. اما در واقع برای رشد متعادل روانی و اجتماعی، هر دو نوع ارتباط ضروری است. به این ترتیب، به جای تمرکز بر تعارض، باید کیفیت ارتباط نوجوان با خانواده را مورد تحلیل قرار داد.

خانواده به عنوان بونه ی احساس هویت نوجوان مطرح است. هم گرایی و یکپارچگی شخص، که اریکسون آن را مهم ترین پیشرفت مهم نوجوانی بر شمرده است، به صورت عمده به تجربه های درون خانواده بستگی دارد.

پژوهشگران در پژوهش های فراوانی دریافته اند که روابط خانوادگی، منابع اجتماعی و عاطفی مهمی در زندگی نوجوان محسوب می شوند [شهرآرای، ۱۳۸۴]. در ارتباط نوجوان با خانواده، نکاتی می توانند مورد توجه باشند.

حساسیت های بی اندازه

شاید مهم ترین نکته ای که روابط نوجوان و خانواده را بحران زا می کند، حساسیت های بیش از اندازه و گاهی غیر عادی والدین است. تعیین میزان حساسیت والدین در مورد نوجوانشان بر اساس متغیرهای فراوان و مؤثر موجود، کاری دشوار است. اما در بیشتر موارد، ریشه های حساسیت امروزی والدین را باید در ساده انگاری ها و سهل انگاری های دیروز جست و جو کرد.

عده ای از والدین وقتی فرزندشان به مرحله ی نوجوانی می رسد، تازه متوجه می شوند که باید در اموری سخت گیری و شدت عمل به خرج دهند. اگر رفتارهای والدین هم زمان با مراحل رشد به شکل منطقی پیش برود، در نوجوانی کمتر ضرورتی برای سخت گیری و حساسیت بی اندازه باقی می ماند.

مسائل نوجوانان - ۷

ضعف‌های شخصیتی

در کنار نگرش‌های سنتی، در مواردی ضعف‌های شخصیتی یکی از والدین یا هر دوی آن‌ها، نقش مؤثری در گسیختگی ارتباط نوجوان با خانواده دارد. نداشتن ثبات و قوت رفتارها، ضعف یا ناتوانی در تصمیم‌گیری، کاستی مهارت‌های زندگی، اختلافات زناشویی ناشی از مسائل سطحی و مواردی از این قبیل در مورد والدین، موجب کاهش اعتماد و اطمینان نوجوان می‌شود. گاهی شبیه‌سازی و قیاس نوجوان در باره‌ی والدین خودش با والدین دوستان، به نتایجی ناامیدکننده می‌انجامد و نارضایتی را تشدید می‌کند. وقتی نوجوان درباره‌ی کیفیت روابط خود با والدین دچار شک و تردید شود، به دنبال گزینه‌هایی می‌گردد که از نظر او نقطه‌ی اتکای مناسب‌تری به حساب می‌آیند.

جاذبه‌های بیرونی

مجموع مواردی که به آن‌ها اشاره شد، به همراه مسائل خاص دیگری از زندگی در دنیای امروز مانند افزایش قدرت نفوذ رسانه‌ها، باعث می‌شوند در محیط و رای خانه و خانواده و مدرسه، جاذبه‌های بیشتری وجود داشته باشد. در موارد زیادی نوجوان به والدین و خانواده‌اش علاقه‌مند است، اما جاذبه‌های بیرونی نیز جالب‌اند و با تنوع طلبی او سازگاری دارند. به طور معمول، والدین و مربیان جاذب بودن آن‌چه را که نوجوان جذاب و مهیج می‌داند، نمی‌پذیرند و گاهی حتی در برابر آن مقاومت می‌کنند. آن‌چه در این میان بیش از هر چیزی به کار می‌آید، صبر و حوصله و اندکی مداراست. اصرار در اثبات غیرمقید و مضربودن آن‌چه که نوجوان جذاب و پذیرفتنی تصور می‌کند، کمتر به جایی می‌رسد. برای ارتباط مؤثر با نوجوان، باید به دنبال الگوی مناسب تعامل با او بود.

دانش والدین و مربیان به نسبت نوجوان است که این امر موجب افزایش فاصله بین آن‌ها می‌شود. این فاصله، درک والدین و مربیان از دنیای نوجوان و خواسته‌های او را دچار مشکل می‌کند. به تعبیر دیگر، فاصله و شکاف بیشتر حاصل ناشی‌گری تربیتی والدین و مربیان است. ما وقتی با دنیای امروز هماهنگ و همراه نیستیم یا نمی‌توانیم باشیم، از نسل جدید دور می‌افتیم و آن‌گاه توقع داریم که آنان خود را با ما سازگار کنند.

نگرش‌های سنتی

گاهی در خانواده‌ها نگرش‌ها و باورهای سنتی مشکل‌ساز می‌شوند. آن دسته از والدین و مربیان که تصور می‌کنند، نسل امروز به اندازه‌ی کافی مطیع نیستند و در مقایسه با دهه‌های گذشته، گستاخ‌تر شده‌اند، در واقع با عینکی کلیشه‌ای و غیرمنعطف به گذر زمان می‌نگرند.

فضای اجتماعی و شرایط زندگی امروز به نسبت گذشته تغییر کرده و این اتفاقی است که نه برای یک بار، بلکه همیشه و در طول تاریخ روی داده است. آن‌چه بزرگ سالان امروز تصور می‌کنند، فقط مختص شرایط زمان حاضر است و با تفاوت‌هایی کم و بیش، بارها و بارها تکرار شده و خواهد شد.

اگر والدین فقط به ایجاد محدودیت و کنترل تمایل دارند و یا از فرزندشان اطاعت‌طلبی و گوش به فرمان بودن را می‌خواهند و آن‌ها را توجه نمی‌کنند، به‌طور حتم رفتارها و خواسته‌های آنان درست نیست و این، احتمال فاصله گرفتن فرزند از خانواده را افزایش می‌دهد. این بحث در مورد ارتباط دختران نوجوان با والدین، از ابعاد و پیچیدگی‌های بیشتری برخوردار است. والدینی که در مسائل فرزندشان نمی‌توانند به گفت‌وگو و تفاهم روی آورند، باید در کنار ایرادهایی که به او می‌گیرند، در مورد نگرش‌ها و رفتارهای خودشان نیز بیشتر تأمل کنند.

زیر نویس

I. Generation Gap

منابع

۱. احدی، حسن و جمهری، فرهاد (۱۳۷۸). روان‌شناسی رشد. پردیس. تهران.
۲. شهرآرای، مهران (تألیف و ترجمه، ۱۳۸۴). روان‌شناسی رشد نوجوان. نشر علم. تهران.

خانواده

نه تنها کارشناسان علوم تربیتی و آگاهان حیضه‌ی روان‌شناسی، همواره از اهمیت دوران بلوغ سخن رانده‌اند، بلکه کمتر کسی رامی‌توان یافت که به نوعی با مسائل نوجوانان برخورد داشته باشد، اما دوران بلوغ را مهم و سرتوشت‌ساز نداند. معلمان و پدران و مادران، هنگام بیان موضوع، همگی بر این نکته تأکید دارند. اما سؤال این است که: آیا در مقام عمل هم، این اهمیت جلوه و بروز پیدا می‌کند؟

ناگفته پیداست که بر اهمیت و حساسیت دوران بلوغ در جلسات گوناگون تربیتی و آموزشی تأکید کردن و سخن راندن مشکلی را حل نمی‌کند. بلکه ابتدایی‌ترین توقع معقول این است که حداقل بر ویژگی‌های دوران بلوغ «احاطه‌ی علمی» پیدا کنیم و اقدامات و رفتارهای خود را متناسب با آن‌ها تنظیم کنیم. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های دوران بلوغ، روحیه‌ی «استقلال‌خواهی» است. نوجوان دوران بلوغ، آرام‌آرام خود را از وابستگی‌های پیشین دور می‌کند و به نوعی به رفتارهایی دست می‌زند که نشان از استقلال و توجه به فردیت خویش دارد.

بدیهی است که اولیای تربیتی نه تنها باید با نگاه مثبت به این ویژگی دوران بلوغ بنگرند، بلکه باید برای بروز این ویژگی طبیعی، بسترسازی کنند. اما متأسفانه بسیار دیده‌ایم که جلوه‌های عادی روحیه‌ی استقلال‌خواهی نوجوانان، به سرکشی و خودمختاری تعبیر شده است و اولیای تربیتی، همه‌ی همت خویش را معطوف سرکوب آن کرده‌اند.

نبایدهای بلوغ - ۵

استقلال خواهی

محمد تقی اختیاری

فراموش نکنیم که: نوجوان استقلال می‌خواهد. هرچه احساس خودکفایی او رایبشتر تقویت کنیم، از ضدیت با او کاسته‌ایم. اولیای مدبر هر روز که می‌گذرد، بیشتر به نوجوانان استقلال می‌دهند و با دلسوزی و صمیمیت، به تماشای بزرگ‌شدن او می‌نشینند.

«نباید»ی که در این شماره به آن می‌پردازیم، با روحیه‌ی استقلال‌خواهی نوجوانان مرتبط است.

به خلوت نوجوان وارد نشویم

هر نوجوان در دوران بلوغ، کم‌وبیش برای خویش خلوت‌هایی رامی‌گزیند. منظور ما از خلوت، هر موقعیت یا فرصتی است که نوجوان، علاقه‌ای به حضور دیگری در آن ندارد. این خلوت‌ها می‌تواند یک کیف پول جیبی، یا یک کشوی میز تحریر یا یک اتاق مستقل باشد. بسیار دیده شده است که پدران، مادران و معلمان، حرمت و احترام این خلوت‌ها را رعایت نمی‌کنند و ناخوانده به این خلوت‌ها وارد می‌شوند. اما متأسفانه با وجود پنهان‌کاری، حضور بی‌دعوتشان علنی می‌شود و نوجوان را روحاً آزار می‌دهد. در نتیجه نوجوان نسبت به اطرافیان اعتماد و اطمینانش را از دست می‌دهد.

اولیایی که هر شب با اطمینان از خواب بودن نوجوانشان به سراغ وسایل شخصی او می‌روند و با هراس یافتن شیء ممنوعه‌ای، آن را زیر و رو می‌کنند، بزرگ‌ترین بذری بی‌اعتمادی را در دل نوجوان می‌کارند. مریانی که به بهانه‌ی

**نوجوان دوران
بلوغ، آرام آرام خود
را از وابستگی های
پیشین دور می کند
و به نوعی به
رفتارهایی دست
می زند که نشان از
استقلال و توجه به
فردیت خویش دارد**

یکی از مصداق های خلوت های نوجوانی، خلوت های زمانی است. نوجوان گاه دوست دارد در سکوت و آرامش گوشه ای بنشیند و به فکر فرو رود یا خاطرات خود را مرور کند. اما بسیار دیده ایم که اولیای تربیتی نسبت به این خلوت ها نیز حساسیت بی مورد از خود نشان می دهند و گاه فوراً نگران می شوند. به جای آن که تفکر نوجوان در سکوت و تنهایی، نشانه ای بلوغ و رشد عقلی او شمرده شود، علامت یک نابسامانی و مشکل خوانده می شود و سعی بر این قرار می گیرد که این خلوت به هم بخورد. در نتیجه، اولیای تربیتی به اجبار او را از این خلوت بیرون می کشند. در حالی که نمی دانند نوجوان به آن خلوت و تنهایی برای تعادل روحی و روانی خویش نیازمند است.

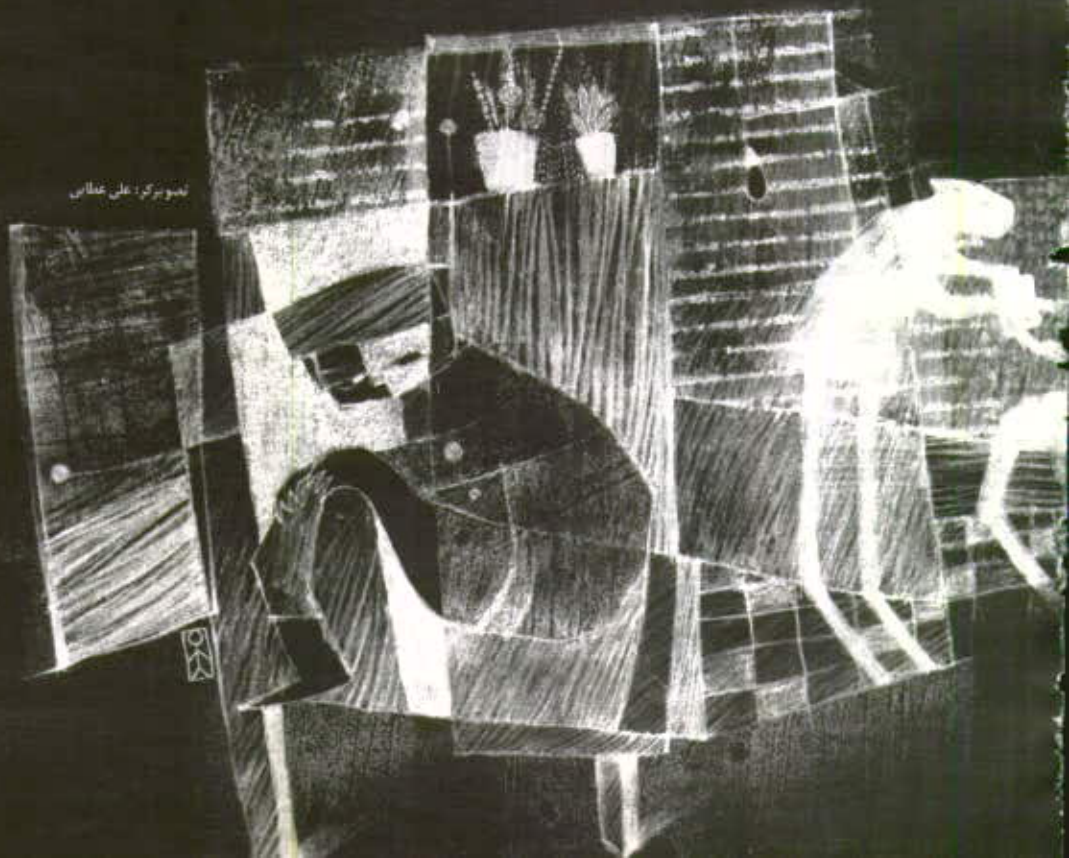
اگر دستورات اخلاقی و حتی شرعی را نیز مدنظر داشته باشیم و به فرزندان، دانش آموزان و نوجوانانمان به عنوان انسان های بالغ و مستقل بنگریم، قطعاً برای ورود به حیطه ای شخصی آنان، نیازمند اجازه و مجوز هستیم. احترام به این خلوت، نشانه ای ارجحی است که برای نوجوانان قائل می شویم تا مستقل از ما رشد کنند. دخالت های بیجا و کنجکاوای های بیش از حد، به دلخوری های ابدی می انجامند و احساس بی صداقتی و عدم اعتماد، روح و جان نوجوان را در برمی گیرد.

برای ایجاد حس احترام متقابل بین نوجوان و بزرگ ترها، به کمی فاصله نیازمندیم. نزدیکی بیش از حد در بیشتر مواقع به خلوت شکنی و دخالت می انجامد.

گم شدن وسیله ای شخصی یکی از دانش آموزان، ناگهان به کیف های سایر دانش آموزان بورش می برند، باید بدانند که بدبینی و بی اعتمادی دانش آموزان، نتیجه ای طبیعی چنین روش هایی است.

مقصود این نیست که نوجوانان باید آزادانه به هر خواسته ای دست بیاورند یا اولیای تربیتی نباید هیچ کنترلی بر آنان داشته باشند. بلکه غرض این است که حرمت این خلوت های نوجوانی حفظ شود. نوجوانی که می فهمد پدر یا مادرش با گوشی تلفن دوم خانه، مکالمه ای تلفنی او را با دوستش شنود می کند، یا ناظم مدرسه را می بیند که آرام آرام به جمع دوستی آن ها نزدیک می شود و مخفیانه در حال گوش دادن به صحبت های آنان است، عکس العمل روحی اش، انزجار و دشمنی است.

در ضمن، چنین رفتارهایی آنان را به دو نتیجه گیری اشتباه سوق می دهد: یکی آن که او نیز می آموزد یا به خود حق می دهد تا به سراغ خلوت بزرگ ترها برود، کیف و کمد آنان را کنجکاوانه جست و جو کند، یا شبانه گفت و گوهای بزرگ ترها را استراق سمع کند، و دوم آن که به دنبال مخفی کاری بیشتر باشد. اگر قرار است کمد او هر چند روز یک بار حتی به بهانه ای نظافت و مرتب کردن، کندوکاو شود، این امنیت ابتدایی نیز از او دریغ می شود. پس باید به دنبال مکان های جدید به عنوان خلوت های امن باشد. این چنین است که نوجوانان، با استعداد خدادادی خود، به زودی محل های جدیدی را به عنوان خلوت های امن می یابند.

نویسنده: علی غلامی

کشف این مطلب اساسی که افراد بشر با یکدیگر فرق دارند، قسمتی از میراث روان‌شناسی جدید است. اگر چه فیلسوفان گذشته درباره‌ی این که آیا تفاوت‌های فردی در رفتار و استعداد فطری است یا اکتسابی بحث کرده‌اند، ولی بر همه مسلم بود که بین افراد بشر تفاوت وجود دارد.

مهم‌ترین عاملی که هم‌پای وراثت در روان‌شناسی وجود دارد، «محیط» است. هر رفتاری هم آثار توارث و هم آثار محیط را منعکس می‌کند. همه‌ی موجودات زنده در جانی از ساخت‌ها رایه اثر می‌برند و در اثر این ساخت‌ها، برخی از رفتارها را انجام می‌دهند. اما آثار محیط مثل تغذیه و یادگیری نیز کمک می‌کند تا رفتاری که تجلی آن از نظر زنتیکی امکان‌پذیر است، رشد کند.

رشد فرد ناپس از تعامل عوامل ارثی و محیطی است. وراثت ویژگی‌های بالقوه‌ی فرد را مشخص می‌کند و عوامل محیطی در شکوفاساختن آن ویژگی‌ها نقش بسزایی دارند. حتی برخی از روان‌شناسان تحقیق درباره‌ی این را که تأثیر کدام یک از این دو عامل روی افراد بیشتر است، بهبود می‌دانند و معتقدند، هم محیط و هم وراثت در تمامی ویژگی‌های افراد نقش دارند و نمی‌توان سهم این دو را در مورد هر ویژگی تعیین کرد.

تفاوت‌های فردی

کاتل که در اولین لایبراتور روان‌شناسی شاگرد و نت بوده، اولین تحقیق علمی درباره‌ی سرعت عکس‌العمل افراد را انجام داده است. کارهای کاتل به تحقیق و اندازه‌گیری اختلافات فردی در زمینه‌های دیگر از جمله هوش انجامید. افراد گوناگون در سطوح متفاوت هوشی با یکدیگر فرق می‌کنند. بررسی تفاوت افراد از لحاظ هوشی، به تهیه‌ی ابزارهای مناسب برای سنجش هوش انجامید.

افراد از لحاظ هوشی می‌توانند از عقب‌مانده‌ی شدید تا دارای هوش بسیار بالا و نافع طیف‌بندی کرد. هم‌چنین افراد می‌توانند از لحاظ حسه‌های گوناگون هوش متفاوت باشند. برخی دارای هوش عملی بالایی هستند و برخی از لحاظ هوش کلامی بالاترند. ضمناً افراد از لحاظ ویژگی‌های شخصیتی متفاوت از یکدیگرند؛ مثلاً ویژگی‌هایی چون: درون‌گرایی، بیرون‌گرایی و انعطاف‌پذیری.

سنگ یادگیری افراد باعث تفاوت آن‌ها از دیگران می‌شود. مثلاً یادگیری کلامی عددی، بهتر از یادگیری بصری

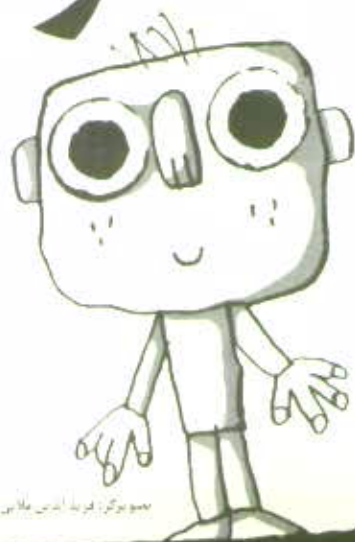
آن‌هاست یا امکان دارد عده‌ای انسانی را بهتر از اعداد حفظ کنند.

بررسی مطالعات انجام شده در زمینه‌ی روان‌شناسی شناخت، بیانگر این نکته است که افراد در زمینه‌ی مسائل شناختی تفاوت‌های فردی مهمی دارند که در حل مشکلات و تصمیم‌گیری به آن‌ها کمک می‌کنند. یکی از این ابعاد، سنگ‌های شناختی است.

هر تجربه اثر خود را در حافظه‌ی افراد به جا می‌گذارد. براساس این تجربه‌ها، افراد اطلاعات را درک می‌کنند و توان جذب و ترکیب ایده‌ها و مفاهیم را به دست می‌آورند. این وضعیت تأثیر زیادی در برخورد فرد با وقایع جدید دارد. سنگ، مانند بسیاری از توانایی‌های افراد، از سرشت فرد، ارتباط فرد با سایرین، اجتماع، خلاقیت و تطبیق‌پذیری ناشی می‌شود و حاصل تعاملات فرد با محیط پیرامونش در فرایند رشد و اجتماعی شدن است. سنگ، یک ویژگی فردی به خصوص در انجام امور است که امکان اجرای فعالیت‌های ارادی را می‌دهد. سنگ شناختی، ویژگی‌های شخصیتی را در بر می‌گیرد که مست تفاوت افراد را یکدیگر می‌شود.

نقش معلم در

تفاوت‌ها

معمو بونکر، مجری برنامه اندیس مگلاش

شیوهی برخورد صحیح و مؤثر با تفاوت‌های فردی

یکی از اساسی‌ترین شاخصه‌ها در تعامل با دانش‌آموزان، قبول تفاوت‌های فردی آنان از طرف معلمان و اولیای مدرسه‌هاست. تفاوت‌های فردی یکی از اصول پذیرفته‌شده در تعلیم و تربیت است. بدین معنا که هر شخص ویژگی‌ها و توانایی‌های مخصوص به خود را دارد. به عبارت دیگر، هر فرد منحصر به فرد و از تمام جهات با هم نوع خود متفاوت است.

جست‌وجو و کمک برای کشف نیروهای بالقوه‌ی دانش‌آموزان، از وظایف مدرسه‌ها و سیستم‌های آموزشی است. معلم باید تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان را بپذیرد و انتظاراتی خارج از توان آنان نداشته باشد، از آن‌چه قادر به انجام آن نیستند صرف‌نظر کند و بدون هیچ قید و شرطی به آنان احترام بگذارد. انجام این کار از طرف معلمان، سبب اعتلای رشد و سلامت روانی و افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان می‌شود.

جدید از خود نشان می‌دهند و از نظرات دیگران بیشتر استفاده می‌کنند. افراد وابسته، در پردازش و استخراج اطلاعات، به منابع و مراجع خارجی توجه دارند و از روش‌های پذیرفته‌شده در اجتماع استفاده می‌کنند. هم‌چنین، در برقراری ارتباط با گروه‌های گوناگون اجتماع، بهتر از دیگران عمل می‌کنند. افراد وابسته بیشتر به اندیشیدن به صورت کل‌گرا تمایل دارند تا تحلیل‌گرا.

۲. سبک شناختی مستقل

افراد مستقل در کسب اطلاعاتی که با گذشته و تجربه‌های آنان هم‌خوانی ندارد، توان‌تر از سایرین هستند. این افراد ساختار یافته‌اند و از قرایندهای درونی برای حل مسائل استفاده می‌کنند و اغلب اوقات، ساختار اطلاعاتی موردنظر خود را به محیط تحمیل می‌کنند. اگرچه افراد مستقل، مهارت‌های اجتماعی زیادی ندارند و نسبت به نظر دیگران سرد و بی‌علاقه هستند، ولی از مهارت تحلیل و قدرت ساختاردهی مسائل منطقی برخوردارند.

هم‌چنین سبک شناختی به طریقه‌ی دریافت، ذخیره‌سازی، پردازش و انتقال اطلاعات توسط فرد اشاره دارد.

عده‌ای از دانشمندان، سبک شناختی را تفاوت در مشاهده، تفکر و حل مشکلات، یادگیری و ارزیابی دیگران تعریف کرده‌اند.

براساس نظریه‌ی نوین یادگیری، سبک شناختی یک فرایند کنترل درونی است که براساس آن یادگیرندگان، روش‌های توجه، یادگیری، یادآوری و تفکر خود را انتخاب می‌کنند و تغییر می‌دهند.

انواع سبک شناختی

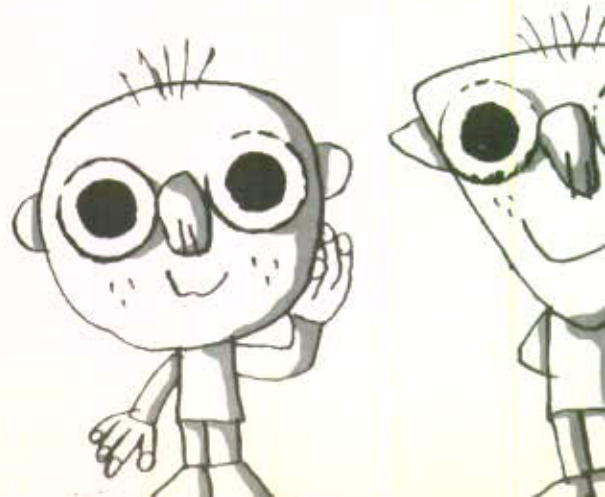
۱. سبک شناختی وابسته

این نوع سبک شناختی، افرادی را دربرمی‌گیرد که محیط‌های آموزشی را ترجیح می‌دهند؛ زیرا در این محیط‌ها، مشارکت با دیگران و مسائل انسانی بیشتر مورد توجه است. افراد دارای سبک شناختی وابسته، در مقایسه با افراد مستقل، نسبت به محرک‌های اجتماعی و اطلاعات جدید بسیار تأثیرپذیرند. پذیرش بیشتری نسبت به اطلاعات

است روانی دانش‌آموزان

شاکر احمدی‌زاده

سبک‌های فردی

در مجله‌ی شماره‌ی پنج، در مورد طرح سؤال و مسئله، برای برگزاری آزمون‌ها و ارزش‌یابی از مطالب تدریس شده، بحث کردیم. پرواضح است که با به‌کارگیری ابزار ارزش‌یابی، معلم می‌تواند از میزان تحقق اهداف آموزشی خود در ذهن دانش‌آموزان و کسب مهارت‌ها و توانمندی‌های آنان آگاه شود، و در بابت: «آیا تلاش او برای یادگیری و یاددهی موضوعات درسی کافی و صحیح بوده است؟ یا در کدام یک از موضوعات درسی، دانش‌آموزان هنوز در مورد فهم و یا به‌کارگیری آن‌ها در موارد مشابه مشکل دارند؟» از این‌رو، ارزش‌یابی از دانش‌آموزان، به نوعی ارزیابی از خود معلم و فعالیت‌های او نیز محسوب می‌شود و آن‌چه که در این میان بسیار اهمیت دارد، به‌کارگیری ابزار مطمئن، معشر و یا به تعبیر دیگر، طرح

سؤال‌اتی جامع و رافع است که بتوانند، دقیقاً ارزیابی توانمندی‌های بالفوه دانش‌آموزان باشند. اگر یادبان باشد، گفتیم برخی از معلمان هنگام طرح سؤال، بیشتر به فکر سهولت در تصحیح اوراق و اعلام نمرات هستند، تا دریافت بازخورد معنی از میزان یادگیری دانش‌آموزان. بنابراین در این موارد تعداد سؤال‌ات، سطح سؤال‌ات، قالب و فرم سؤال‌ات به گونه‌ای هستند که بایک نگاه به پاسخ‌های داده شده، بررسی صورت می‌گیرد و نمره‌ای نه چندان دقیق پای ورقه حک می‌شود. این گونه آزمون‌های صورتی، تنها انگیزه‌ی کوتاهی را برای دانش‌آموزان به منظور مرور درس‌های گذشته ایجاد می‌کنند. از این‌رو طراحی سؤال، از این سطر که می‌تواند پاسخ‌گوی بسیاری از پرسش‌های مسئول آموزشی مدرسه

و خود معلم باشد، اهمیت بالایی دارد. در برخی مدارس، معاوست آموزشی مدرسه سؤال‌ات را قبل از تایپ و تکثیر در اختیار می‌گیرد و بررسی می‌کند. سپس به شکل مختصرانه‌ای، نقطه نظرات خود را بیان می‌کند (به ویژه برای معلمی که تازه‌کار تدریس را شروع کرده‌اند). در برخی از مؤسسات آموزشی در دیار تمان‌های هر گروه درسی، سؤال‌ات را به‌طور گروهی طراحی می‌کنند و با سؤال‌ات به شکل موردی ارزیابی می‌شوند.

برخی معلمان و دبیران، شاید این گونه روش‌ها را در مدرسه نپسندند، ولی حداقل برای مدتی در اوایل سال تحصیلی، چنین روش‌هایی می‌تواند، برای دبیران، به ویژه معلمان تازه‌کار، کارآمد باشد، و شایسته است مورد استقبال آنان قرار گیرد. از این فراتر، در برخی

تصحیح ورقه‌ی امتحان‌انی

حمید ملک

مدارس، از قبل، برنامه‌ی امتحانات میان دوره یا اصطلاحاً میان ترم اعلام می‌شود که دستورالعمل خاصی را برای دبیران به منظور طراحی سؤال به همراه دارد.

به هر حال موضوع آزمون و ارزش‌یابی چنان اهمیتی دارد که نظام آموزشی کشور و واحدهای آموزشی برای آن قواعد و قوانینی داشته باشند. این قوانین بی‌شک روی طراحی سؤال و نیز تصحیح ورقه تأثیر خواهند گذاشت. در این نوشته می‌گوئیم، علاوه بر آن‌چه که به عنوان قانون امتحانات و طراحی سؤال و امر تصحیح نامه امروز مطرح شده است، مطالب دیگری را از نقطه نظر علمی، روان‌شناختی و ارتباطی بین معلم و دانش‌آموز بیان کنیم.

تصحیح ورقه امتحانی

تصحیح ورقه نوعی قضاوت

است. وقتی شما به عنوان معلم و مصحح به پاسخ سؤال نمره‌ی کامل می‌دهید و یا اصلاً نمره نمی‌دهید و یا... در واقع، درباره‌ی پاسخ نوشته شده قضاوت و حکم صادر کرده‌اید.

از این رو تصحیح ورقه امری حقوقی است و اخلاقاً، شرعاً و منطقیاً باید نزد وجدان خود پاسخ‌گوی این قضاوت باشیم.

به یاد دارم دبیر فیزیک مادر دوره‌ی دبیرستان، برای نمره دادن به یک مسئله‌ی فیزیک که در امتحان مطرح کرده بود، روی برگه‌ی امتحانی دانش‌آموزی، حدود سه روز وقت گذاشته بود تا بفهمد، براساس چه منطق و چه استدلالی، دانش‌آموز راه‌حلی را برگزیده و این‌گونه نتیجه‌گیری کرده است.

البته پاسخ نهایی دانش‌آموز درست نبود، ولی دبیر فیزیک که خدایش رحمت کند، برای این‌که به

صحت راه‌حلی برسد که او براساس روش خاصی پیش گرفته بود، و نمره‌ی شایسته‌ای به او بدهد، تا این حد وقت گذاشته بود. و خلاصه خود را خیلی زود خلاص نکرده بود تا با گذاردن یک «غ» خیال خود را راحت کرده باشد. در این ارتباط، توجه به این نکات ضروری به نظر می‌رسد:

● بله، ما مسئول آن مقدار نمره‌ای هستیم که حق کسی را ضایع نکرده و یایی جهت به کسی نمره‌ی اضافه نداده باشیم.

● برخی از معلمان به منظور تصحیح بهتر و دقیق‌تر، هر یک از سؤالات را از تمام برگه‌ها یک جا تصحیح و سپس سؤال بعدی را صحیح می‌کنند. از این‌رو، کمتر دچار نمره‌گذاری اشتباه می‌شوند. در ضمن، می‌توانند مقایسه‌ای نسبتاً خوبی از پاسخ‌های مشابه داشته باشند.

● معلم قبل از برگزاری امتحان و یا در حین برگزاری آزمون، باید به صورت شفاهی و یا مکتوب روی ورقه، میزان انتظار خود را دقیقاً مشخص کند. مثلاً، خوانا بودن ورقه، کامل نوشتن جواب‌ها، پاسخ همراه با یک مثال، ارائه‌ی راه‌حل، رسم شکل، انجام محاسبات، پاسخ سؤال در دو سطر، فقط نام ببرید و نظایر این جملات، کار تصحیح ورقه و دادن نمره‌ی دقیق را برای معلم آسان می‌کند.

● از دیگر نکات در زمان تصحیح ورقه که ممکن است بر دادن نمره و طرز تصحیح ورقه اثر بگذارد، مخلوط کردن نظرات شخصی و قضاوت‌های پیشین معلم نسبت به برخی از شاگردان خود است. مصحح ورقه اجازه ندارد، مسائل شخصی خود با هریک از

تصحیح ورقه امری حقوقی است و اخلاقاً، شرعاً و منطقیاً باید نزد وجدان خود پاسخ‌گوی این قضاوت باشیم

دانش آموزان را، چه مثبت و چه منفی، در امر دادن نمره و قضاوت روی پاسخ ها، دخالت دهد. از این رو بهتر است، با خود آگاهی نسبت به این موضوع و بدون توجه به نام نویسنده ی برگه ی امتحانی، کار تصحیح را آغاز کند.

● گاهی بد خطی ورقه ممکن است. معلم را هنگام تصحیح، عصبانی و بی حوصله کند و در قضاوت او و دادن نمره تأثیر بگذارد.

تا عرق کارگر خشک نشده

از قدیم گفته اند، تا عرق کارگر خشک نشده است، باید مزدش را داد. معمولاً دانش آموزان در گرفتن جواب امتحان و نمره ی خود، چندان صبور نیستند و علاقه مندند که خیلی زود، جواب امتحان خود را ببینند. در این مورد هم یک خاطره ی خوب از معلم شیمی در دوره ی دبیرستان خود دارم. ایشان هر زمان که از ما امتحان می گرفت، همان شب تا دیر وقت ورقه ها را با دقت تصحیح می کرد و صبح روز بعد، ورقه های تصحیح شده را در اختیار ما می گذاشت. به این ترتیب، خیلی زود بازخوردهای لازم را می گرفتیم و از میزان سواد شیمی و نقطه ضعف های خود آگاه می شدیم. البته سرعت عمل نباید به قیمت کاهش دقت در تصحیح ورقه تمام شود. انگیزه ی قوی معلم شیمی خوب ما در تصحیح سریع و دقیق ورقه ها، به طور غیر مستقیم در یادگیری، دقت در آزمایش های شیمی، و خلاصه بهر فارسی از کلاس های تئوری و عملی، به دانش آموزان نیز سرایت کرده بود و کلاس های پر جنب و جوشی را در آن سال ها تجربه کردیم.

نکته ای دیگر

از آن جا که هنگام تصحیح ورقه ی امتحانی، می توان به روحیات، میزان سواد، دقت و حوصله ی دانش آموز پی برد، از سیر دادن برگه های امتحانی به دیگران برای تصحیح باید به شدت پرهیز کرد. برخی از معلمان گر چه اندک هستند، با توجه دیگران، تصحیح برخی از سؤالات ساده را برعهده ی آنان می گذارند و سؤالات مشکل و طولانی را، خود تصحیح می کنند. به هر حال ما توجه به آن چه که قبلاً درباره ی قضاوت و حکم کردن گفتیم، این کار پیشنهاد نمیست و ضرورت دارد، تصحیح اوراق را معلم خود برعهده بگیرد.

البته ممکن است پس از تدریس یک یا دو درس، براساس توافق به عمل آمده با دانش آموزان، در اواخر وقت کلاس و در حد پنج دقیقه، آزمونی (امتحانک) به عمل آید و معلم با تشخیص خود، یک یا دو نفر از دانش آموزان شایسته را برای کمک به تصحیح به یاری بطلید. این کار با رعایت جوانب آن، مشکلی در پی نخواهد داشت، ولی شایسته است در پایان به نوعی از صحت نمرات داده شده توسط آن دو دانش آموز اطمینان حاصل شود.

اعلام نتایج امتحان

پس از آن که اوراق امتحانی تصحیح شدند، ضرورت دارد نتایج را اعلام کنیم. معمولاً معلمان به شکل های گوناگونی نمرات را اعلام می کنند. برخی سر کلاس اسمی دانش آموزان را یک به یک می خوانند و نمره ی هر یک را اعلام و برگه را به وی تسلیم می کنند. عده ای از معلمان بدون قرائت نمره، برگه ها

را توزیع می کنند. گروهی ممکن است نمرات را در فهرستی نویسد و در تابلوی اعلانات به اطلاع دانش آموزان برسانند و یا بالاخره ممکن است اوراق را به یکی از دانش آموزان بدهند تا او برگه ها را سر کلاس توزیع کند. به نظر شما، کدام شیوه ی اعلام نتایج و توزیع برگه می تواند آسیب کمتری داشته باشد؟

معمولاً دانش آموزان، به ویژه عده ای که احساس می کنند نمره ی چندان مطلوبی نگرفته اند، از اعلام نتایج به هر شکلی که دیگر دانش آموزان از صفحه کار آن ها مطلع شوند، رضایت ندارند. بنابراین مناسب است، ضمن توجه به این نکته، معلم به گونه ای اوراق را توزیع می کند که هر کس فقط به توجه سردی خود بشود.

برخی از دبیران نیز سعی دارند که برای آموزش و یادگیری و به نوعی گرفتن باز خورد مناسب از امتحان، پس از برگزاری امتحان، سؤالات آزمون خود را یک به یک پاسخ دهند و رفع اشکال کنند و یا ممکن است، فرصتی را مشخص کنند که هر کس نسبت به ورقه ی خود اعتراض و بی نظری دارد، مطرح کند و توجیه شود.

به هر حال، باز خورد از امتحان یکی از موقعیت های مناسب در جهت یاددهی - یادگیری است که در پایان کار تصحیح ورقه به دنبال می آید.

خوشحال خواهیم شد، چنان چه نکات دیگری را همکاران ما در ارتباط با تصحیح اوراق امتحانی در نظر دارند و یا در این مورد، خاطراتی را که به یاد دارند، برای دفتر مجله ارسال کنند.

زیرنویس
J. Quiz

مجموعه ی آموزش الیطراب
امتحان - انجمن علمی
آموزش مدرسین آموزش
خاورده شهر تهران - انجمن
اولیا و مربیان - تهران
۱۳۸۹

۵۰۱ نکته برای معلمان

نوشته‌ی: دکتر رابرت دی. رمزی
ترجمه‌ی: وحیدرضا نعیمی / مرتضی مجدفر

اشاره

تاکنون در شش شماره‌ی قبلی، ۳۱۳ نکته از ۵۰۱ نکته‌ی مندرج در کتاب دکتر رمزی را برایتان درج کرده‌ایم. در این شماره نکته‌های ۳۱۴ تا ۴۱۵ را در پی می‌آوریم.

- ۳۱۲ جامعه‌ی خودتان را بشناسید. این امر بر آن چه درس می‌دهید و چگونگی درس دادن تأثیر می‌گذارد.
- ۳۱۵ مشکلات سایر معلمان را به عهده نگیرید. شما خود به اندازه‌ی کافی مشکل دارید.
- ۳۱۶ خجالت را کنار بگذارید و از کارهایی که بهترین معلمان انجام می‌دهند، الگوبرداری کنید و از این کار، اصلاً احساس گناه نکنید.
- ۳۱۷ به والدین بگویید اگر فرزند آن‌ها بچه‌ی شما بود، چه می‌خواستید بدانید.
- ۳۱۸ در مورد میزان تکالیفی که می‌دهید، حساس باشید. به یاد داشته باشید، دانش‌آموزان شما و خانواده‌های آن‌ها، به غیر از تکالیف درسی، زندگی هم دارند. کارهای عبادی، ورزش، کارهای گروهی، تفریح و خانواده هم مهم هستند.
- ۳۱۹ گاهی اوقات وظایفی را که انتظار دارید دانش‌آموزان بی‌انضباط انجام دهند، خود نیز انجام دهید؛ مانند: نظارت در سالن غذاخوری یا سوار شدن بچه‌ها در اتوبوس (سرویس)؛ این‌ها جزئی از زندگی واقعی هستند.
- ۳۲۰ اگر کاری غیرقانونی، غیراخلاقی، غیرحرفه‌ای یا زیانبار برای بچه‌ها انجام دادید، از مدیر مدرسه یا حتی انجمن‌هایی که عضو آن هستید، انتظار نداشته باشید به شما کمک کنند. اگر از این خط بگذرید، مطمئن باشید که دیگر تنها خواهید بود.
- ۳۲۱ جرئت آن را داشته باشید که در مورد رضایت والدین نظرسنجی کنید. اگر آغوش شما برای پذیرش انتقادهای سازنده باز نیست، چگونه می‌توانید انتظار داشته باشید که دانش‌آموزانتان حرف شما را بپذیرند؟
- ۳۲۲ به همکارانتان یادآوری کنید که مدرسه نباید برای راحتی بزرگسالان اداره شود. مدرسه، مکانی است ویژه‌ی کودکان و نوجوانان که اداره‌ی آن برعهده‌ی بزرگسالان است.

۳۳۱ حتی اگر برخی از والدین از شما خواسته‌اند که در موقع مشکل با آن‌ها تماس نگیرید، این کار را به هر حال انجام دهید. آنان را از مسئولیت رها نکنید. پدران و مادران، باید همواره درگیر و پاسخ‌گو باشند.

۳۳۲ آن قدر متکبر نباشید که از پاک کردن میز یا برداشتن آشغال از روی زمین خودداری کنید. در یک مدرسه خوب، همه باید دست به کار شوند.

۳۳۳ سعی کنید، جلسات با برخی از والدین را که احساس می‌کنید در برخورد با آن‌ها مشکل خواهید داشت، در محیطی متفاوت برگزار کنید. چه طور است برای خوردن چای یا قهوه، آن‌ها را به رستوران یا فرهنگ سرای نزدیک مدرسه‌ی خود دعوت کنید؟

۳۳۴ از نمایش آن چه دانش‌آموزان شما یاد گرفته‌اند، نهراسید. رسانه‌ها، هیچ وقت در سوءاستفاده از ناکامی‌های مدرسه‌ها درنگ نمی‌کنند. مدرسه‌ها باید درباره‌ی موفقیت‌های خود تبلیغ کنند.

۳۳۵ والدین را تشویق کنید برخی روزها، هنگام آمد و شد دانش‌آموزان، در کنار سرویس‌های آنان حضور داشته باشند. وقتی بزرگ سالان، ناظر پروخالی شدن سرویس مدرسه باشند، بهتر است. روز خوب در مدرسه، با سوار شدن آرامش بخش به اتوبوس و پیاده شدن مطمئن از آن شروع می‌شود و خاتمه می‌یابد.

۳۳۶ به دانش‌آموزان بگویید از والدین، سالمندان و سایر افراد به عنوان مهمان، برای مشاهده‌ی رخدادهای کلاس دعوت کنند. چه کسی می‌تواند دعوت صمیمی یک بچه را رد کند؟

۳۳۷ وضعیت اقتصادی والدین را مراعات و درخواست برای پول را محدود کنید. منصفانه نیست که فرض کنید، همه‌ی خانواده‌ها می‌توانند هزینه‌ی بالای گردش‌های علمی و با وسایل خاص مدنظر مدرسه را تأمین کنند. هیچ دانش‌آموزی در کلاس شما نباید از این که خانواده‌اش با تنگنای مالی مواجه است و بودجه‌ی محدودی دارد، سرافکنده شود.

۳۳۸ برای جای خوردن یا صرف ناهار، جلسه بگذارید. تماس‌های غیررسمی به ایجاد ارتباط بین خانه و مدرسه کمک می‌کند.

۳۳۹ سالی یک بار کلاس خود را در یک مرکز خرید محلی یا بازار

۳۳۳ آداب پیغام‌های صوتی (الکترونیکی و تلفنی) را رعایت کنید. مکرر پیام‌ها را کنترل کنید و به سرعت به آن‌ها پاسخ دهید. آداب معاشرت خوب، هم در پیغام‌های صوتی و هم در مراودات شخصی اهمیت دارد.

۳۳۴ در مواردی که پدر و مادر از هم جدا شده‌اند و فرزندشان نزد یکی از آن‌ها زندگی می‌کند، دیگری را نیز در جریان مکاتبات مدرسه و فعالیت‌های فرزندشان قرار دهید. دانش‌آموز شما، متعلق به هر دوی آن‌هاست.

۳۳۵ برای کمک به خانواده‌ها و به منظور حمایت از یادگیری فرزندان خانواده، بسته‌ی آموزشی ویژه‌ی والدین تهیه کنید. در این بسته لازم است نکاتی درباره‌ی برنامه‌های درسی و آموزشی، تکالیف خانه، فعالیت تابستانی و حتی نکته‌هایی در مورد کتاب‌های مناسب برای دانش‌آموزان گنجانده شود.

۳۳۶ از مدیر بخواهید نامه‌های مربوط به والدین، به زبان مناسب خانواده‌های مهاجر در مدرسه نیز ترجمه شود. غریبه‌ها در سرزمین غیرمادری، به هر کمکی که بتوانند بگیرند، نیاز دارند. این کمک می‌تواند از مدرسه شروع شود.

۳۳۷ به دانش‌آموزان پیام‌های آموزشی با معلمان جایگزین در کلاس، مثل معلمان اصلی خود رفتار کنند. با این کار، معلم جایگزین احساس می‌کند که از حضورش استقبال شده است. از این رو، هر وقت شما به آن‌ها نیاز داشته باشید، دعوت شما را برای رفتن به کلاستان خواهند پذیرفت. به یکی از دانش‌آموزان این وظیفه را بدهید که در غیاب شما، این معلمان را به کلاس معرفی کند و کارهای روزانه‌ی شما را برای او شرح دهد.

۳۳۸ از دانش‌آموزان بخواهید هر از چندی در جلسات مشترک «والدین، معلمان و دانش‌آموزان» شرکت کنند. این کار باعث شکفتن والدین خواهد شد و بچه‌ها را پاسخ‌گوتر خواهد کرد.

۳۳۹ خیال نکنید یک نوع خانواده از نوعی دیگر بهتر است. برخی خانواده‌های گسترده، ترمیم یافته یا ترکیب شده، نیرومندتر از بسیاری خانواده‌های سستی هستند.

۳۳۰ داوطلبان، دستیاران و جایگزین‌ها را جدی بگیرید. بدون آن‌ها نمی‌توانید کار کنید.

۳۴۷ از والدین بخواهید در زندگی فرزند خود، حتی تا آخر دوره‌ی دبیرستان مشارکت جدی داشته باشند. این امر که نوجوانان باید از خانواده‌ی خود جدا شوند و والدین باید آن‌ها را رها سازند تا بروند، افسانه‌ای بیش نیست. نوجوانان و والدینشان، به اندازه‌ی همیشه به همدیگر نیازمندند؛ شاید هم بیشتر.

۳۴۸ به والدین و مردم بفهمانید که فقط اضافه کردن امتحانات بیشتر، به معنی اصلاح امور آموزشی نیست.

۳۴۹ با والدین، مثل دانش‌آموزان رفتار نکنید. آنان شریک هستند، نه دانش‌آموز.

۳۵۰ به حرف‌های معلمان با تجربه‌تر گوش دهید؛ آنان خرد و تجربه دارند. به حرف‌های معلمان جوان‌تر هم گوش دهید. آنان شادابی و جسارت دارند. البته از همه بیشتر به حرف‌های خودتان گوش دهید. فقط شماست که می‌دانید چه کار می‌خواهید بکنید و چه کار می‌توانید بکنید.

۳۵۱ معلمان بازنشسته را برای کمک به بچه‌ها در کلاس خود جذب کنید. این کار باعث می‌شود که بازنشستگان در تماس با محیط آموزشی باقی بمانند. مهم‌تر آن که سبب می‌شود، دانش‌آموزان شما از معادل چند عمر تدریس موفق بهره‌مند شوند و این، چه نعمت بزرگی است!

۳۵۲ بعضی شب‌ها به جای دادن تکلیف، دانش‌آموزان خود را موظف کنید و قشان را با والدین خود سپری کنند. کدام خانواده است که نتواند از موهبت غیرمنتظره‌ی یک شب با هم بودن بدون دردسر، استفاده نکند؟

۳۵۳ از مدرسه بخواهید برای شما کارت ویزیت چاپ کند. این کارت‌ها برای بقیه‌ی مشاغل سودمند هستند، چرا برای معلمان نباشد؟

۳۵۴ مدرسه‌ی شما، فقط به اندازه‌ی ضعیف‌ترین معلم قدرتمند است. تمام سعی خود را بکنید تا آن معلم نیز بهتر شود. این کار، نوعی حرفه‌ای‌گری است.

۳۵۵ هنگام حضور در کنفرانس‌های حرفه‌ای و جلساتی که برای معلمان هم رشته (و یا هم پایه) تشکیل می‌شود، وقت زیادی را برای ایجاد ارتباطات گروهی و تماس‌های غیررسمی با همکاران در نظر بگیرید. آنان اغلب اوقات بهترین منابع اندیشه‌های جدید، الهام، التیام و رشد هستند.

نزدیک مدرسه برگزار کنید. این راهی عالی است برای آن که خریدکنندگان و مردم، عملکرد مدرسه و کلاس شما را از نزدیک مشاهده کنند.

۳۴۰ هرگز بر بی‌کتابی همکاران خود سرپوش نگذارید. حمایت از همکاران یک چیز است، اجازه دادن به معلمی غیر حرفه‌ای برای لطمه زدن به بچه‌ها، یک چیز دیگر. شما در قبال تمام دانش‌آموزان وظیفه دارید، نه فقط در برابر خودتان و همکارانتان.

۳۴۱ بکوشید سال تحصیلی (یا مدت زمان آموزش) طولانی‌تر شود، ولی سعی نکنید تمام تابستان را از بچه‌ها بگیرید. تعطیلات تابستان، نوع خاصی از آموزش را در خود دارد.

۳۴۲ به رغم وجود انواع و اقسام دستگاه‌های الکترونیکی، یکی از پرکاربردترین فناوری‌ها، یعنی تلفن رافرموش نکنید. از آن برای تماس نزدیک و شخصی با منابع یادگیری در پیرامون خود و بیرون از آن استفاده کنید.

۳۴۳ فهرستی از اختلالاتی که در طول یک ماه در کلاس شما پیش آمده است (مانند سخن‌رانی‌ها برای بچه‌ها، برنامه‌های ناگهانی، زود تعطیل شدن کلاس‌ها برای تشکیل جلسه‌ی آموزشی و...) تهیه کنید. آن را به مدیر مدرسه نشان دهید و از او بخواهید، زمان آموزش بدون اختلال بیشتری در اختیار شما بگذارد. یادگیری بچه‌ها، پدیده‌ای نیست که همراه با اختلال در برنامه‌های آموزشی، به خوبی پیش برود.

۳۴۴ معلم پارسال را به خاطر مشکلات امسال مقصر ندانید. مقصر دانستن دیگران پاداشی ندارد. با آن چه دارید، کار کنید و حداکثر تلاش خود را انجام دهید. معلمان خوب، به بهانه نیاز ندارند.

۳۴۵ بار دیگر به پيامی که در پیام‌گیر خود گذاشته‌اید، گوش فرا دهید. آیا خوش بینانه و خوش آمدگويانه است یا بی‌حال، بی‌رتمق و بی‌روح؟ کاری کنید که اولین برداشت از شما، برداشت خوبی باشد؛ حتی اگر این برداشت، الکترونیکی باشد.

۳۴۶ به غریبه‌ها در مدرسه توجه داشته باشید. خود را معرفی کنید. ببینید آیا می‌توانید به آن‌ها کمک کنید. آن‌ها را به دفتر هدایت کنید. ببینید چه کار می‌کنند، به کجا می‌روند و مراقب جزئیات ظاهرشان باشید. در این روزگار خشونت‌آمیز، دانش‌آموزان در مدرسه می‌توانند طعمه‌ی شکارچیان شوند. وظیفه‌ی شماست که از همه‌ی بچه‌ها محافظت کنید.

۳۵۶ به همکاران خود حسادت نکنید. از موفقیت هایشان تجلیل کنید و ببینید چگونه به این موفقیت ها دست یافته اند.

۳۵۷ اگر به طرح آموزش گروهی (تدریس گروهی) می پیوندید، حتماً باید دلایل درستی داشته باشید. هدف باید کمک به دانش آموزان باشد که بهتر یاد بگیرند، نه آن که کار شما آسان تر شود.

۳۵۸ از شهردار شهر (یا منطقه‌ی محل سکونت خود) بخواهید، نشست جوانان تشکیل دهد تا در آن، دانش آموزان درباره‌ی موضوع‌هایی که بیش از هر چیز به آنان مربوط می شود، صحبت کنند. در این نشست‌ها، بزرگ سالان فقط باید گوش کنند و حرف بچه‌ها را قطع نکنند. وقتی جامعه‌ای به فرزندانش گوش می دهد، اتفاقات خوبی می افتد.

۳۵۹ به دانش آموزان خود بگویید، برای ساکنان محله جایزه‌ی «همسایه‌ی خوب» یا «یادداشت‌های تشکر» بفرستند. کسانی که اطراف مدرسه‌ها زندگی می کنند، اختلالات فوق العاده‌ای را به سبب نزدیکی با مدرسه تحمل می کنند. بگذارید همسایگان بدانند، قدرشان را می دانید.

۳۶۰ از والدین بخواهید، یک کلمه‌ی رمز داشته باشند که هر بزرگ سالی به غیر از پدر و مادر بخواهد بچه‌ی آنان را از مدرسه ببرد، باید بگوید. احتیاط، امروزه بخشی از وظایف خانوادگی است.

۳۶۱ در کمیته‌ها و گروه‌هایی که می توانید عضو شوید، ثبت نام نکنید؛ مگر آن که بخواهید فعالانه مشارکت کنید. فعال نبودن شما، بی انصافی در حق دیگر اعضاست. مهم تر این که اگر برای عضویت در کمیته‌ای انرژی صرف نکنید، از آن حاصلی نمی برید. چوب خشک، رشد نیافتنی است.

۳۶۲ همه‌ی کارهای نظافتی و جمع و جور کردنی را به عهده‌ی سرابدار (با سایر نیروهای خدماتی مدرسه) نگذارید. گاهی شما و کلاس شما، باید به هم ریختگی را که ایجاد کرده‌اید، به حالت قبلی برگردانید و همه چیز را منظم کند. این کار می تواند بخش مهمی از درس‌های مدرسه‌ای باشد.

۳۶۳ مسبب مشکلات خود را قوه‌ی مجریه یا مقننه ندانید. دولت نمی تواند کاری بکند یا نکند که شما معلم بهتری شوید.

۳۶۴ اگر نمی خواهید والدین به شما بگویند چگونه درس بدهید، به آنان نگوید که چگونه بچه هایشان را بزرگ کنند.

۳۶۵ با یک متخصص کودک دوست شوید. شاید هیچ وقت ندانید چه موقع ممکن است به نظر کارشناسی در مورد مشکل یادگیری در یک دانش آموز، بر اساس مسائل بهداشتی یا پزشکی نیاز داشته باشید.

۳۶۶ از مسئولان مدرسه بخواهید به طور ادواری، برای تعیین میزان بالاتر از حد مجاز و خطرناک رادون یا مونواکسیدکربن، آزمایش‌هایی را در کلاس انجام دهند. وقتی همکاری و توجه آنان را جلب کردید، ممکن است از آنان بخواهید وضعیت آریست و رنگ‌های ساخته شده با ترکیبات سریعی را نیز بررسی کنند. تمام تهدیدهای متوجه دانش آموزان را نمی توان دید یا استشماع کرد.

۳۶۷ قریب نخورید و به دانش آموزان دارو ندهید؛ حتی اگر این دارو آسپیرین باشد. مسائل دارویی را به مربی بهداشت مدرسه واگذار کنید. دلایلی وجود دارد که مربیان بهداشت از اصول سخت گیرانه‌ای پیروی می کنند. یکی از این اصول، پرهیز از احتمال شکایت اولیا از آن هاست.

۳۶۸ در نشست‌هایی که با والدین دارید، از زنگ ساعت مجعی برای کنترل زمان بندی استفاده کنید (به ازای هر ۶۰ ثانیه‌ای که یکی از والدین از زمان مقرر خود تجاوز می کند، یکی از والدین دیگر از یک دقیقه وقت اختصاص یافته برای او توسط معلم، محروم می شود).

۳۶۹ از پوشیدن لباس همسان (اونیفرم) در مدرسه حمایت کنید. «جنگ لباس» باعث فشار روانی بر کودکان و خانواده‌ها می شود، حواس دانش آموزان را از یادگیری منحرف می کند و باعث فخر فروشی بعضی‌ها در کلاس درس می شود. لباس‌های مارک دار، هرگز باعث نشده‌اند کسی بهتر یاد بگیرد.

۳۷۰ همیشه فهرست ملزوماتی را به همراه داشته باشید تا اگر والدین، شرکت‌های محلی یا هر کس دیگری پرسید به چه چیزی نیاز دارید، بتوانید به آن‌ها نشان دهید. چیزهای خوب نصیب کسانی می شود که آماده‌ی دریافت آن‌ها هستند.

۳۷۱ هر هفته چیزی را برای والدین و به خانه‌ی دانش آموزان بفرستید. ولی هر روز، آن‌ها را غرق کاغذ نکنید.

۳۷۲ کارهای مربوط به خود را به موقع انجام دهید. وقت شناس بودن، وقت زیادی نمی گیرد و باعث ایجاد حسن نیت در ارتباط با کسانی می شود که به آن‌ها اهمیت می دهید.

- ۳۷۳ روز خودتان را سامان دهی کنید؛ هر روز را. تدریس نباید موضوعی «اگر شد... اگر نشد» باشد.
- ۳۷۴ خودتان باشید. بچه‌ها می‌توانند افراد قلبی را تشخیص دهند. معلم خوب بودن، نمایش نیست.
- ۳۷۵ اگر ظاهر خوب و مرتبی داشته باشید، احساس بهتری خواهید کرد و بهتر درس خواهید داد. تاجران و بازرگانان موفق، آن گونه لباس می‌پوشند که بتوانند حالت موفقیت را با لباسشان القا کنند، چرا معلمان این کار را نکنند؟ (حتماً شما هم تعجب کرده‌اید که پس از تغییر لباس، تغییر چهره و موی سر و ... بلافاصله چند نفر از دانش‌آموزان، این تغییرات را به شما یادآور شده‌اند.)
- ۳۷۶ دست کم یک قانون احمقانه داشته باشید که دانش‌آموزان آن را امتحان و به آن اعتراض کنند. این کار سبب می‌شود، پذیرش بقیه‌ی محدودیت‌هایی که برایشان معین می‌کنید، آسان‌تر باشد.
- ۳۷۷ به رتبه‌ی دوم بودن یا شلختگی رضایت ندهید. برتری همیشه خوشایند است.
- ۳۷۸ دفع‌الوقت نکنید. نمی‌توانید چیزی را فردا به دانش‌آموزان تدریس کنید. شما فقط باید امروز را تدریس کنید.
- ۳۷۹ به خودتان گوش بدهید. آیا تق‌می‌زنید؟ می‌نالید؟ موعظه می‌کنید و همواره در حال نصیحت کردن هستید؟ اگر از چیزی که می‌شنوید، خوشتان نمی‌آید، چاره‌ای برای آن بیندیشید.
- ۳۸۰ طوری رفتار نکنید که گویی همواره شتاب‌زده‌اید. همه‌ی بچه‌ها شایسته آن هستند که کسی برای آن‌ها وقت بگذارد.
- ۳۸۱ با افراد برنده نشست و برخاست کنید. با بهترین معلمان در مدرسه‌ی خود دوست شوید. صفات عالی بر دیگران اثر می‌گذارد؛ صفات معمولی نیز این گونه‌اند. از افراد نالان و شکوه‌کن دوری کنید. کارهای مهم‌تری وجود دارند که باید انجام دهید.
- ۳۸۲ هر روز از نظر جسمی خوب استراحت کنید و آماده باشید. دانش‌آموزان همیشه انرژی زیادی دارند. شما هم باید پرانرژی باشید.
- ۳۸۳ از خودتان پرسید: «اگر مدرسه‌م فرح و شاد نیست، تقصیر کیست؟»
- ۳۸۴ تعیین شتاب و اولویت‌بندی را تمرین کنید. در هر روز کاری، زمانی را برای مشاوره، برنامه‌ریزی و رشد حرفه‌ای خود کنار بگذارید. تدریس شامل چیزهای زیادی است. همه‌ی آن‌ها در کلاسی پر از بچه رخ نمی‌دهد.
- ۳۸۵ خودتان را بیش از حد جدی نگیرید. شما مهم‌ترین شخص در کلاس نیستید.
- ۳۸۶ هر کاری لازم است انجام دهید تا در سراسر روز کاری در مدرسه، پرانرژی و قیصر باشید (مثلاً زنگ تفریح را حذف کنید، نرمش‌های کششی انجام دهید و به خود استراحت فکری بدهید). شایسته آن است که در آخرین درس روز، به همان اندازه‌ی زنگ و درس اول، اشتیاق و انرژی از خود نشان دهید.
- ۳۸۷ به شکایت‌ها توجه کنید. شکایت راهی دیگر برای کمک به رشد معلمان است. منتقدان هم می‌توانند معلم باشند.
- ۳۸۸ هرگاه چیزی را نمی‌دانید، اذغان کنید و هرگز وقتی به کمک نیاز دارید، برای درخواست آن درنگ نکنید. ایرادی ندارد که معلمان هم نقص داشته باشند. دانش‌آموزان از انسان‌های زندگی واقعی، راحت‌تر یاد می‌گیرند تا اسطوره‌ها.
- ۳۸۹ مراقب ایما و اشاره‌ها و حالات جسمی و حرکات تن و بدن خود باشید. گاهی اوقات حالات و وضعیت بدن، اشاره‌ها یا حالت چهره، بسیار بیشتر از کلمات ادا شده توسط شما معنا دارد.
- ۳۹۰ به معجزه اعتقاد داشته باشید؛ هر روز در کلاس شما معجزه رخ می‌دهد.
- ۳۹۱ جدا از تدریس، زندگی خود را داشته باشید. هم شما و هم دانش‌آموزان شما شایسته‌ی آن هستند.
- ۳۹۲ هرگاه بیمار شدید، در منزل بمانید. مرخصی استعلاجی برای همین روزهاست. آیا دوست دارید فردی بیمار به فرزند شما درس بدهد؟
- ۳۹۳ هر روز چیز جدیدی بیاموزید. معلمان خوب، در وهله‌ی اول دانش‌آموزان خوبی هستند.
- ۳۹۴ نشان دهید که به شغل خود و دانش‌آموزانتان علاقه دارید. نگرش شما، نوعی انرژی پدید می‌آورد که کلاس را پیش می‌برد.
- ۳۹۵ کمتر حرف بزنید و بیشتر گوش کنید. بخش عمده‌ای از تدریس، یادگیری از دانش‌آموزان است.

- ۳۹۶ اگر سر شما شلوغ است، تعلل نکنید. نه گفتن را یاد بگیرید. این، مهارتی برای بقای معلمان پرکار است.
- ۳۹۷ به غریزه‌ی خود اعتماد کنید. اگر اقدامی که در پیش گرفته‌اید، به نظر درست نمی‌آید، مدتی از آن دست بکشید.
- ۳۹۸ هر روز وقتی را برای «تعمق» اختصاص دهید. علل کارها بنان را بررسی کنید. طرح داشته باشید. تدریس شما، باید بیش از یک رشته واکنش‌های آبی را در پی داشته باشد.
- ۳۹۹ شکست را بپذیرید؛ شکست دانش‌آموزانتان و نیز شکست خودتان. از آن یاد بگیرید و کارتان را ادامه دهید. همان‌طور که زیگ، زیگلار^۱، یکی از دانشمندان معاصر روان‌شناسی می‌گوید: «شکست، رخداد است، نه شخص.»
- ۴۰۰ به یاد داشته باشید چرا معلم شدید. این کار، تعهد شما را تجدید می‌کند. دلایل قدیمی (عشق به بچه‌ها، علاقه برای کمک به دیگران و میل به تأثیرگذاری) هم چنان مهم هستند.
- ۴۰۱ سخت بکشید تا شیوه‌ی تدریس شما به نظر آسان بیاید.
- ۴۰۲ انتظار نداشته باشید فوراً از شما قدردانی شود. بیشتر افراد، اغلب اوقات ده سال پس از فارغ‌التحصیلی خود پی می‌برند که واقعاً چه معلمان خوبی داشته‌اند!
- ۴۰۳ درس مهمی وجود دارد که در مراکز آموزش معلمان به شما نمی‌دهند: «تدریس، کیف دارد!»
- ۴۰۴ الگوی نزاکت باشید. بچه‌ها در جامعه‌ی امروزی چندان شاهد نزاکت نیستند.
- ۴۰۶ درس‌های خودتان را تمرین کنید. فقط دانش‌آموزان نیستند که به تمرین نیاز دارند.
- ۴۰۵ بیشتر بچه‌ها در ابتدا عاشق مدرسه هستند. بسیاری از آن‌ها در پایان از آن بدشان می‌آید. معلمان چه کار می‌کنند که لذت یادگیری را در این بین از بچه‌ها می‌گیرند؟ دوباره‌ی آن بیندیشید.
- ۴۰۷ به یاد داشته باشید که وقتی دانش‌آموز بودید، نسبت به روش تدریس معلمان خود چه احساسی داشتید. این دیدگاه، شیوه‌ی تدریس شما را تغییر خواهد داد.
- ۴۰۸ وقت خود را برای این هدر ندهید که به مردم بگویید چه قدر معلم خوبی هستید. اجازه دهید نتایج از شما تعریف کنند.
- ۴۰۹ اگر بچه‌ها سردرگم هستند، از خودتان پرسید چه کسی آن‌ها را سردرگم کرده است.
- ۴۱۰ هر شب با خود کار به خانه نبرید. دانش‌آموزان شما نباید هفت شب هفته، تکلیف درسی داشته باشند؛ شما هم نباید کار داشته باشید.
- ۴۱۱ وقتی اوضاع رو به راه نیست، کودکانه رفتار نکنید. در هر کلاس، قرار است یک فرد بزرگ‌سال باشد و این فرد، شما هستید!
- ۴۱۲ کارهای بی‌معنایی را که معلمان شما - وقتی در مدرسه بودید - انجام می‌دادند، به یاد آورید و خودتان آن‌ها را انجام ندهید.
- ۴۱۳ به یاد داشته باشید، لازم نیست از دانش‌آموزان خود باهوش‌تر باشید. حتی لازم نیست از دانش‌آموزان خود بزرگ‌تر باشید؛ اما باید پخته‌تر از آن‌ها باشید.
- ۴۱۴ همه‌ی معلمان اشتباه می‌کنند و معلمان خوب به اشتباهات خود اعتراف می‌کنند. یکی از آنان باشید.
- ۴۱۵ پایه‌ی نازبه‌ترین فناوری‌ها پیش بروید. اگر به‌روز نباشید، سریعاً در کلاس‌های امروزی اهمیت خود را از دست می‌دهید.

زیرنویس

۱. در مورد آشنایی با انواع خانواده‌ها، به کتاب‌های جامعه‌شناسی، از جمله مباحث جامعه‌شناسی خانواده مراجعه کنید.

۲. این سه مورد، به غیر از معلم جایگزین یا رزرو که تا حدودی در برخی مدرسه‌های کشورمان به رسمیت شناخته می‌شود، مختص برخی نظام‌های آموزشی، از جمله ایالات متحده‌ی آمریکا است.

۳. کارتی حاوی نام، نام‌خانوادگی، شماره‌ی تلفن، پست الکترونیکی، نشانی مدرسه و برخی اطلاعات دیگر که با دانستن آن‌ها، شما به‌طور معمول به دیگران معرفی می‌شوید.

چه نمره‌ای می‌گیرم؟

نمره‌ی آموزش ضمن خدمت و تعامل‌های ما

علاء نوری

سلام!

مهم نیست چه درسی را تدریس می‌کنید؛ ادبیات فارسی، زبان انگلیسی، علوم تجربی، ریاضیات، مطالعات اجتماعی یا هر درس دیگر! حتماً دانش و اطلاعات بسنده در ارتباط با آن موضوع را داشته‌اید. اما در دنیای امروز، دانش و اطلاعات بسیار فزاینده است! و پیوسته نو می‌شود و نیاز به بازآموزی، جدی است!
تعامل با دیگر همکاران، یکی از روش‌های دانش‌افزایی و بازآموزی است. این‌گونه همکاری‌ها چه سهمی در کار معلمان حرفه‌ای دارد؟

مقدمه و معرفی یک کتاب!

«یونسکو» از اوایل آخرین دهه‌ی قرن بیستم، در اندیشه‌ی چالش‌های آموزش و پرورش در قرن بیستم و یکم بوده و کمیسیون بین‌المللی مستقلی را به این کار اختصاص داده است. نتیجه‌ی کار این کمیسیون که با حضور صاحب‌نظران آموزش و پرورش از چهار گوشه‌ی جهان برگزار شد، گزارشی با عنوان «یادگیری گنج درون» در سال ۱۹۹۶ میلادی بوده است. این گزارش، بنیاد یادگیری انسان‌ها را در طول زندگی بر چهار ستون استوار می‌کند: یادگیری برای دانستن، یادگیری برای انجام دادن، یادگیری برای باهم زیستن و یادگیری برای زیستن.

به دنبال این گزارش در کنفرانس ملیورن (۱۹۹۸)، نمایندگان کشورهای منطقه‌ی آسیا و اقیانوس آرام گرد هم آمدند تا این چهار ستون را تجزیه و تحلیل کنند و توصیفی دقیق‌تر از آن ارائه دهند. جمهوری اسلامی ایران نیز در این کنفرانس شرکت داشته است. در این مقدمه به عنوان اهمیت آموزش ضمن خدمت و تعامل فرهنگی معلمان می‌خواهم، به قسمتی از توضیحات مربوط به «یادگیری برای دانستن در قرن بیست و یکم» اشاره کنم.

بر اساس مقاله‌ای در این زمینه، یادگیری قرن بیست و یکم سه ویژگی اساسی دارد: ۱. محتوای یادگیری تغییر خواهد کرد. به بیان دیگر آن‌چه که باید بدانیم تغییر خواهد کرد. ۲. فرایند یادگیری تغییر خواهد کرد. ۳. فراگیران تغییر خواهند کرد.

این سه تغییر آن قدر مهم و اساسی هستند که ضرورت

آموزش مداوم و مستمر همه‌ی افراد جامعه، به ویژه معلمان را توجیه کنند؛ زیرا معلمان بیش از سایر اقشار با آموزش سروکار دارند. همان‌طور که در این مقاله آمده است، باید بپذیریم: «روش رایج مطالعه، کار و بازنشستگی دیگر مصداق ندارد. این الگوی خطی در حال جایگزین شدن با الگوی دوره‌ای شده است که در آن شخص مطالعه می‌کند، کار می‌کند، به مطالعه باز می‌گردد، کار دیگری انجام می‌دهد، شغل خود را تغییر می‌دهد و در طول زندگی بارها زمان مطالعه، کار و استراحت را با یکدیگر معاوضه می‌کند.»
شرح کامل چالش‌های آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم را در کتاب «آموزش و پرورش برای قرن بیست و یکم» بخوانید. این کتاب از مجموعه‌ی تک نگاشت‌هایی است که توسط انتشارات «پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت» چاپ شده است. کتاب آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم، بازتاب سخن‌رانی در مورد موضوع‌های اصلی و مذاکراتی است که از کنفرانس ملیورن به دست آمده است. فکر می‌کنم توضیح بیشتر لازم نیست. همه‌ی ما معلمان خوب می‌دانیم که لازم است در همه‌جا، در محل کار و مدرسه و در اوقات استراحت، مشغول یادگیری باشیم. چنین گفت پیغمبر راست‌گوی ز گهواره تا گور دانش بجوی!

روش کار

فهرست ارزش‌یابی این شماره را بر اساس اطلاعاتی که در

مطالعه‌ی تیمز ۲۰۰۳* در مورد فرصت‌های معلمان برای شرکت در دوره‌های دانش‌افزایی ارائه شده است، تنظیم کرده‌ام. بر این اساس، فرصت‌های دانش‌افزایی و آموزش ضمن خدمت به پنج گروه تقسیم شده‌اند که آن‌ها را در فهرست ارزش‌یابی خواهید دید. با توجه به ملاک‌های بیان شده، موارد استفاده‌ی خودتان از این فرصت‌ها قضاوت کنید و به خود نمره دهید.

مقایسه با متوسط بین‌المللی و هم‌چنین کشور سنگاپور (کشور دارای رتبه‌ی اول تیمز) نشان می‌دهد. اعداد موجود در خانه‌های جدول درصد دانش‌افزایی را نشان می‌دهد که معلمان آن‌ها در دوره‌های دانش‌افزایی شرکت داشته‌اند. این جدول نشان می‌دهد که درصدهای دانش‌افزایی ایرانی که معلمانشان در هیچ دوره‌ی آموزش ضمن خدمت شرکت نمی‌کنند، از متوسط بین‌المللی بیشتر است.

فهرست ارزش‌یابی استفاده از فرصت‌های آموزش ضمن خدمت و دانش‌افزایی

ردیف	موضوع	ملاک امتیاز
۱	دوره‌های حمایت از اجرای برنامه‌ی درسی	با توجه به ملاک‌های زیر، در مورد شرکت خود در دوره‌های مذکور به خود نمره دهید.
۲	دوره‌های حمایت از اهداف پیشرفت مدرسه	۳- برای شرکت سه بار یا بیشتر در یک سال
۳	دوره‌های بهبود محتوای دانش	۲- برای شرکت دوبار در سال
۴	دوره‌های بهبود مهارت‌های تدریس	۱- برای شرکت سه بار در سال
۵	دوره‌های استفاده از اطلاعات و فناوری برای اهداف آموزشی	۰- برای شرکت نداشتن

* اگر می‌خواهید نمره‌ی خود را از ۲۰ حساب کنید، کافی است نمره‌ی حاصل را در $\frac{4}{3}$ ضرب کنید. برای مثال، اگر جمع امتیاز شما در جدول فوق ۱۲ باشد، نمره‌ی شما از ۲۰ نزدیک ۱۳ خواهد بود $(12 \times \frac{4}{3} = 16)$

در حالی که هیچ دانش‌آموز سنگاپوری وجود ندارد که معلمانش در دوره‌های استفاده از اطلاعات و فناوری برای اهداف آموزشی شرکت نکرده باشند، ۴۳ درصد دانش‌آموزان ایرانی چنین معلمانی دارند.

الته کیفیت دوره‌های دانش‌افزایی بسیار مهم است. دوره‌های آموزشی ضمن خدمت لازم است متناسب با نیازهای آموزشی معلمان باشد. حسین پورسهیلا (۱۳۸۴)، در بررسی نظرات معلمان دوره‌ی متوسطه، درباره‌ی تناسب محتوای آموزشی دوره‌های ضمن خدمت کوتاه مدت با نیازهای آموزشی آنان در شهر تهران اعلام کرده است که محتوای آموزشی دوره‌های ضمن خدمت کوتاه مدت از نظر معلمان دوره‌ی متوسطه از لحاظ کاربردی بودن، به روز

توضیحی در مورد استفاده از فرصت‌های دانش‌افزایی (آموزش ضمن خدمت)

در مطالعه‌ی تیمز، معلمان در پرسش‌نامه‌ای به این پرسش که در چه دوره‌های دانش‌افزایی و به چه مقدار شرکت داشته‌اند پاسخ داده‌اند. جدول ۱ پاسخ معلمان ایرانی را در

جدول ۱. فرصت‌های دانش‌افزایی برای معلمان در درس‌های علوم و ریاضیات

درصد دانش‌آموزان بر اساس گزارش مدرسه در مورد شرکت معلمان در دوره‌های دانش‌افزایی علوم و ریاضی (پایه هشتم)												
کشورها	حمایت از اجرای برنامه‌ی درسی ملی یا محلی (متله‌ی)			حمایت از اهداف پیشرفت مدرسه			بهبود محتوای دانش			بهبود مهارت‌های تدریس		
	۱	۲	۳	۱	۲	۳	۱	۲	۳	۱	۲	۳
کشورها	۱	۲	۳	۱	۲	۳	۱	۲	۳	۱	۲	۳
ایران	۲۰	۴۸	۳۲	۳۱	۶۳	۲۵	۱۶	۲۵	۵۷	۱۸	۶۱	۲۱
متوسط بین‌المللی	۳۱	۴۰	۲۹	۲۹	۳۹	۳۰	۲۲	۲۲	۲۸	۱۲	۶۰	۲۱
سنگاپور	۵۶	۰	۰	۵۶	۰	۰	۰	۰	۵۱	۱۳	۰	۰

بودن، آگاهی از نیازهای آموزشی معلمان و بهبود عملکرد آنان، در حد ضعیف بوده است.^۴

شاید یکی از عوامل بی‌علاقگی معلمان ایرانی به شرکت در دوره‌های آموزش ضمن خدمت همین موضوع باشد. غفوری (۱۳۸۵) نیز در تحقیق دیگری نشان داد، دوره‌های ضمن خدمت می‌تواند بر کارایی دبیران اثر داشته باشد. کارایی دبیران در هفت مورد به این شرح تعریف شده است: افزایش میزان قبولی فراگیران، استفاده از شیوه‌ی تدریس مناسب، بهبود نحوه‌ی کلاس داری (افزایش توانایی مدیریت کلاس درس)، افزایش دقت، افزایش دانش تخصصی، استفاده از شیوه‌های مناسب ارزش‌یابی

ضمن خدمت نشان می‌دهد. در این مورد نیز اعداد نشانگر درصد دانش‌آموزانی است که معلمانشان در چنین دوره‌هایی شرکت داشته‌اند. باز هم مقایسه‌ی ایران با متوسط بین‌المللی و کشور سنگاپور در خور توجه است. این جدول نشان می‌دهد که شرکت معلمان در دوره‌های گوناگون (محتوای ریاضیات، آموزش ریاضیات، برنامه‌ی درسی، فناوری، حل مسئله و ارزیابی) در ایران، با متوسط بین‌المللی چندان تفاوتی ندارد. با توجه به جدول می‌توان گفت که بیش از نیمی از دانش‌آموزان ایرانی معلمانی دارند که دوره‌های دانش‌افزایی مربوط به ریاضی را نگذرانده‌اند.^۵ حالا جایگاه خود را بین همکاران

جدول ۲. درصد دانش‌آموز بر اساس شرکت معلمانشان در دوره‌ی دانش‌افزایی

درصد دانش‌آموزان بر اساس شرکت معلمانشان در دوره‌ی دانش‌افزایی در ریاضیات در دو سال گذشته (پایه‌ی هشتم)						کشورها
محتوای ریاضیات	آموزش ریاضیات	برنامه‌ی درسی ریاضیات	یکپارچه‌سازی اطلاعات و فناوری در ریاضیات	بهبود تفکر انتقادی یا مهارت‌های حل مسئله	ارزیابی ریاضیات	
۵۳	۵۸	۴۰	۲۲	۳۸	۴۱	ایران
۵۷	۵۷	۵۷	۴۳	۴۷	۴۹	متوسط بین‌المللی
۷۶	۷۸	۵۹	۸۸	۷۰	۵۸	سنگاپور

و همکاری بیشتر با والدین، دانش‌آموزان، اولیای مدرسه و همکاران.

جدول ۲ گزارش معلمان را در مورد شرکت در شش حیطه‌ی متفاوت آموزش ریاضیات در دوره‌های آموزش

ایرانی خود و در مجموع کشورهای جهان و کشورهای مثل سنگاپور که بر اساس مطالعه‌ی تیمز، دانش‌آموزانشان وضعیت خوبی در پیشرفت تحصیلی داشته‌اند، ارزیابی کنید.

جدول ۳. انواع تعامل‌ها بین معلمان ریاضی

درصد دانش‌آموزان بر اساس تعامل معلمان با سایر معلمان (پایه‌ی هشتم)												کشورها
بحث در مورد نحوه‌ی تدریس یک مفهوم خاص			آماده‌سازی مواد آموزشی			مشاهده‌ی کلاس‌های سایر معلمان			مشاهده‌ی غیررسمی کلاس سایر معلمان			
۱-۳ بار در هفته	۲-۴ بار در هفته	بیشتر از ۴ بار در هفته	۱-۳ بار در هفته	۲-۴ بار در هفته	بیشتر از ۴ بار در هفته	۱-۳ بار در هفته	۲-۴ بار در هفته	بیشتر از ۴ بار در هفته	۱-۳ بار در هفته	۲-۴ بار در هفته	بیشتر از ۴ بار در هفته	
۳۹	۵۵	۶	۲۶	۵۶	۱۸	۲	۱۴	۸۴	۲	۲۲	۷۵	
۵۰	۳۹	۱۱	۴۲	۳۹	۱۹	۷	۲۷	۶۵	۸	۲۷	۶۵	
۴۲	۴۶	۱۲	۴۳	۳۶	۲۱	۳	۱۴	۸۳	۳	۲۷	۹۱	

تعامل معلمان

بر اساس تعریف تیجر، تعامل معلمان شامل چهار مورد به این شرح است: «بحث در مورد نحوه‌ی تدریس یک مفهوم خاص»، «آماده‌سازی مواد آموزشی»، «مشاهده‌ی کلاس سایر معلمان» و «مشاهده‌ی غیررسمی کلاس سایر معلمان». تعامل معلمان در چنین مواردی از مهم‌ترین روش‌های بهبود مستمر آموزشی به‌شمار می‌آید. این تعامل‌ها اگر به صورت هدف‌مند و با برنامه‌ی مشخص برای حل مسائل تعیین شده صورت گیرد، می‌تواند پژوهش مشارکتی معلمان در کلاس درس و یا «مطالعه‌ی درس» به‌شمار آید.

در کتاب «شکاف آموزشی» آمده است «با تجربه و تحلیل دقیق روش مطالعه‌ی درس و مشاهده‌ی کلاس درس سایر معلمان درمی‌یابیم که این روش معیاری در اختیار معلمان قرار می‌دهد که بر مبنای آن می‌توانند عملکرد خویش را بسنجند و خود را با همکارانشان مقایسه کنند. این مقایسه‌ها، علاوه بر مزایای بیرونی که دارند، می‌توانند در معلمان تمایلی شدیدی به بهبود عملکرد خویش ایجاد کند. هم‌چنان که معلمان فعالیت معلمان دیگر را مشاهده می‌کنند، تصور امکان‌پذیر به‌کارگیری روش‌های جدید در تدریس خود برای آن‌ها ممکن می‌شود. مطالعه‌ی درس، ابزاری عینی برای آزمودن این امکان‌ها در محیطی بدون تهدید و با کمک همکاران است. در نهایت، انگیزه‌ی شخصی همان نیازی است که به آموزش بهبود یافته منجر خواهد شد» (صص ۱۵۹ و ۱۶۰).

جدول ۳ نیز از گزارش نیم‌سال ۲۰۰۳ در مورد انواع تعامل‌های معلمان ریاضی نقل شده است. بیشترین تعامل معلمان ایرانی به بحث در مورد نحوه‌ی تدریس و یا آماده‌سازی مواد آموزشی با فراوانی ۲ یا ۳ بار در ماه مربوط می‌شود. همین موارد در متوسط بین‌المللی نیز بیشترین تعامل محسوب می‌شود، اما فراوانی آن حداقل یک‌بار در هفته است.

پایان کلام و معرفی یک کتاب

مقدمه‌ی این گفتار را با معرفی یک کتاب شروع کردم و در پایان نیز کتاب دیگری را معرفی کنم. «شکاف آموزشی» کتابی است، حاصل پژوهشی تطبیقی در فرهنگ آموزش ریاضی. نتایج این پژوهش تفاوت روش‌های آموزش ریاضی را در آلمان، ژاپن و آمریکا نشان می‌دهد و ریشه‌های موفقیت و ناکامی آن‌ها را به‌طور مقایسه‌ای تعیین می‌کند.

پژوهش حاضر بر اساس مطالعات ویدئویی تیمز انجام شده است. مؤلفان کتاب جیمز استنگلر و جیمز هیرت بر آن‌اند که

با بررسی ریشه‌های موفقیت کشورهای ژاپن و آلمان در ریاضی، برای بهبود آموزش ریاضی در آمریکا برنامه و راهکارهای نوینی ارائه کنند. بدیهی است که این راهکارها، برای سایر کشورها نیز می‌تواند مفید و سازنده باشد. تردیدی نیست که استفاده از منابع چنین پژوهش‌هایی نیازمند تجدیدنظر در روش‌های آموزش ضمن خدمت است. این کتاب توسط دکتر محمدرضا سرکار آرائی و علی‌رضا مقدم ترجمه شده و چاپ اول آن توسط انتشارات مدرسه در سال ۱۳۸۳ انجام شده است.

در پایان، آن‌چه یادآوری آن ضرورت دارد، توجه دلسوران نظام آموزش و پرورش به شیوه‌های درست آموزش ضمن خدمت و بهبود شرایط مدرسه است. نویسندگان کتاب شکاف آموزشی برای جلب توجه به اهمیت بهبود مستمر آموزش مثالی را ذکر می‌کنند که آن را برگزیده‌ام تا ریت بخش پایان این مقاله باشد. «البرت شنکر یادآوری می‌کند که فرایند جدید ساختن اتومبیل که ساتورن آن را ابداع کرده، به ۹۲ ساعت آموزش مجدد برای هر کارمند منجر شد. شنکر می‌گوید: شکفت آور است که تعدادی از مردم که کارشان ساختن ماشین است، اهمیت آموزش کارکنان خود را به خوبی می‌دانند، در حالی که به نظر می‌رسد، دست‌اندرکاران امر آموزش چنین تصور می‌کنند که معلمان و سایر کارکنان می‌توانند راه درست انجام دادن کارها را بدون کمترین کمک بدانند. اگر آموزش هر کارمند برای ساختن اتومبیل بهتر ۹۲ ساعت طول می‌کشد، معلمان ما به همان اندازه یا بیشتر برای ساختن مدرسه‌ی بهتر به آموزش نیازمندند» (صص ۱۵۱ و ۱۵۲).

ذیرنویس

۱. سازمان فرهنگی، علمی و آموزشی ملل متحد United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO)
2. Learning: The treasure within
۳. ملبورن (Melborne) دومین شهر پر جمعیت استرالیا با جمعیتی حدود ۳ میلیون نفر (سال ۲۰۰۷) است که در جنوب شرقی این کشور قرار دارد و از آن به عنوان پایتخت ورزشی استرالیا به‌شمار می‌رود.
4. Trend in International Mathematics and Science Study (TIMSS)

تیمز مطالعه‌ای بین‌المللی است که توسط انجمن بین‌المللی ارزش‌های پیشرفت تحصیلی (IEA) برای بررسی روند پیشرفت تحصیلی در دو درس علوم و ریاضی در کشورهای شرکت‌کننده طراحی و اجرا شده است. تیمز همچنین به‌عنوان مربوط به برنامه و مواد آموزشی، مدرسه و جنبه‌ی هر یادگیری دانش‌آموزان تأثیر می‌کند بداند چه دارد. نمونه‌ی مرحله‌ی این مطالعه در سال ۱۹۹۵ انجام شده است و پس از آن کشورها در ۲۰۰۷ (هر چهار سال یک‌بار) این بررسی تکرار شده تا روند آموزش در کشورهای یادگیرنده مشخص شود. کشور دیگر در این مطالعه شرکت دارد.

۵. جدول‌ها و آمیزها مربوط به گزارشی تیمز در سال ۲۰۰۳ است. برای آن‌که محو به‌ای از مقایسه‌ای منطقی با میانگین بین‌المللی و کشورهای پیشرفته داشته باشیم، امیر و جمول مربوط به درسی ریاضی از این گزارش نقل شده است.

۱. حسین پور، مهتاب (۱۳۸۲). بررسی نظرات معلمان دوره‌ی متوسطه درباره‌ی تلاش محتوی آموزشی دوره‌های ضمن خدمت کوتاه مدت با بهره‌ی آموزش آسان در شهر تهران سال ۱۳۸۰-۱۳۸۱. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس.
۲. غفوری، معصومه (۱۳۸۵). بررسی تأثیر دوره‌های ضمن خدمت برای کارایی دبیران زن دوره‌ی متوسطه تهران در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۶. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس.
۳. محمد اسماعیل، انبه گزارشی نتایج ملی درون‌داده و بیرون‌دادهای آموزش ریاضیات، هر نیمه TIMSS ۲۰۰۳، وزارت آموزش و پرورش، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش مرکز ملی مصنوعات بین‌المللی تیمز و پرلز، ۱۳۸۶.
4. Martin, Michale O & others. TIMSS 2003 International Report, TIMSS & PRILS International Study Center, Lynch School of Education Boston College. 2004.

روش‌های یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی

حسین الوندی

اشاره

اصول زیر که برای تدوین برنامه‌ی درسی ارائه شده‌اند، دارای رویکرد فرایندی هستند و بر فعالیت دانش‌آموزان تأکید دارند:

۱. تأکید بر انجام فعالیت‌های متنوع توسط دانش‌آموزان و محول کردن مسئولیت یادگیری به آن‌ها؛
 ۲. تأکید بر نقش نظارتی و هدایتی معلم و کاستن از نقش او به عنوان انتقال‌دهنده‌ی دانش؛
 ۳. توجه به پرورش روحیه‌ی نقادی در دانش‌آموزان؛
 ۴. اهمیت دادن به کار گروهی؛
 ۵. توجه داشتن به تفاوت‌های فردی؛
 ۶. در هم تنیدگی آموزش و ارزش‌یابی؛
 ۷. استفاده‌ی بهینه از زمان و مکان برای آموزش بهتر؛
 ۸. ایجاد فضای نشاط‌آور در کلاس درس؛
 ۹. تأکید بر تسلط دانش‌آموزان بر فرایند یادگیری.
- این اصول برای درس علوم تجربی دوره‌ی راهنمایی عبارت‌اند از:

۱. در نظر گرفتن دقیق اهداف برنامه‌ی درسی: داشتن هدف‌های مشخص و روشن برای تدریس هر درس بسیار اهمیت دارد. معلمان باید بکوشند، ابتدا اهداف هر درس را کاملاً و به طور واضح برای خود مشخص کنند و توجه کافی به اهداف مهارتی و نگرشی داشته باشند.

۲. در نظر گرفتن سطح دانش‌آموزان: توانایی دانش‌آموزان در یادگیری مفاهیم، به کارگیری مهارت‌ها و کسب نگرش‌ها به تدریج رشد می‌کند و توسعه می‌یابد. بنابراین، هنگام تدارک فعالیت‌های یاددهی-یادگیری، باید به قدرت درک و توانایی متفاوت دانش‌آموزان در فراگیری دانش‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌ها توجه داشت و تا زمانی که یک مفهوم تجربی به خوبی آموخته نشده است، نباید آموزش مفهوم بعدی را شروع کرد. در پرورش مهارت‌ها، آموزش را باید با تمرین‌ها و فعالیت‌های ساده آغاز کرد. برای پرورش نگرش‌های مثبت نیز باید مصداق‌ها و مثال‌های کاملاً محسوس و قابل درک برای دانش‌آموزان را به کار برد.

۳. مشارکت دادن دانش‌آموزان در انجام فعالیت‌ها: انجام

در شماره‌های گذشته‌ی مجله، مبانی، اهداف و محتوای برنامه‌ی درسی شرح داده شد. بسیار اتفاق می‌افتد که با تغییر و تولید یک برنامه‌ی درسی جدید، شیوه‌های یاددهی-یادگیری و ارزش‌یابی نیز تغییر می‌کند؛ به ویژه این که تغییر برنامه‌ی درسی، بیشتر شامل ابعاد روشی آن باشد. در چنین وضعی، شیوه‌های یاددهی-یادگیری و روش‌های ارزش‌یابی برنامه، کارآیی لازم خود را از دست می‌دهند. بدیهی است دو مؤلفه‌ی اخیر از برنامه‌ی درسی نیز متأثر از رویکرد و اهداف آن هستند.

با توجه به تنوع شیوه‌های یاددهی-یادگیری (روش‌های تدریس) و ارزش‌یابی، امکانات و تجهیزات هر مدرسه و کلاس و توانایی‌های معلمان، تجویز شیوه‌های خاصی برای تدریس و باروشی عمومی برای ارزش‌یابی مناسب نیست. به همین علت در برنامه‌ی درسی، به جای تجویز روش‌های خاص یاددهی-یادگیری و یا ارزش‌یابی، پیشنهادها و توصیه‌هایی مناسب ارائه می‌شود.

معلمان با توجه به اقتضائات محیط یادگیری که در آن فعالیت دارند می‌توانند، یکی از روش‌های توصیه شده را برای کار خود برگزینند و یا از روش و شیوه‌ی مناسب دیگری استفاده کنند. به این ترتیب در برنامه‌ی درسی، بیشتر بر اصول انتخاب شیوه‌های یاددهی-یادگیری و یا ارزش‌یابی تأکید می‌شود.

سازمان‌دهی تجربیات یاددهی-یادگیری

در برنامه‌ی درسی، توصیه‌های مربوط به سازمان‌دهی تجربیات یاددهی-یادگیری در دو بخش توصیه‌ی روش‌های مناسب یاددهی-یادگیری و توصیه‌ی فعالیت‌های مناسب یاددهی-یادگیری ارائه می‌شود. روش‌های تدریس بسیار متنوع‌اند و در منابع گوناگون شرح داده شده‌اند. اما روش‌های مناسب برای هر برنامه‌ی درسی به تناسب اصول، اهداف و رویکردهای آن انتخاب و توصیه می‌شوند. توصیه‌ی روش‌های متفاوت برای تدریس سبب می‌شود که هر یک از معلمان بتوانند، با توجه به امکانات و توانایی‌های خود، روش مناسبی را برای آموزش انتخاب کنند.

توصیه‌ی روش‌های متفاوت برای تدریس سبب می‌شود که هر یک از معلمان بتوانند، با توجه به امکانات و توانایی‌های خود، روش مناسبی را برای آموزش انتخاب کنند.

آزمایش‌ها و ساختن مواد و وسایل آزمایش و آموزشی توسط دانش‌آموزان، در آن‌ها میل به یادگیری، هیجان و علاقه ایجاد می‌کند و به این ترتیب یادگیری معنی‌دار و پایدار تحقق می‌یابد. انجام فعالیت‌ها علاوه بر آن که در پرورش مهارت‌ها نقش به‌سزایی دارد، اگر به صورت گروهی انجام شود، در پرورش مهارت‌های اجتماعی مثل قدرت رهبری، پیشقدم شدن در انجام مسئولیت‌ها و همکاری با دیگران نیز بسیار مؤثر خواهد بود.

۴. **تأکید بر روش حل مسئله** - به کارگیری حل مسئله از طریق اکتشاف و مهارت طراحی تحقیق، موجب رشد توانایی‌های ذهنی دانش‌آموزان می‌شود. جمع‌آوری اطلاعات، آزمودن آن‌ها، ارائه‌ی چند پیشنهاد، پیش‌بینی نتایج، انجام آزمایش، نتیجه‌گیری و جمع‌بندی، از جمله فعالیت‌هایی هستند که نقش عمده‌ای در پرورش مهارت‌ها و نگرش‌های مورد انتظار در آموزش علوم ایفا کنند.

روش‌های یاددهی-یادگیری

با توجه به آن‌چه که به عنوان اصول سازمان‌دهی تجربیات یاددهی-یادگیری ارائه شده، روش‌های مناسب تدریس انتخاب می‌شوند. بدیهی است روش‌های تدریس برای دروس گوناگون یکسان نیست و هر درسی با ماهیت خود، به روش تدریس خاص خود نیاز دارد. آن‌چه در ادامه می‌آید، توضیح مختصری برای برخی از روش‌های تدریس است:

۱. **بحث** - گفت‌وگویی سنجیده و منطقی بر مبنای موضوع مشخص و مورد علاقه‌ی معلم و دانش‌آموزان، معده و دانش‌آموزان هنگام بحث، نظرات و تجربیات خود را با دیگران در میان می‌گذارند و تبادل اطلاعات می‌کنند. موضوع بحث ممکن است، یکی از موضوعات روز مرتبط با درس، و یا یکی از موضوعات درسی باشد. در هر حال، انتخاب موضوع بحث باید به گونه‌ای صورت گیرد که دانش‌آموزان، توانایی اظهارنظر درباره‌ی آن را داشته باشند. بحث ممکن است بین معلم و کل دانش‌آموزان کلاس و یا در گروه‌های کوچک دانش‌آموزی اتفاق بیفتد. در هر دو صورت، هدایت‌گفت‌وگوها و اظهارنظرها به سمت هدف مشخص و جمع‌بندی آن‌ها ضرورت دارد.

۲. **پرسش و پاسخ** - معلم با طرح سؤالات سنجیده و مشخص در دانش‌آموزان نسبت به درس جدید انگیزه، رغبت و کنجکاوی به وجود می‌آورد و از این طریق، فعالیت‌های ذهنی دانش‌آموزان را در مسیر درک و کشف مطالب جدید هدایت می‌کند. به کارگیری روش پرسش و پاسخ برای مرور مطالب آموخته شده و ارزش‌یابی از دروس گذشته و سازمان‌دهی دادن تجربه‌ها بسیار مؤثر است.

۳. **انجام پروژه** - هدف این روش آشنایی دانش‌آموزان با روش‌های حل مسئله و اکتشاف است. موضوع پروژه می‌تواند در سطحی ساده، مانند جمع‌آوری اطلاعات درباره‌ی مطلق مشخص، و یا ساختن وسیله‌ای خاص و یا انجام یک تحقیق باشد. در انجام پروژه

توجه به علایق دانش‌آموزان بسیار مهم است. بدین منظور معلم باید موضوعات مشخص را برای انجام پروژه معرفی کند تا دانش‌آموزان امکان انتخاب موضوع مورد علاقه‌ی خود را داشته باشند.

از روش‌های دیگری که می‌توان به عنوان روش فعال معرفی کرد، روش آزمایشگاهی و گردش علمی است که معلمان می‌توانند، با توجه به ماهیت درس خود از آن‌ها استفاده کنند.

ارزش‌یابی

تعیین جایگاه ارزش‌یابی در برنامه‌ی درسی، کاملاً متأثر از سایر مؤلفه‌های برنامه‌ی درسی مثل رویکردها، اهداف، محتوا و سازمان‌دهی تجربیات یاددهی-یادگیری است. ارزش‌یابی در هر عنوان عصری که به ارزیابی آموخته‌های دانش‌آموزان می‌پردازد، اهمیت ویژه‌ای دارد. به گونه‌ای که انتخاب روش مناسب ارزش‌یابی برای تعیین میزان آموخته‌های دانش‌آموزان، ممکن است تحقق اهداف برنامه‌ی درسی، از جمله سازمان‌دهی تجربیات یاددهی-یادگیری را با مشکل مواجه کند. انتخاب شیوه‌های ارزش‌یابی نیز متفاوت است و بر حسب روشی که برای تدریس در نظر گرفته شده است، فرق می‌کند.

بر این اساس در هر برنامه‌ی درسی، معمولاً شیوه‌های مناسب ارزش‌یابی نیز توصیه می‌شوند. در ادامه، توصیه‌هایی برای انتخاب روش‌ها و ابزارهای مناسب ارزش‌یابی ارائه می‌شوند:

الف اصول انتخاب شیوه‌ی مناسب ارزش‌یابی

ارزش‌یابی، سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه‌ی نتایج حاصل با اهداف آموزشی برنامه است، در راستای این‌که فعالیت‌های معلم و کوشش‌های یادگیری فراگیران به چه میزان به نتایج مطلوب رسیده است.

ارزش‌یابی شیوه‌های متفاوتی دارد. انتخاب هر شیوه‌ی ارزش‌یابی، مستقیماً بر اهداف آن است. به عبارت دیگر، هدف ارزش‌یابی مشخص می‌کند که از چه شیوه‌ای استفاده شود.

آن‌چه به طور معمول در برنامه‌های درسی توضیح داده می‌شود، اصول انتخاب روش مناسب ارزش‌یابی است که عبارت‌اند از:

۱. هماهنگی با رویکردهای برنامه‌ی درسی؛
۲. هماهنگی بودن شیوه‌ها و ابزارهای ارزش‌یابی با ماهیت اهداف؛
۳. تناسب بین ارزش‌یابی و ماهیت موضوع درسی؛
۴. مناسب بودن شیوه‌ها و ابزارهای ارزش‌یابی با ویژگی‌های فراگیران؛
۵. هماهنگی بین ارزش‌یابی و شیوه‌های سازمان‌دهی تجربیات یادگیری؛
۶. هماهنگی بین ارزش‌یابی با اصول یادگیری.

شیوه‌های گوناگون ارزش‌یابی: اگر چه ارزش‌یابی معمولاً در پایان اجرای آموزش انجام می‌گیرد، اما با فرایند آموزش در هم تنیده است (ارزش‌یابی فرایندی). به عبارت دیگر، ارزش‌یابی با آموزش آغاز می‌شود و همراه آن تکوین و پایان می‌یابد و در هر مرحله از آموزش با هدف مشخص انجام می‌گیرد:

ارزش‌یابی تشخیصی یا آغازین: این نوع ارزش‌یابی برای آگاهی از پیش‌دانسته‌ها، نیازها و میزان توانایی‌های دانش‌آموزان انجام می‌گیرد. از نتایج این نوع ارزش‌یابی برای گروه‌بندی دانش‌آموزان هم استفاده می‌شود.

ارزش‌یابی تکوینی: در ضمن آموزش و همراه با آن، برای سنجش میزان یادگیری دانش‌آموزان و فراهم آوردن بازخورد لازم برای اصلاح فرایند یاددهی-یادگیری انجام می‌شود.

ارزش‌یابی پایانی: در پایان فرایند آموزش و به منظور تکمیل ارزش‌یابی تکوینی انجام می‌گیرد. اگر چه نمره و امتیاز دانش‌آموزان در این نوع از ارزش‌یابی مشخص می‌شود، اما نباید تنها ملاک ارزش‌یابی باشد و بهای لازم به ارزش‌یابی تکوینی داده نشود.

ب ابزارهای ارزش‌یابی

اهداف برنامه‌ی درسی در سه حیطه‌ی دانش، مهارت و نگرش طبقه‌بندی می‌شوند و مفاهیم (محتوا) نیز بر اساس همین سه حیطه سازمان‌دهی می‌شوند. بدیهی است، برای تعیین میزان تحقق اهداف در حیطه‌های گوناگون، هر گز نمی‌توان از یک نوع ابزار ارزش‌یابی استفاده کرد. آیا می‌توان، آزمون‌های کتبی که رایج‌ترین و به عبارت دیگر، ساده‌ترین نوع ابزار ارزش‌یابی هستند، میزان تحقق اهداف مهارتی و نگرشی را مورد ارزش‌یابی قرار داد؟ ارزش‌یابی این اهداف با چنین ابزاری میسر نیست. بنابراین باید به فکر نداشتن ابزار دیگری برای ارزش‌یابی شد.

امروزه برای ارزش‌یابی میزان تحقق اهداف در سه حیطه‌ی دانش، مهارت و نگرش، ابزارهای مشخص طراحی شده‌اند که در این جا دو مورد از آن‌ها را ذکر می‌کنیم:

۱. آزمون‌های کتبی: قادرند میزان تحقق اهداف را در حیطه‌ی دانش بسنجند. گر چه به نظر می‌رسد، ساختار این آزمون‌ها نسبت به آزمون‌های دو حیطه‌ی دیگر (مهارت و نگرش) ساده‌تر است، ولی برای آن‌ها که یک آزمون به خوبی معرف محتوا و اهداف درس باشد، معلم باید در تهیه‌ی آن دقت کافی به خرج دهد. آزمون‌های کتبی متنوع‌اند و از انواع آن‌ها می‌توان آزمون‌های تشریحی، آزمون‌های کوتاه پاسخ و آزمون‌های عینی را نام برد.

علاوه بر آزمون‌های کتبی، به کمک طرح نقشه‌ی مفهومی،

پرستش‌های شفاهی و تهیه‌ی سؤال توسط دانش‌آموزان نیز می‌توان میزان تحقق اهداف دانش را سنجید.

۲. آزمون‌های عملکردی: کارپوشه، پروژه و فهرست‌وارسی، از جمله ابزارهایی برای ارزش‌یابی در دو حیطه‌ی مهارت و نگرش هستند. در هر یک از آزمون‌های یاد شده، مهارت‌های دانش‌آموزان ارزیابی می‌شود. بدیهی است ضمن ارزش‌یابی مهارت‌ها با ابزارهایی مثل کارپوشه، پروژه و فهرست‌وارسی به راحتی می‌توان میزان تحقق اهداف نگرشی، مثل میزان علاقه‌مندی، تعهد و داشتن روحیه‌ی انجام کار گروهی و... را ارزش‌یابی کرد.

در جدول زیر زمینه‌های متفاوت ارزش‌یابی، نوع و روش مناسب برای ارزش‌یابی در درس علوم تجربی دوره‌ی راهنمایی را ملاحظه می‌کنید:

رتبه	زمینه ارزش‌یابی	موضوعات	روش ارزش‌یابی	نوع ارزش‌یابی
۱	دانش	مفاهیم، اصول، قوانین، تعاریف و...	طرح پرستش‌های مناسب	شفاهی یا کتبی به تناسب پایه در طول سال و پایان سال
۲	مهارت‌ها	مشاهده، جمع‌آوری اطلاعات، اندازگیری، تفسیر یافته‌ها، طراحی، براساس عملکرد مورد انتظار، در هنگام تحقیق و... تکمیل فهرست ارزش‌یابی از مهارت‌ها از طریق مشاهده رفتار دانش‌آموزان انجام هر فعالیت، هم‌چنین از طریق پرستش‌های مناسب برای سنجش مهارت‌ها		
۳	نگرش‌ها	کنجکاوی، همکاری گروهی، مسئولیت‌پذیری، توجه به حفظ محیط‌زیست و...	تکمیل فهرست ارزش‌یابی از نگرش‌ها مشاهده رفتار دانش‌آموزان براساس عملکرد مورد انتظار	

ترویج برنامه‌ی درسی

با توجه به این که این بخش از برنامه‌ی درسی، حجم زیادی را به خود اختصاص نمی‌دهد، می‌توان آن را در همین جا ذکر کرد. ضمن این که حجم کم آن، از اهمیتش نمی‌کاهد. اجرای هر برنامه‌ی درسی، نیازمند آگاهی دقیق مجریان برنامه‌ی درسی، به ویژه معلمان از اجزای آن است. یکی از راه‌های مهم مطلع کردن معلمان از برنامه‌ی درسی، آموزش آنان است. البته گاهی به دلیل شرایط خاص برنامه و امکانات آموزشی که برای آن مورد نیاز است، ضرورت دارد مدیران، معاونان مدارس و سایر دست‌اندرکاران امر آموزش نیز از آموزش‌های لازم بهره‌مند شود. محورهای این آموزش‌ها که ممکن است به صورت حضوری، نیمه‌حضوری و یا با استفاده از امکانات سایت دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی^۱ و گروه درسی باشد، عبارت‌اند از:

۱. آگاهی از ساختار کلی برنامه‌ی درسی (مبانی، عناصر و مؤلفه‌ها)؛
۲. آشنایی با محتوای علمی برنامه‌ی درسی جدید و نحوه‌ی سازمان‌دهی آن؛
۳. آگاهی از شیوه‌های پیشنهادی سازمان‌دهی تجربیات یاددهی-یادگیری؛
۴. آشنایی با روش‌های پیشنهادی ارزش‌یابی.

زیرنویس

۱. گروه علوم تجربی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، راهنمای برنامه‌ی درسی علوم تجربی دوره‌ی راهنمایی.
۲. مراد از ارزش‌یابی در این جا ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی است.
۳. آزمون‌های عینی شامل آن گروه از آزمون‌های کتبی هستند که در آن‌ها پرستش‌ها و جواب‌ها در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرند و دانش‌آموزان، جواب مناسب را تشخیص می‌دهند. سؤالات چند گزینه‌ای، درست و نادرست و جور کردن در این گروه قرار می‌گیرند.
۴. راهنمای برنامه‌ی درسی علوم تجربی دوره‌ی راهنمایی، تهیه شده توسط گروه علوم تجربی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی.

الگوی تدریس

در روش آموزش کاوشگری، دانش‌آموزان به کنجکاوی، جست‌وجوگری و کشف دلایل تشویق می‌شوند. در این روش دانش‌آموزان برای اندیشیدن و تفکر باید به صورت فعال با مسائل، اطلاعات، مواد آموزشی و مفاهیم درگیر شوند. آن‌ها باید پرسش‌هایی مطرح سازند و معماهایی را توجیه و حل کنند. هم‌چنین، اندیشه‌هایی را بیان دارند و اطلاعات در دسترس را بررسی و تجزیه و تحلیل کنند و سرانجام به حل مسائل بپردازند.

آموزش کاوشگری، موجب افزایش درک علوم، گسترش تفکر خلاق و ایجاد مهارت دریافت و تحلیل اطلاعات می‌شود. در الگوی تدریس کاوشگری، دانش‌آموزان از طریق پرسیدن، ساخت فرضیه، جمع‌آوری اطلاعات و آزمایشگری، فعالیت‌هایی را در جهت رفع عدم تعادل و ایجاد تعادل مجدد با محیط انجام می‌دهند. الگوی کاوشگری فرصت تعامل خلاق بین یادگیرنده و محیط را از طریق ایجاد یک موقعیت مشکل‌آفرین و ابهام‌دار فراهم می‌کند. در یادگیری از طریق کاوشگری، مهم نیست که دانش‌آموزان چه می‌آموزند، بلکه مهم آن است که چگونه می‌آموزند.

مراحل اجرای الگوی تدریس کاوشگری

۱. برهم زدن تعادل: ارائه‌ی یک موقعیت اسرارآمیز ابهام‌دار، مهیج و غیرمعمول از طریق انجام یک آزمایش، تعریف یک پدیده، نشان دادن یک عکس و ...

۲. پرسشگری: تمرکز دانش‌آموزان روی موقعیت ارائه شده، پرسش‌های دانش‌آموزان پیرامون موقعیت، هوشیاری معلم و خودداری از توضیح مستقیم درباره‌ی موقعیت.

۳. فرضیه‌سازی: ارائه‌ی راه‌حل‌هایی برای پرسش‌های مطرح شده توسط دانش‌آموزان و تأکید معلم روی متغیرها به منظور ساخت فرضیه توسط دانش‌آموزان.

۴. آزمایشگری: جمع‌آوری دقیق اطلاعات از منابع معتبر، مانند کتاب توسط دانش‌آموزان، طبقه‌بندی اطلاعات و آزمون فرضیه‌ها.

۵. تحلیل: توضیح دانش‌آموزان پیرامون مسئله، سازمان‌دهی و تحلیل نتایج کسب شده و تعمیم نتایج به موقعیت‌های جدید.

مثال: درس حرفه و فن، سال اول راهنمایی
موضوع: عوامل آلوده‌کننده‌ی محیط زیست

۱. برهم زدن تعادل
برای شروع می‌توان فیلم جالب و غیرمعمولی را در ارتباط با آلودگی محیط زیست نشان داد. در صورتی که امکان نمایش فیلم وجود ندارد، می‌توان از چند عکس (حسی) عکس‌های کتاب حرفه و فن استفاده کرد. این فیلم یا عکس‌ها می‌توانند زمینه‌ی مناسبی را برای بحث درباره‌ی عوامل آلوده‌کننده‌ی محیط زیست به وجود آورند.

۲. پرسشگری
از دانش‌آموزان بخواهید پیرامون فیلم یا عکس‌های ارائه شده پرسش‌هایی مطرح کنند. با صبر و حوصله فرایند پرسشگری دانش‌آموزان را هدایت کنید.

سؤالاتی که دانش‌آموزان ممکن است مطرح سازند، عبارت‌اند از:
- آیا افزایش جمعیت از عوامل آلوده‌کننده‌ی محیط زیست محسوب می‌شود؟

- آیا استفاده‌ی زیاد از منابع نفت، زغال‌سنگ و ... موجب آلودگی محیط زیست شده است؟
- آیا سم‌های موجود در فاضلاب کارخانه‌ها و منازل، باعث آلودگی آب و زمین شده است؟

كاوشگري

۳. فرضیه سازی

از دانش آموزان بخواهید که پاسخ پرسش های مطرح شده را ارائه دهند. البته باید مطمئن باشید که پرسش های مرحله ی قبل (پرسشگری) به اندازه ی کافی به دانش آموزان برای ساختن فرضیه کمک کرده است. پیشنهاد می شود در کلاس های شلوغ و پرجمعیت، در این مرحله و مرحله ی قبل کار را به صورت گروهی دنبال کنید.

برای این منظور ابتدا از گروه ها بخواهید سوالات یا فرضیه های خود را روی یک برگه بنویسند. سپس از هر گروه یک نفر بهترین سوالات یا فرضیه ها را بخواوند. این سوالات یا فرضیه ها را می توان روی تابلوی کلاس نوشت.

پرسش: آیا افزایش جمعیت از عوامل آلوده کننده ی محیط زیست محسوب می شود؟

پاسخ احتمالی (فرضیه): رشد بی رویه ی جمعیت باعث آلودگی محیط زیست می شود.

۴. آزمایشگری

در این مرحله باید درباره ی درستی یا نادرستی فرضیه یا فرضیه ها تصمیم گرفته شود. (آزمون فرضیه).

این کار به اطلاعات بیش تری نیاز دارد.

از دانش آموزان بخواهید، مطالب کتاب درسی خود را که با این موضوع ارتباط دارند، مطالعه کنند. جمع آوری اطلاعات در این مرحله بسیار مهم است.

شاید لازم باشد تا جلسه ی بعد به آن ها فرصت دهید. منابع علمی معتبر را به دانش آموزان معرفی کنید. دانش آموزان پس از جمع آوری اطلاعات باید آن ها را طوری طبقه بندی کنند که بتوانند بر اساس آن به استنباطی کلی برسند و درباره ی فرضیه ها قضاوت کنند.

۵. تحلیل

از دانش آموزان بخواهید به توضیح آن چه که گذشت بپردازند و در واقع فرایند کاوشگری خود را شرح دهند. هدف اصلی، آگاه شدن و تسلط بر فرایند کاوشگری است، نه محتوای مسئله ی مطرح شده. در این توضیحات موارد زیر را مورد تأکید قرار دهید:

● مؤثرترین سؤال ها؛

● بهترین نوع اطلاعات؛

● شواهد مربوط به درستی یا

نادرستی فرضیه ها و ...

در یادگیری از طریق

کاوشگری، مهم

نیست که

دانش آموزان چه

می آموزند، بلکه

مهم آن است که

چگونه می آموزند

پایه سوم راهنمایی: یادگیری لغات جدید درس

کلاس به دو گروه A و B تقسیم می‌شود. ابتدا گروه A، یک لغت انگلیسی را روی صحنه می‌نویسد و لغت دوم از همان گروه، باید لغتی را بنویسد که با حرف آخر لغت اول شروع شود و نباید حرف آخر را تکرار کند. بدین ترتیب نقرات بعد، این زنجیره‌ی لغت را ادامه می‌دهند. باید توجه کنید، هر لغت جدید که مربوط به درس جدید باشد، یک امتیاز محسوب می‌شود و اگر دیکته‌ی لغت را اشتباه بنویسد، یک امتیاز منفی خواهد گرفت. در هر زنجیره، هیچ لغتی نباید تکرار شود.

وقتی تمام افراد گروه A لغات خود را نوشتند، افراد گروه B یکی یکی لغات را تلفظ می‌کنند و معنی آن‌ها را می‌گویند. مکث یا اشتباه تلفظ کردن و یا معنی اشتباه گفتن، از امتیاز گروه کم می‌کند.

شاید بارها برای دبیران محترم این اتفاق افتاده باشد که ساعت‌ها درباره‌ی یک موضوع درسی، مخصوصاً نکات دستوری، توضیح داده‌اند، اما دانش‌آموز آن را متوجه نشده و به صورت کاربردی و مفهومی یاد گرفته است.

با درها معلم به دانش‌آموزان یادگیری شکل کلمات و دیکته‌ی لغات جدید را توصیه کرده، اما مهارت دیکته‌ی آن‌ها رضایت بخش نبوده است. به ابداع یک بازی زیرکانه و گنجاندن مهارت‌های این مطالب فنی - ری می‌تواند. فرایند یادگیری را به طرز شگفت‌آوری آسان کرده و سرعت بخشید و یادگیری را برای آن‌ها لذت بخش ساخت. به ویژه اگر به صورت گروهی و به شکل مسابقه بین چند گروه در کلاس انجام شود. به همین خاطر در این جا چند بازی کلاسی را که خود آن‌ها را در کلاس‌هایم تجربه کرده‌ام و نتیجه‌ی آن‌ها بسیار رضایت بخش بوده است، ارائه می‌دهم.

بازی، بهترین وسیله‌ی آموزشی در درس زبان انگلیسی

فاطمه میرزایی

اشاره

مطالعه‌ی تجربه‌ها و روش‌هایی که معلمان در کلاس‌های خود

به کار می‌برند، برای همکاران ایشان آموزنده است. چرا که وقتی معلم تجربه‌ی خود را ثبت می‌کند، به دور از مباحث تئوری و کلی، کاربردی‌ترین پیشنهادها و روش‌ها را به سایرین هدیه می‌دهد.

در این مقاله، روش‌هایی را که خانم فاطمه میرزایی، دبیر محترم زبان انگلیسی شهر سبزوار در کلاس خود تجربه کرده و نتیجه‌ی مثبت گرفته است، مرور می‌کنیم.

بدین ترتیب، یک دور بازی انجام می‌شود و در دور دوم، گروه B لغت می‌نویسد و گروه A لغات را می‌خواند. جمع امتیازات هر دور بازی، گروه برنده را مشخص می‌سازد و معلم می‌تواند به قید قرعه یا برای تمامی اعضای گروه برنده، سوره‌ای تشویقی در دفتر منظور کند. نه این مثال توجه کنید.

درس جدید: درس اول کتاب سوم راهنمایی

A گروه wallet all on ground ruler

+۴: امتیاز

(بدون غلط) خواندن و معنی کردن لغات - گروه B

B گروه beautiful anger as red door

+۳: امتیاز

(بدون غلط) خواندن و معنی کردن - گروه A

گروه A = گروه برنده

در این روش، علاوه بر ترغیب دانش آموزان به یادگیری شکل صحیح کلمه و دیکته‌ی لغات، یادگیری تلفظ صحیح و معانی لغات جدید درس نیز مورد نظر است.

پایه اول راهنمایی: یادگیری جواب کوتاه و کامل مثبت و منفی
 قبلاً از دانش آموزان بخواهید، اشیائی را که اسم آن‌ها را به انگلیسی خوانده‌اند و در کتاب آن‌ها آمده است، به کلاس بیاورند؛ مانند میز و صندلی‌های کوچک اسباب بازی، سگ و گربه‌ی پلاستیکی، توپ و دیگر وسیله‌هایی که در خانه دارند. تمامی این وسایل را معلم روی میز خود می‌چیند و روی آن‌ها را با روسری نسبتاً ضخیمی می‌پوشاند. دست خود را به زیر روسری می‌برد و یکی از وسایل را همان‌طور که زیر روسری مخفی است، بالا می‌آورد و از دانش آموز می‌خواهد که شیء را حدس بزند و به سوال معلم پاسخ مثبت یا منفی دهد.

برای مثال، ماکت صندلی را همان‌طور که زیر روسری پنهان است، بالا می‌آوریم و می‌پرسیم: «Is it a chair?» دانش آموز اگر درست حدس زده باشد، این سوال را با Yes جواب می‌دهد: «Yes, it is. It is a chair.» اگر نخواهیم جواب منفی را از طریق این بازی تمرین کنیم، با برداشتن صندلی از روی میز این سوال را می‌توانیم بپرسیم:

Is it a desk? خند No, it isn't. It is a chair.
 در صورت پاسخ صحیح دانش آموز، به گروه او امتیاز مثبت می‌دهیم. به این ترتیب، حتی اگر دانش آموزی هنوز این مطلب مهم دستوری را یاد نگرفته باشد، برای انجام رقابت و پیروزی گروهش، سعی می‌کند آن را یاد بگیرد و با انگیزه‌ی بالا، حتی به کمک دوستانش، طریقه‌ی جواب مثبت و منفی را بیاموزد.

پایه اول راهنمایی: آشنایی با حروف و دیکته‌ی لغات
 این بازی که در جلسات اولیه‌ی سال تحصیلی قابل اجرا و بسیار مهیج و مفید است، دانش آموز را به یادگیری حروف و کاربرد آن‌ها در کنار هم، بسیار ترغیب می‌کند. هر دانش آموز، یک دسته کارت از حروف انگلیسی تهیه می‌کند، به طوری که حروف کوچک روی کارت و حروف بزرگ پشت همان کارت بدین طریق نوشته شده باشد:

کلاس به پنج گروه تقسیم می‌شود و هر گروه حداقل سه دسته کارت باید داشته باشد (برای به کارگیری حروف تکراری در کلمات)، معلم لغتی را با صدای بلند به همه‌ی گروه‌ها اعلام می‌کند؛ مثلاً bag. اعضای گروه به سرعت حروف این لغت را پیدا می‌کنند و در کنار هم می‌چینند. هر گروه که زودتر لغت را به طور صحیح مرتب کند، گروه برنده است و وقت گروه‌های دیگر با اعلام آن گروه تمام می‌شود:

b a g

بعضی از لغات حروف تکراری دارند و دانش آموزان حروف را از دسته‌ی کارت‌های دیگر گروه برمی‌دارند.

r u l e r

بعد از چند دور بازی کردن، گروهی که تعداد دفعات بیشتری توانسته است برنده شود و کلمه را زودتر بسازد، گروه برنده اعلام می‌شود و معلم به روش‌های گوناگون، مانند دادن نمره، کارت امتیاز و... آن‌ها را تشویق می‌کند. از این روش می‌توان در جمله‌سازی نیز استفاده کرد و از دانش آموز خواست برای حرف ابتدای جمله، از طرف دیگر کارت استفاده کند (حرف بزرگ).

I t i s a

p e n .

در جلسات بعدی که دانش آموز با جمله‌ی منفی و دیگر قسمت‌های گرامری آشنا می‌شود، می‌توان این روش را باز هم به کار برد.

I t i s n o t

a p e n .

در پایان یادآور می‌شوم که این روش‌ها را بارها در کلاس خود تجربه کرده و آزموده‌ام و با استقبال بسیار زیاد دانش آموزان روبه‌رو شده‌ام و از نتیجه‌ی بسیار مؤثر آن اطمینان خاطر دارم. چراکه با بازی‌های کلاسی و فعالیت جسم همراه با فکر، کلاس‌های خشک و بی‌روح و همیشه تئوری ما، به کلاس‌های فعال، پویا و شاد تبدیل می‌شوند و فرایند یادگیری در این گونه محیط‌ها، از سرعت چشم‌گیری برخوردار است.

علیرضا محمد میرزایی

گامی در مسیر تحول

فالب پیش‌فرض‌های ذکر شده شکل گرفته و قرار است از سال تحصیلی ۱۳۸۶-۸۷ به اجرا گذاشته شود.

تدوین آیین‌نامه‌ی مذکور حدود سه سال به طول انجامید. در طول این مدت، پیش‌پس‌اولیه در کمیته‌های شورایها، گروه‌های هاد، کمیسیون‌های متفاوت در سطوح گوناگون با حضور عوامل اجرایی، کارشناسی و معلمان، مدیران مدارس و هم‌چنین صاحب‌نظران حوزه مورد بررسی و جرح و تعدیل قرار گرفت. در نهایت پس از بررسی‌های فراوان و شور و مشورت متعدد در هفتصد و پنجاهمین جلسه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۲۶ تیرماه ۱۳۸۶ به تصویب رسید و در تاریخ ۲۴ مهرماه ۱۳۸۶ از طریق معاونت آموزش و پرورش عمده‌می به منظور اجرا به استان‌های کشور ابلاغ شد.

در این آیین‌نامه تحول و نوآوری‌های بارز مشاهده می‌شود که کلیدی‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

۱. اصلاح هدف‌ها و نوع بخشی به روش‌های امتحان و ارزش‌یابی: در این خصوص می‌توان به تحکیم ارزش و موقعیت ارزش‌یابی تکوینی که می‌تواند در تعمیق یادگیری دانش‌آموزان مؤثر باشد، اشاره کرد. ایجاد جایگاه مناسب برای سایر روش‌ها، بویژه از جمله ارزش‌یابی باز، خودارزشیابی، ارزش‌های عملکردی، ارزش‌یابی گروهی (مشاورتی) که هر کدام از آن‌ها، علاوه بر کارکردهای آموزشی، اثرات مستقیم و غیرمستقیم مثبتی در ایجاد روحیه، توانایی و تربیتی دانش‌آموزان خواهند داشت. اجرای این شیوه‌ها، بایستی به آن‌ها می‌تواند، آثار مخرب و توسل به راه‌های نامناسب گسب سوره بین دانش‌آموزان را به حداقل ممکن کاهش دهد و از سوی دیگر، رقابت‌های مخرب را به همکاری و خودشناسی تبدیل کند.

۲. حذف امتحانات نهایی و تبدیل آن به ارزش‌یابی‌های هماهنگ استانی: گفتنی است تا پیش از تصویب آیین‌نامه‌ی جدید، دانش‌آموزان و معلمان پایه‌ی سوم راهنمایی مجبور بودند، به امتحاناتی تن دهند که در ابعاد گوناگون روانی، حرفه‌ای و حتی اقتصادی و بازجو‌دهی آموزشی و تربیتی، از وجوه چندسانی برخوردار بود. ایجاد استرس و اضطراب‌های زیاد از بین دانش‌آموزان، خانوادها و کاهش شأن و منزلت حرفه‌ای معلمان و مدیران مدارس، از آثار بارز امتحانات مذکور بود. به این موارد می‌توان هزینه‌های مراسم آور آن بالغ بر میلیاردها تومان در سال را

تحول در نهادی که شانگه‌ی اصلی آن نیروی انسانی و رسالت و مأموریت‌های آن از طرفت و پیچیدگی‌های خاصی برخوردار است، در عین دشواری و موانع و پیچ‌وخم‌های بسیار، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر و امری بدیهی است. نهاد آموزش و پرورش را می‌توان به مثابه‌ی قلب جامعه دانست که حیاتی‌ترین عنصر رشد و توسعه، یعنی نیروی انسانی توانمند را چون خون‌ی تازه در شریان‌های منابر بخش‌های جامعه جاری می‌سازد. این کارکرد ویژه‌ی نهاد آموزش و پرورش را می‌توان کم و بیش در یک‌یک مؤلفه‌ها و عناصر مشکله‌ی آن نیز صادق دانست.

در میان مؤلفه‌ها و عناصر اساسی نظام آموزشی، عنصر ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را می‌توان از جهات گوناگون ممتاز از سایر عناصر و مؤلفه‌های این نظام تلقی کرد. زیرا فرایند ارزش‌یابی از یک سو معظوف به فعالیت‌های گسترده‌ی در سطوح گوناگون به‌ویژه در سطح مدارس و معلمان و مدیران است و از سوی دیگر، متوجه فراگیران و دانش‌آموزانی است که هر کوشش و واکنش آن‌ها نسبت به موضوع، اثرات عمیق و گسترده‌ای بر خانواده و در نهایت در جامعه خواهد داشت. ضمن آن که در داخل نظام آموزشی نیز سایر فرایندهای مشکله‌ی آن، به‌ویژه برنامه‌ی درسی و شیوه‌ها و روش‌های آموزش و تدریس و اصلاحاً فرایند یاددهی-یادگیری نیز به شدت متأثر از کارکردها و روش‌های ارزش‌یابی هستند.

با این توصیفات می‌توان انتظار کرد که اصلاح و تحول در روش‌ها و قوانین و مقررات مربوط به ارزش‌یابی تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان، یا به عبارت دیگر، همان اصطلاح امتحان‌سنجی، حداقل می‌تواند دستر مناسسی را برای تحول در سایر اجزای تشکیل‌دهنده‌ی نظام آموزش و به تبع آن در جامعه فراهم آورد. اهمیت این موضوع زمانی ارزش مضاعف می‌یابد که آن را در حوزه‌ی آموزش و پرورش عمومی مورد بررسی و تحلیل قرار دهیم؛ چرا که در دوره‌ی مذکور دانش‌آموزان در مسیر هویت‌یابی و کسب فضایل قرار می‌گیرند. در واقع استحکام زیربنایهای شخصیتی و استعدادها و علاقه‌های آن‌ها در این دوره است که شکل پیدامی‌کنند و در دوره‌های بالاتر بروز خواهد شد.

آیین‌نامه‌ی جدید ارزش‌یابی تحصیلی و تربیتی دوره‌ی راهنمایی بازویک‌دهی تحصیلی و تربیتی محاب ایران، نه همین بگوش و در

دفتر انتشارات کمک آموزشی

آشنایی با مجله های رشد

مجله های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش، با این عناوین تهیه و منتشر می شوند:

مجله های دانش آموزی (به صورت ماهنامه - ۸ شماره در هر سال تحصیلی - منتشر می شوند):

- **رشد کودک** (برای دانش آموزان آمادگی و پایه ی اول دوره ی ابتدایی)
- **رشد نوآموز** (برای دانش آموزان پایه های دوم و سوم دوره ی ابتدایی)
- **رشد دانش آموز** (برای دانش آموزان پایه های چهارم و پنجم دوره ی ابتدایی).
- **رشد نوجوان** (برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی).
- **رشد جوان** (برای دانش آموزان دوره ی متوسطه).

مجله های عمومی (به صورت ماهنامه - ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شوند):

- **رشد آموزش ابتدایی**، **رشد آموزش راهنمایی تحصیلی**، **رشد تکنولوژی آموزشی**، **رشد مدرسه فردا**، **رشد مدیریت مدرسه**
- **رشد معلم (دو هفته نامه)**

مجله های تخصصی (به صورت فصلنامه و ۴ شماره در سال منتشر می شوند):

- **رشد برهان راهنمایی (مجله ی ریاضی)**، برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی، **رشد برهان متوسطه (مجله ی ریاضی)**، برای دانش آموزان دوره ی متوسطه، **رشد آموزش مهارت های اسلامی**، **رشد آموزش جغرافیا**، **رشد آموزش تاریخ**، **رشد آموزش زبان و ادب فارسی**، **رشد آموزش زبان**، **رشد آموزش زیست شناسی**، **رشد آموزش تربیت بدنی**، **رشد آموزش فیزیک**، **رشد آموزش شیمی**، **رشد آموزش ریاضی**، **رشد آموزش هنر**، **رشد آموزش قرآن**، **رشد آموزش علوم اجتماعی**، **رشد آموزش زمین شناسی**، **رشد آموزش فنی و حرفه ای** و **رشد مشاوره مدرسه**.

مجله های رشد عمومی و تخصصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران و کادر اجرایی مدارس
دانشجویان مراکز تربیت معلم و رشته های دبیری دانشگاه ها
و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می شوند.

● نشانی: تهران، خیابان ایرانشهرشمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸، دفتر انتشارات کمک آموزشی.

تلفن و نمابر: ۸۸۳۰۱۳۷۸

افزود. به تأیید اغلب کارشناسان، صاحب نظران و معلمان، بازخوردهای منفی آن کاملاً آشکار بود و کوشش برای کسب نمره و موفقیت در امتحان به هر قیمت راه پر روح و جسم دانش آموزان آن هم در سبب شکستهای نوجوانی و به طور کلی خانواده ها و جامعه تحمیل می کرد. با اصلاح آن در آیین نامه ی جدید، بخشی از این مشکلات مرتفع شده است.

۳. **کفی شدن نمره ی انضباط در آیین نامه ی جدید:** این پیام را دارد که برخلاف سابق، رفتارهای انضباطی دانش آموزان دیگر با نمره هایی که حداقل در این عرصه چندان معنادار نیستند، سنجیده نمی شود، بلکه به صورت توصیفی و هدایت کننده، رفتارهای دانش آموزان مورد بررسی قرار می گیرد. بدین صورت سعی شده است عواقب مخاطره آمیز نمره های فاقد معیار در حوزه ی انضباط دانش آموزان حذف و مانع رشد و تعالی آن ها نشود.

۴. **مشارکت دادن و امکان همکاری اولیا با مدرسه در امر ارزش یابی دانش آموزان:** عرصه ی دیگری است از تحول در آیین نامه ی جدید ارزش یابی تحصیلی و تربیتی دوره ی راهنمایی، به نحوی که این فرصت به اولیا داده شده است که تا حد یک نمره در ارزش یابی فرزندان خود مؤثر و با معلمان همکاری کنند.

۵. **جمع کردن آرا و مصوبه های پراکنده در حوزه ی ارزش یابی پیشرفت تحصیلی:** این کار دست رسی و اجرای آن ها را برای عوامل اجرایی به سهولت امکان پذیر می سازد.

اصلاح و تحولات موجود در آیین نامه ی جدید ارزش یابی تحصیلی و تربیتی دانش آموزان دوره ی راهنمایی، محدود به موارد فوق نیست و برای پرهیز از طولانی شدن کلام، در این جا از ذکر بقیه ی آن ها خودداری می شود. با این حال، مظلومانه ی دقیق آیین نامه ی مذکور به کلیه ی کارشناسان، معلمان و خانواده ها توصیه می شود. لازم به ذکر است که متعاقب تصویب و ابلاغ آیین نامه ی مذکور، فعالیت های آموزشی-توجهی گسترده ای در سطح استان ها و مناطق برای تبیین آیین نامه ی جدید به شکل های گوناگون و برای سطوح اجرایی انجام گرفته و یا در حین اجراست که می تواند به استقرار هر چه بهتر آن کمک شایسته کند.

امید است با بهره گیری از برکات این تحول، راه برای هموار شدن تحول و نوآوری در سایر حوزه های آموزش و پرورش نیز هموار گردد.

نامه‌های رسیده

کم‌کم به پایان سال نزدیک می‌شویم و ما مانده‌ایم و تعداد زیادی نامه و مطلب خوب و قابل استفاده که هنوز نوبت چاپ آن‌ها ترسیده است. اما تمام مطالب مناسب را برای چاپ در سال‌های بعد نگه داشته‌ایم. امیدواریم بتوانیم از زحمات معلمان محترم به نحو شایسته قدردانی کنیم.

۱۰. خانم معصومه جهانگیر مقدم، دبیر محترم غنچه‌نجرین شهرستان فردوس، مجموعه‌ای از فنون مساحت و مسایل کمک‌آموزشی علوم را جمع‌آوری کرده‌اند. مطلب ایشان را که به صورت تالیف شده بود، به منظور استفاده‌ی بیشتر، برای همکاران استان در مجله‌ی «رشد نوجوان» ارسال کردیم.

۱۱. آقای سید معروف قریبی از شهرستان بوکان آذربایجان غربی، از طریق همکارمان آقای حوادیان، مطالبی را برای مجله فرستاده است. ایشان ۸۰ نکته برای تدریس موفق و چندین پیشنهاد برای طرح سؤالی‌های ارزشیابی جمع‌آوری کرده‌اند که از ایشان تشکر می‌کنیم.

۱۲. خانم ثریا نصرت‌آبادی، دبیر محترم ادبیات شهستان خیرجان استان کرمان، ضمن ارسال یک پیشنهاد برای محتوای مجله، در خصوص مقاله‌ی «مگر شما معلم املا هستید؟» که در سال جاری در مجله چاپ شده بود، اظهار نظر کرده و راهکارهای تکمیلی نوشته‌اند.

۱۳. خانم معصومه فرهمند، از «مدرسه‌ی راهنمایی راهبیه حسنی شکرایی»، چهار مطلب با عنوان‌های «خشبواری» و «الگوهای تدریس»، «یادگیری و شعاع‌زدگی»، «روش‌های کاربردی کردن تدریس» و «طرح درس آموزش نقشه‌خوانی»، تهیه و ارسال کرده‌اند. مطالب ایشان در حال بررسی است.

۱۴. آقای علی پاکروان، از ناحیه‌ی سه‌آموزش و پرورش مشهد مقدس، سه مطلب با عنوان‌های «اخلاق در تعلیم و تعلم»، «نقش شخصیت‌والدین در پرورش فرزندان» و «من ادبیات را این‌گونه تدریس می‌کنم» تهیه و ارسال کرده‌اند. مطالب ایشان حاوی نکات خوب و آموزنده‌ای است.

۱۵. خانم منیر ابراهیمی، دبیر ریست‌شناسی ناحیه‌ی ۳ قم، مطلبی در خصوص آموزش مراحل روش علمی (به روش اجرای نمایش) برای درس ریست‌شناسی تهیه کرده‌اند. امیدواریم بتوانیم از مطلب ایشان استفاده کنیم.

برگ اشتراک مجله‌های رشد

شرایط

۱- سواربیز مبلغ ۲۰/۰۰۰ ریال به ازای هر عنوان مجله درخواستی، به صورت علی‌الحساب به حساب شماره ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه سه راه آزمایش (سرخه‌حصار) کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست.

۲- ارسال اصل رسید بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک.

• نام مجله:

• نام و نام خانوادگی:

• تاریخ تولد:

• میزان تحصیلات:

• تلفن:

• نشانی کامل پستی:

استان: شهرستان:

خیابان:

پلاک: کدپستی:

• مبلغ واریز شده:

• شماره و تاریخ رسید بانکی:

• آیا مایل به دریافت مجله درخواستی به صورت پست

پیش‌تاز هستید؟ بله خیر

امضا:

نشانی: تهران - صندوق پستی مشترکین ۱۶۵۹۵/۱۱۱

نشانی اینترنتی: www.roshdmag.ir

پست الکترونیک: [Email: info@roshdmag.ir](mailto:info@roshdmag.ir)

شماره مشترکین: ۷۷۲۳۶۶۵۶ - ۷۷۲۳۹۷۱۳ - ۱۴

شماره پیام‌گیر مجلات رشد: ۸۸۳۰۱۴۸۲ - ۸۸۸۳۹۲۳۲

یادآوری:

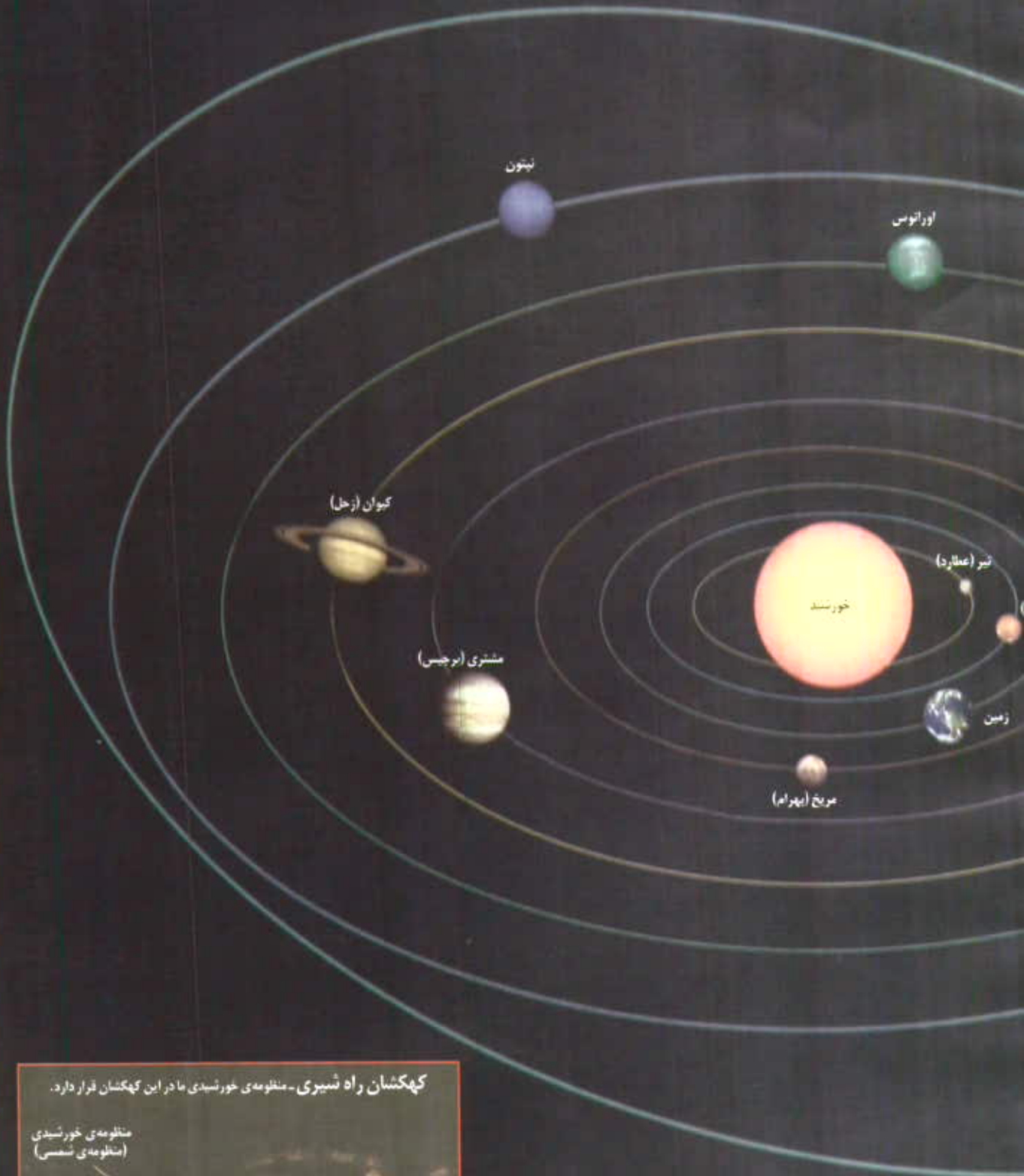
• هزینه برگشت مجله در صورت خوانا و کامل نبودن نشانی، بر عهده مشترک است.

• مسایلی ترویج اشتراک مجله از پیمان وصول برگ اشتراک است.

• برای هر عنوان مجله برگ اشتراک جداگانه تکمیل و ارسال کنید تصویر برگ اشتراک نیز مورد قبول است.

منظومه ی شمسی

وورشید، این منظومه را تشکیل می دهند.

کهکشان راه شیری - منظومه ی خورشیدی ما در این کهکشان قرار دارد.

منظومه ی خورشیدی
(منظومه ی شمسی)

ستاد اقامه‌ی نماز وزارت آموزش و پرورش، پس از برگزاری موفقیت‌آمیز مرحله‌ی نخست مسابقه‌ی «پنجره‌ای روبه آفتاب» در دوره‌ی ابتدایی، مرحله‌ی دوم این مسابقه را در دوره‌ی راهنمایی برگزار می‌کند:

● هدف:

گردآوری و استفاده از تجربه‌های ارزنده‌ی معلمان، مربیان و مدیران دوره‌ی آموزش راهنمایی در راه یادگیری و ترویج نماز در مدارس راهنمایی کشور

● جوایز:

- ◆ رد نفر اول، اهدای لوح تقدیر + کمک هزینه‌ی سفر حج عمره مفرده به مبلغ ۵ میلیون ریال
- ◆ رد نفر دوم، اهدای لوح تقدیر + کمک هزینه‌ی سفر به سوریه به مبلغ ۳ میلیون ریال
- ◆ رد نفر سوم، اهدای لوح تقدیر + کمک هزینه‌ی سفر به عتبات عالیات به مبلغ ۲ میلیون ریال
- ◆ رد نفر چهارم، اهدای لوح تقدیر + کمک هزینه‌ی سفر به مشهد مقدس به مبلغ ۱ میلیون ریال

● شرایط:

۱. آثار ارسالی باید فقط در قالب نوشتاری «خاطره» باشد. بنابراین آثاری که در قالب داستان تخیلی، مقاله و... باشد، داوری نمی‌شود.
۲. معیارهای ارزیابی خاطره‌ها عبارتند از: «بکر و تازه بودن موضوع»، «کشش و جذابیت»، «محتوای غنی آموزشی»، «نثر و زبان مناسب» و «سندیت (ذکر زمان و مکان)».
۳. موضوع خاطره باید در چارچوب: الف - شیوه‌های یادگیری خلاق؛

ب- روش موفق یا ناموفق برای ترویج نماز بین دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی در موقعیت‌های گوناگون، شامل کلاس درس، جشن تکلیف، نمازخانه، اردو و... باشد.

۴. حجم و تعداد خاطره‌های ارسالی، به تصمیم شرکت‌کنندگان در مسابقه بستگی دارد.

۵. زمان ارسال خاطره‌ها حداکثر تا پایان خرداد ۱۳۸۷ است.

۶. شرکت‌کنندگان باید اصل یا کپی برگی‌ی مشخصات خود را که در بروشور مسابقه آمده است، تکمیل کنند، و ضمن الصاق یک قطعه عکس ۲×۳، همراه با خاطره‌ها که با خط خوانا و ترجیحاً به صورت حروف چینی تهیه شده است، به نشانی دبیرخانه‌ی مسابقه، ارسال نمایند.

● خاطره‌های برگزیده به صورت کتاب منتشر خواهد شد و طی مراسم ویژه‌ای در آبان ماه ۱۳۸۷ از دبیران و شرکت‌کنندگان آثار منتخب، تجلیل خواهد شد. برای تهیه‌ی بروشور مسابقه به دفتر آموزشگاه مراجعه نمایید.

آفتاب روبه پنجره‌ای

مسابقه‌ی خاطره‌نویسی

تجربه‌هایی من در آموزش و ترویج نماز
بین دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی

